

ปัญหาและเฉลย วิชาบาลีไวยากรณ์ ป.ธ.๓

๒๕๕๐-๒๕๖๘ (๑๙ ปี)

PALdict ๑๗ มี.ค.๖๘ - Made with LibreOffice 7

ข้อ ๑ สมัญญาริธาน	ข้อ ๕ กิตก์
ข้อ ๒ สนธิ	ข้อ ๖ สมาส
ข้อ ๓ นาม อพยยศัพท์	ข้อ ๗ ตัทธิติ
ข้อ ๔ อาขยาต	

สารบัญหลัก

คลิกเพื่อไปสารบัญย่อย

[พ.ศ.๒๕๕๐ - ๒๑](#)

[พ.ศ.๒๕๕๐ \(๒\) - ๒๔](#)

[พ.ศ.๒๕๕๑ - ๒๖](#)

[พ.ศ.๒๕๕๑ \(๒\) - ๒๙](#)

[พ.ศ.๒๕๕๒ - ๓๑](#)

[พ.ศ.๒๕๕๒ \(๒\) - ๓๔](#)

[พ.ศ.๒๕๕๓ - ๓๗](#)

[พ.ศ.๒๕๕๓ \(๒\) - ๔๐](#)

[พ.ศ.๒๕๕๔ - ๔๓](#)

[พ.ศ.๒๕๕๔ \(๒\) - ๔๖](#)

[พ.ศ.๒๕๕๕ - ๔๘](#)

[พ.ศ.๒๕๕๕ \(๒\) - ๕๑](#)

[พ.ศ.๒๕๕๖ - ๕๔](#)

[พ.ศ.๒๕๕๖ \(๒\) - ๕๗](#)

[พ.ศ.๒๕๕๗ - ๖๐](#)

[พ.ศ.๒๕๕๗ \(๒\) - ๖๓](#)

[พ.ศ.๒๕๕๘ - ๖๖](#)

[พ.ศ.๒๕๕๘ \(๒\) - ๖๙](#)

[พ.ศ.๒๕๕๙ - ๗๒](#)

[พ.ศ.๒๕๕๙ \(๒\) - ๗๕](#)

[พ.ศ.๒๕๖๐ - ๗๘](#)

[พ.ศ.๒๕๖๐ \(๒\) - ๘๑](#)

[พ.ศ.๒๕๖๑ - ๘๔](#)

[พ.ศ.๒๕๖๑ \(๒\) - ๘๗](#)

[พ.ศ.๒๕๖๒ - ๙๐](#)

[พ.ศ.๒๕๖๒ \(๒\) - ๙๓](#)

[พ.ศ.๒๕๖๓ - ๙๖](#)

[พ.ศ.๒๕๖๓ \(๒\) - ๑๐๐](#)

[พ.ศ.๒๕๖๔ - ๑๐๓](#)

[พ.ศ.๒๕๖๔ \(๒\) - ๑๐๗](#)

[พ.ศ.๒๕๖๕ - ๑๑๐](#)

[พ.ศ.๒๕๖๕ \(๒\) - ๑๑๓](#)

[พ.ศ.๒๕๖๖ - ๑๑๖](#)

[พ.ศ.๒๕๖๖ \(๒\) - ๑๑๙](#)

[พ.ศ.๒๕๖๗ - ๑๒๒](#)

[พ.ศ.๒๕๖๗ \(๒\) - ๑๒๕](#)

[พ.ศ.๒๕๖๘ - ๑๒๘](#)

สารบัญย่อ

คลิกเพื่อไปหน้าเนื้อหา

พ.ศ.๒๕๕๐..... - ๒๑

๑. คำต่อไปนี้คือ พุพฺ, วังโส, สทฺโต, นิคมติ, วุฒโธ ประกอบสังโยคผิด จงแก้ไขถูกต้องตามหลักของสังโยค.....๒๑
๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตตรารัตติมิเจยฺย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๒๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๒๑
 - ก. อะไรเรียกว่า การันต์?.....๒๑
 - ข. ภิกฺขโว, โจเร เป็นวิภัตติอะไรบ้าง?.....๒๑
 - ค. ตั้งแต่ เอกนวิสติ จนถึง อฏฺฐนวุติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร?.....๒๑
 - ง. เอกจเจ, เอต ศัพท์ เป็นวิเศษนสัพพนามชนิดไหน?.....๒๑
 - จ. ปัจจัยในอภัยยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายของอะไร?.....๒๑
๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็นปริสสบท และอัตตโนบท เพื่อประสงค์อะไร อานนฺตฺ, วุจฺจเร ในคำว่า “เทวธมฺมาติ วุจฺจเร” ประกอบด้วย เครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๒๑
๕. สาธนะคืออะไร? อฏฺฐาน ในคำว่า “อฏฺฐานกาเล” และ “อฏฺฐานวิริยวตฺสส” ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ.....๒๒
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าตปฺปฺริสสมาส? และตปฺปฺริสสมาสนั้น มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตโยชนาวตฺถ, ปุริตปารมี (สโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุตามลำดับ.....๒๒
๗. ปุณฺณตฺถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏกา (ภิกฺขุ), จตฺตฺธา, ยสฺวา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตีไหน?.....๒๓

พ.ศ.๒๕๕๐ (๒)..... - ๒๔

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?.....๒๔
๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? สาลมฺโหิตฺต เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๒๔
๓. สังขยาคืออะไร? มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นนามอะไร? สังขยานาม กับ สังขยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?.....๒๔
๔. วาจกคืออะไร? จัดไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? วิธีจะจำวาจกได้แม่นยำนั้น ต้องอาศัยอะไร?.....๒๔
๕. ปัจจัยสำหรับประกอบกริยาภิกตฺ แบ่งเป็นกี่หมวด แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร?.....๒๕
๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? วิชฺชาจรณสมปนฺโน (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุตามลำดับ.....๒๕
๗. ภาวตฺถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? มทฺทว, ปญฺจกํ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ.....๒๕

พ.ศ.๒๕๕๑..... - ๒๖

๑. ชิวหาหมฺชฺม ทามกลางลิ้น เป็นกรณีของอักษรอะไรบ้าง? และอักษรเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?.....๒๖
๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ เอตมมฺจฺจลฺมฺตฺตมฺ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๒๖
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๒๖
 - ก. คุณนามเช่นไร จัดเป็นอธิวิเสส?.....๒๖
 - ข. ภควโต มีวิธีทำอย่างไร?.....๒๖

ค. ปุณณสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร.....	๒๖
ง. ต ศัพท์ เป็นศัพท์นามชนิดไหน?.....	๒๖
จ. ทานิ ปัจจัย ในอภัยศัพท์ เป็นเครื่องหมายอะไร.....	๒๖
๔. สกัมมธาตุ กับ อกัมมธาตุ ใช้ในวาทะอะไรได้บ้าง กิฬ ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุ จงอธิบาย.....	๒๗
๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ ทุกทโม (อตฺตา), มรณํ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๒๗
๖. อะไรชื่อว่าทิสฺมาส? ทิสฺมาส กับ วิสฺสนบุพฺพท กัมมธารยสฺมาส ต่างกันอย่างไร อนฺโตเคหฺปเวสนํ เป็นสฺมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....	๒๘
๗. ตา ปัจจัย มีในตฺทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? ทุกฺซี (ชโน), ปาสาทิก (รูป), ทวาทสฺโม (วคฺโค) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๒๘

พ.ศ.๒๕๕๑ (๒)..... - ๒๙

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง.....	๒๙
๒. วิจารณ์สรสนธิ ในที่เช่นไร จึงวิจารณ์เบื้องต้นได้ จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ.....	๒๙
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....	๒๙
ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธณนาม?.....	๒๙
ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....	๒๙
ค. ปกตีสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?.....	๒๙
ง. ตุมห ศัพท์ ในศัพท์นาม สำหรับใช้อย่างไร?.....	๒๙
จ. อธิ อชฺช ลงปัจจัยอะไรในอภัยศัพท์?.....	๒๙
๔. อาคมในอาขยาดมีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?.....	๒๙
๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ.....	๓๐
๖. อะไรชื่อว่าวันทวสฺมาส? ในวันทวสฺมานี้ สฺมาหาโร กับ อสฺมาหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร?.....	๓๐
๗. อี ปัจจัย มีในตฺทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?.....	๓๐

พ.ศ.๒๕๕๒..... - ๓๑

๑. สระในบาลีภาษานั้นมีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?.....	๓๑
๒. ทิมสรสนธิ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในที่เช่นไรจึงจะทิมสระหน้าได้? อิทาเนวาทํ เป็นสนธิอะไร? ตัดต่ออย่างไร?.....	๓๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....	๓๑
ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธณนาม?.....	๓๑
ข. สดถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....	๓๑
ค. ปณฺณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน?.....	๓๑
ง. วิสฺสนศัพท์มีลักษณะอย่างไร?.....	๓๑
จ. ภนฺเต, สายํ ในอภัยศัพท์ เป็นนิบาตอะไร?.....	๓๑
๔. ในอาขยาด จัดวาทะไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? และกำหนดรู้อย่างไร?.....	๓๑

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? อปายคามิโน (สดตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๒
๖. อะไรชื่อว่าตปฺปริสมาส? ตปฺปริสมาส กับ อัปยยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร? อจฺจราสทสสปริวโต (เทวปุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๓๒
๗. ภาวตฺทิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากตทิสตฺถิตฺทิตอย่างไรบ้าง? เทสนากุสลตา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๒

พ.ศ.๒๕๕๒ (๒)..... - ๓๔

๑. ชิวหคฺคํ ปลายัน เป็นกรรมของอักขระอะไรบ้าง? อักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?..... ๓๔
๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร? จงตอบคำถามพร้อมยกตัวอย่างประกอบ สุตตฺยเจว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๓๔
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๓๔
- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?..... ๓๔
- ข. เทวเต มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๓๔
- ค. อสฺตีติ เป็นได้กี่ลิงค์?..... ๓๔
- ง. ตุมห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?..... ๓๔
- จ. ยคฺเช เป็นคำสำหรับเรียกใคร?..... ๓๔
๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร? วุปสมิสฺส, ปจฺจาสิสนฺติ ประกอบด้วยเครื่องปรุอะไรบ้าง?..... ๓๕
๕. ตฺนุาติปัจจัย คือ ปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย? ธมฺมเทสนา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๕
๖. อะไรชื่อว่า พหุพพิหฺสมาส? ที่เรียกว่า ตฺลยาธิกรณพหุพพิทฺธิ กับ ภินนาธิกรณพหุพพิทฺธิ นั้น มีข้อแตกต่างกันอย่างไร? บริบูรณ์วิสฺตฺวสฺส (ปุริส) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๓๕
๗. ณ ปัจจัย มีในตฺทิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? วณฺณวนฺตํ (ปฺปณ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๖

พ.ศ.๒๕๕๓..... - ๓๗

๑. พยฺยฺชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? พยฺยฺชนะไหน จัดเป็นโฆสและโฆส?..... ๓๗
๒. อาเทสสนธิกริโยปกรณ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ภาวตฺนตราโย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๓๗
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๓๗
- ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น? อะไรบ้าง?..... ๓๗
- ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างไร?..... ๓๗
- ค. ปุณฺณลิงค์ มีการันต์เท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๓๗
- ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฺฐารส เป็นวจนะและลิงค์อะไร?..... ๓๗
- จ. อุทฺธํ, วิย ในอัปยยคฺคํ เป็นนิบาตบอกอะไร?..... ๓๗
๔. วิภตฺติอาขยาต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? บทว่า “นิทฺธม” ในบาทพระคาถาว่า “นิทฺธม มลฺมตฺตโน” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภตฺติหมวดไหน?..... ๓๘
๕. สาธนะ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิพพานคามินี (ปฺปิปทา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๓๘

๖. วิเศษนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิเศษนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร อสขุฌายมลา (มนตา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๓๘
๗. ตา ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งรูปวิเคราะห์มาประกอบด้วย.....๓๙

พ.ศ.๒๕๕๓ (๒)..... - ๔๐

๑. อักษรวิและวิวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร ในคำว่า “จิตต์ หนตฺ สุขาวหิ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ.....๔๐
๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? พุทฺธสสาหสมิ ในคำว่า “พุทฺธสสาหสมิ ทาโส ว” เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร?.....๔๐
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๔๐
- ก. เชฏฐ เป็นอะไรในนามศัพท์? และเป็นลึงค์อะไร?.....๔๐
- ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำได้อย่างไร?.....๔๐
- ค. ตวุ, กตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๔๐
- ง. นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร?.....๔๐
- จ. อิทานิ, ตหิ แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?.....๔๐
๔. ในอาขยาด อ อาคม และ อิ อาคม ใช้ประกอบกริยาทั่วไป หรือมีจำกัดอย่างไร จงแจก คห ธาตุ ในความถืเอา ด้วยวิภัติหมวดปัญจะมี เฉพาะปรัสสพพมาตุ.....๔๑
๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย ปุชา ในคำว่า “ปุชา จ ปุชฌิยาน” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มา.....๔๑
๖. สมาสอะไรบ้างนิยมบพลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว และจะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? มุนีรวจัน เป็นสมาสอะไร บ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๔๒
๗. เสฏฐตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตัทธิตอื่นอย่างไร? ที่ขยายตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มา.....๔๒

พ.ศ.๒๕๕๔..... - ๔๓

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ ฬ ม, ฎ, ค, จ ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ?.....๔๓
๒. โลปสนธิกิริโยภกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลบได้ในที่เช่นไรบ้าง ยกยามบที่ไป เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๔๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๔๓
- ก. ปฐมาวิภัติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?.....๔๓
- ข. รณญะ มีวิธีทำได้อย่างไร?.....๔๓
- ค. ศัพทมนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมทำอย่างไร?.....๔๓
- ง. กิ ศัพท์ เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่างไร?.....๔๓
- จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?.....๔๓
๔. วาจคืออะไร? วิธีจะจำจากได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร? วิตินาเมติ, นิรุชฌิสฺส ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๔๔
๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู ทุกฺสา (ภิกขา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มา.....๔๔
๖. ทิคุสมาส กับ วิเศษนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร ทนททตฺโคปาลโก เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๔๔

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตัตถิต กับ รากาติตัตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร การณโก (พหูโร) ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๔๕

พ.ศ.๒๕๕๔ (๒)..... - ๔๖

๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรจำพวกไหนชื่อนิสสัย จำพวกไหนชื่อนิสสิต? และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร?.....๔๖

๒. ในอาเทศสรสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ.....๔๖

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อพยยศัพท์? ในอพยยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?.....๔๖

๔. การแยกวิภัติอาชยาตออกเป็นปรัสสพทและอัตโนบท เพื่อประสงค์อะไร? จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสพทมาดู.....๔๖

๕. กิตกัณ นั้น คืออะไร? แบ่งเป็นกี่อย่าง? อะไรบ้าง? พจน (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๔๗

๖. ตัปบุริสสมากกับกัมมธายสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร? บริบูรณ์ปตตจิโร (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๔๗

๗. ปัจจัยในฐานตัตถิต ลงแทนศัพท์อะไร? มณิยา (นาวา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๔๗

พ.ศ.๒๕๕๕..... - ๔๘

๑. เอ กับ โอ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐาน ต่างจากสระอื่นอย่างไร? และเพราะเหตุไรจึงจัดเป็นสังยุตสระด้วย?.....๔๘

๒. ในสนธิกริโยปกรณ วิการ กับ ทิฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ธมมมิตถุญญ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๔๘

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๔๘

ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?.....๔๘

ข. ภิกขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....๔๘

ค. อสตี เป็นวณะ และลึงค์อะไร?.....๔๘

ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจุดตถิวิภัติ มีรูปแจกอย่างไร?.....๔๘

จ. รโร แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?.....๔๘

๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สงกิลิสสติ, ปมชชีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๔๙

๕. ปัจจัยแห่งกริยาภิกตักทั้ง ๓ หมวดนั้น ตัวไหนบอกกาลอะไร? และตัวไหนบ้างใช้เป็นกริยาคุมพากย์ได้? สุทธิ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๔๙

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหูพพิทสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? กิลิฐฐนิวาสนปารูปโน (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๔๙

๗. อี ปัจจัย ในตทสสัตถิตัตถิต กับ ปุณตัตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร? ทุสสียํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๕๐

พ.ศ.๒๕๕๕ (๒)..... - ๕๑

๑. กรณที่ทำอักษร มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในจำนวนนั้น ปลายลันเป็นกรณของอักษรตัวไหนบ้าง?.....๕๑

๒. อาคมสนธิกริโยปกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลงได้ในที่เช่นไรบ้าง? ผลมิจฉว ในคำว่า “ผลมิจฉว วณสมิ วานโร” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๕๑

๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น แบ่งลึงค์ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? ที่จัดเช่นนั้น อาศัยอะไรเป็นหลัก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย.....๕๑

๔. อาย อีย ปัจจัย เป็นไปในความอะไร? ใช้ประกอบกับอะไร? จงแจก คห ธาตุ ในความถือเอา ด้วยวิภัติหมวดภวิสสันติเฉพาะปรัสสพทมาดู.....๕๑

๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก? และใช้ต่างกันอย่างไร? คมกิริจาริ (อุทโท) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ๕๒
๖. ลุตตสมาส กับลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ สีสาทิสมปนา (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๕๒
๗. ปุณฺณตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? อิทธิมา (ภิกขุ) แปลว่าอะไร? ลงปัจจัยอะไรในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๕๓

พ.ศ.๒๕๕๖..... - ๕๔

๑. คำต่อไปนี้ คือ อภิพฺพธฺ, ปุณฺณ, สํคโ, จิรพฺพวาสี, อทฺโธ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด? ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิด เพราะอะไร?.....๕๔
๒. อาเทศสนธิกิริยาภิปรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร? คำว่า สเจ-อัย, อยุตต์-เต, ปุริติ-เอว เมื่อประกอบสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร?.....๕๔
๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร? เพราะเหตุไรจึงเรียกว่าอุปยคัพท?.....๕๕
๔. กิริยาอาชยาด และกิริยาภิปรณ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแจก พุธ ธาตุ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภัติหมวดปัญจะมี เฉพาะปรัสสบท มาดู.....๕๕
๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสสาช, อารทฺธ, สาลิกเขตตปาลิกา (อิตถิ), ปมาโท, ภิกขาจาร์ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามกิตก์ จงตั้งวิเคราะห์หามาด้วย.....๕๕
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปฺงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน? อุกฺสกลมมกรณ เป็นสมาสอะไร บ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๕๖
๗. ตัทธิตตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ขานพทา (ภิกขุ), พลวา (ปุริโส), เวสสารชฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๕๖

พ.ศ.๒๕๕๖ (๒)..... - ๕๗

๑. พยัญชนะในภาษาบาลี ต่างจากสระอย่างไรบ้าง? พยัญชนะไหนประกอบกับสระได้ทั่วไป? และพยัญชนะไหนประกอบได้ไม่ทั่วไป?.....๕๗
๒. สลฺโลโก ในพยัญชนสนธิ มีวิธีขึ้นอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย อุกยมเปตสฺส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่อ อย่างไร?.....๕๗
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๕๗
- ก. คุณนามชั้นวิเสส มีลักษณะอย่างไร?.....๕๗
- ข. ภควติ มีวิธีทำตัวอย่าง?.....๕๗
- ค. ราชนหํ เป็นนามนามชนิดไหน?.....๕๗
- ง. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?.....๕๗
- จ. ทา, ธ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัติอะไร?.....๕๗
๔. จงแก้คำที่เห็นว่าผิดในประโยคต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์.....๕๘
- ก. ภิกขุโน สหสฺสํ ฌมมสภายํ สนนิปตีสู.....๕๘
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุณฺณียนโต ตุนทึ อเหตุ.....๕๘
- ค. สีลวา กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลพฺพติ.....๕๘
- ง. มยํ วิสตีณํ ภิกขุณํ ภิกขุํ ทสสามิ.....๕๘
- จ. เทวทตฺโต สงฆํ ภิกขุสฺสติ.....๕๘

๕. โพธิ ในคำว่า โพธิสโต, โพธิญาณตถาย, โพธิรุกขมูล คำไหนเป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๕๘
๖. ในกัมมธารยสมานั้น วิสสนบุพพท กับ วิสสนุตตรบท ต่างกันอย่างไร จดรัสติโยชนสหสส์ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๕๙
๗. ฌิก ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? อาโรคย์, อาพาธิโก (บุริโส), ปณณรสม (ทิน) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๕๙

พ.ศ.๒๕๕๗..... - ๖๐

๑. อักษรเช่นไร ชื่อว่า พยัญชนะ? และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่าอย่างไร? เฉพาะพยัญชนะอรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานใดบ้าง?๖๐
๒. สนธิกริโยปกรณ์ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นทานาห เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๖๐
๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์.....๖๐
- ก. ๓ อุปปทานิ อุตเท ชาตานิ.....๖๐
- ข. ๑๙ นารีโย นหานาย นที คตา.....๖๐
- ค. ๒๓ กุมาราน อจาริโย คาม ปวิฏฐ.....๖๐
- ง. ๓๓ ชนนานิ ลาโภ อุปปโน.....๖๐
- จ. ๓๓๓ (พทุสส) ชีณาสวานิ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวาร.....๖๐
๔. ในอาขยาต จัดจากไว้เท่าไร? วากไหนลงปัจจัยอะไร? อวมณญญ ในคำว่า “มามณญญ ปุณญสส” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?๖๑
๕. อนต และ มาน ปัจจัย ในกริยาภิกต ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไ? โลกานุกมปกา (พทุธา), อุปปาโท เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๖๑
๖. สมาสว่าโดยชื่อ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อนิมิตโต (กาล), อนตรามคค์ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๖๑
๗. โคตตัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาณมย (วชิร), วิสติม (ทิน), มชฌิมา (ปฏิปทา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๖๒

พ.ศ.๒๕๕๗ (๒)..... - ๖๓

๑. ในพยัญชนะอรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง และพยัญชนะไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้?.....๖๓
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ์ มีในสนธิไหนบ้าง? และลงอาคมอะไรในสนธินั้นๆ? เสดฐสมมติ ในคำว่า “เวร เสดฐสมมติ” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๖๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๖๓
- ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?.....๖๓
- ข. สดตปณญาส แปลว่าอย่างไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?.....๖๓
- ค. อรหต มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....๖๓
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉฐฐวิภคิตี มีรูปแจกอย่างไร?.....๖๓
- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?.....๖๓
๔. ในอาขยาต วิภคิตไหน เมื่อลงแล้วต้องหิจะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อ? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร? จงแจก ญา ธาตุ ในความรู้ ด้วยวิภคิตีหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบทมาดู.....๖๔

๕. กิริยาภิกค์ มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาชยาอย่างไร หาโส, ภิกขาจารา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๔
๖. สมาสว่าโดยกิจ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? มาตาปิโตร, มโนกมม จัดเข้าในกิจอย่างไร? พหุณทิโก (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๔
๗. อพยัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร? ฉพพคคิยา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ใด? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๔

พ.ศ.๒๕๕๘..... - ๖๖

๑. สระในภาษาบาลีมีเท่าไร? อะไรบ้าง? มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร? สระไหนมีเสียงเช่นไร?.....๖๖
๒. สนธิคืออะไร? มีประโยชน์อย่างไร? ยตรภูติโต ในคำว่า “ยตรภูติโต มุจเจย ปาปกมมา” และ สจาท เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๖๖
๓. ปัจจัยในอภัยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร? อะไรบ้าง? แต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิบัติอะไร?.....๖๖
๔. ในอาชยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? จะรู้จักกาลได้ ต้องอาศัยอะไร? จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิบัติหวมภวิสสันติ เฉพาะปรัสสพหมาดู.....๖๖
๕. กตณฺญ, ปารุปน (วตถ) และ วาโส ในคำว่า “ปฐวีรูปเทสวาโส” คำไหนเป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๗
๖. อวธารณบุพพบท กัมมธรรยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ตโยชนวตฺถ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๗
๗. ตัทธสัทธิตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาทิโก (ภควา), ทุสสิลฺย, อตฺถิโก ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ใด? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๖๗

พ.ศ.๒๕๕๘ (๒)..... - ๖๙

๑. พยัญชนะไหนจัดเป็นอัทธมสระ? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น?.....๖๙
๒. อาคโม กับ สณฺโณโค ในพยัญชนะสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? เตนวมาท เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๖๙
๓. ในปกตีสังขยา จัดลิงค์และวจนะ ไว้อย่างไรบ้าง?.....๖๙
๔. อาคมในอาชยาต มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร? หาสยสฺส ในคำว่า “หาสยสฺส มหาชน” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๗๐
๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์หามาดู สนธิเจตทา (โจรา), พุปฺปมฺจ (พณฺ) เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๐
๖. ที่เรียกว่า อภัยยถาสมาสนั้น มีอะไรเป็นเครื่องกำหนดรู้? ฉินฺนสํยมนา (ภิกขุ), รมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๐
๗. ปัจจัยในฐานตัทธิต ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง? กิลสมย (พณฺ), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ใด? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๐

พ.ศ.๒๕๕๙..... - ๗๒

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสียงอย่างไร? และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สียงโยคไม่ได้?.....๗๒
๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร? อย่างไรในสนธิอะไรบ้าง? อลาพุเนว ในคำว่า “อลาพุเนว สารเท” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๗๒
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๗๒
- ก. คุณนามขึ้นวิเสส มีอะไรเป็นเครื่องสังเกต?.....๗๒
- ข. ปณฺณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?.....๗๒

- ค. สติมนตุ ในปฐมาวิภคิตี และทุติยาวิภคิตี มีรูปแจกอย่างไร.....๗๒
- ง. อมฺห ศัพท์ เฉพาะฉัฏฐีวิภคิตี มีรูปแจกอย่างไร.....๗๒
- จ. กิ ศัพท์ มีวิธีแจกอย่างไร.....๗๒
๔. อุปาทยีสุ เป็นวาจกอะไร? ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๗๓
- ก. โสโก วา ภยํ วา ชายนฺติ.....๗๓
- ข. เอวํ กนิฏฺฐนฺ ตโย สมปตฺติโย ปญฺญิตา.....๗๓
- ค. เอวํ ฌมฺเม เทสิยนฺเต มหาชนสฺส ธมฺมาภิสฺมโย อโหสิ.....๗๓
๕. ปุริสฆาตโก (บุคคฺโล), นหฺนํ (อุทก) และ อานนฺโท ในคำว่า “โก นุ หาสฺ กิमानนฺโท” คำไหน เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๓
๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้างเป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้างเป็นคุณล้วน? และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? รหสฺสีโร (ราชา), โสกาภิกฺขุโต (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๓
๗. ปัจจัยในตัทธิตไหนบ้างใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้ จตุกกํ, ทิฏฐธมฺมิโก (อตุโล) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๔

พ.ศ.๒๕๕๙ (๒)..... - ๗๕

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? จัดเป็นคู่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? สระไหนเกิดใน ๒ ฐาน?.....๗๕
๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? เสวทานิ, กิเมวิทํ ตัดและต่ออย่างไร?.....๗๕
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๗๕
- ก. คำว่า “ภควนฺตา ภควนฺโต” นั้น มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร.....๗๕
- ข. ปาปิโย, สุขุโม เป็นคุณนามชั้นไหน?.....๗๕
- ค. คำว่า “๕๙” และ “๙๕” ตรงกับศัพท์สังขยาว่าอย่างไร?.....๗๕
- ง. อยํ, เอกจฺโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๗๕
- จ. อัပ္พยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?.....๗๕
๔. ภิท ธาตุ มฺจ ธาตุ เป็นสกัมมธาดุหรือเป็นอกัมมธาดุ? จงแจก พุธ ธาตุ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภคิตีหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสนพหฺมาดู.....๗๖
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิตก แบ่งเป็นกี่พวก? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง? วรลาภี (บุคคฺโล), ธมฺมสฺสวณฺ (ฐานํ) เป็นรูป สาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๖
๖. น บุปฺพบท กัมมธารยสมาส กับ น บุปฺพบท พหุพพิทสมาส ต่างกันอย่างไร? อนจฺจริโย (ปาสาโท), อตฺตทตฺโต เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๖
๗. ตัทธิตโดยย่อ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? การุญฺญ, ยสฺวา (ชโน), โสฬสโม (โกฏฐาสฺ) ลงปัจจัยอะไรในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๗๗

พ.ศ.๒๕๖๐..... - ๗๘

๑. อะไรเรียกว่า อักขระ พยัญชนะ และนิคคหิต? ในคำทั้ง ๓ นั้น คำไหนแปลว่าอย่างไร?.....๗๘
๒. การลงอาคมในพยัญชนะสนธิและนิคคหิตสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? อภัพฺโพทธานํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๗๘
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๗๘
- ก. คุณนามเช่นไร ชื่ออติวิเศษ?.....๗๘

- ข. อุปาสีเก มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....๗๘
- ค. สกฺขี แปลว่าอะไร? เป็นวณะและลึงค์อะไร?.....๗๘
- ง. อมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?.....๗๘
- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?.....๗๘
๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สมิชฌตุ, ปจฺจสฺสสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๗๙
๕. กิตกัณฺณ เป็นชื่อของอะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? อุปฺปาโท, ภิกฺขาจารุ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๗๙
๖. อะไรชื่อว่าทิกฺขสมาส? ทิกฺขสมาส กับ วิเสสนบุพฺพต กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? อุกฺสฺลเจตนา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๗๙
๗. ปุณฺณตฺตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏโก (เถโร), ปญฺจธา, ภาคินี (อติ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๘๐

พ.ศ.๒๕๖๐ (๒)..... - ๘๑

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?..... ๘๑
๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไร จึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ สวาหุ, เยสนโน เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๘๑
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้..... ๘๑
- ก. อติสุขุม, เขฏฺฐ เป็นคุณนามชั้นไหน?..... ๘๑
- ข. ภควโต เป็นวิภัติไหนบ้าง?..... ๘๑
- ค. ปกตีสงฺขยา ใช้นับอย่างไร?..... ๘๑
- ง. สัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?..... ๘๑
- จ. กทา แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?..... ๘๑
๔. วิภัติอาชายต จำแนกไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จัดเป็นกี่หมวด? หมวดไหนบอกกาลอะไร?..... ๘๑
๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? สีสรรกฺขิกา (อิตฺติ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๘๒
๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ปุตฺตทารพฺพนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ..... ๘๒
๗. ภาวตฺตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? สมฺมาทิฏฺฐิโก (บุคฺคโล), ทกฺขิณฺนโย (สาวกสงฺฆ), รชฺชํ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๘๒

พ.ศ.๒๕๖๑..... - ๘๔

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?..... ๘๔
๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ชีวิตญฺจิํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?..... ๘๔
๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอภัยศัพท์? ในอภัยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?..... ๘๔
๔. สกัมมธตุ กับอัมมธตุ ใช้นิวาจกอะไรได้บ้าง? ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธตุ หรืออัมมธตุ? จงอธิบาย..... ๘๔
๕. ตูนาธิปัจจัย คือปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไรนิยมแปลงเป็น ย? “ปาน” ในคำว่า “มฺหฺชฺชปาณา จ สญฺญโม” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู..... ๘๕

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? มาตาปิตุอุปภูฏานํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๘๕
๗. สมุหัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ชนตา, สดตก, ลขฺซี (ภิกฺขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตินั้น? จงตั้งวิเคราะห์หามา.....๘๕

พ.ศ.๒๕๖๑ (๒)..... - ๘๗

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้.....๘๗
- ก. อักษร แผลว่า.....๘๗
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่า อวรรค.....๘๗
- ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือเรียกว่า.....๘๗
- ง. กรณ ที่ทำอักษร มี ๔ คือ.....๘๗
- จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า.....๘๗
๒. อากม มีอยู่ในสนธิไหนบ้าง? และในสนธิอื่นๆ ลงอาคมอะไร? สจายํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๘๗
๓. สัพพนามคืออะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ในประโยคว่า “โส ชโน ตุมहे มา อติกกมตฺ” คำไหนเป็นสัพพนาม? และเป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๘๘
๔. ในอาขยาต จัตวาจากไว้อย่างไร? วาจกไหนลงปัจจัยอะไร? นิวารเย ในคำว่า “ปาปา จิตฺตํ นิวารเย” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๘๘
๕. อนตฺ และ มานํ ลงปัจจัยในกริยาภิกตฺ ใช้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร อาจริยปูชโก (เถโร) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามา.....๘๘
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน? สนตวาโจ (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามา.....๘๘
๗. เสฏฐตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตถิตีอื่นอย่างไร? พลวตี (ชิจฺจฉา), สามณฺญํ ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตินั้น? จงตั้งวิเคราะห์หามา.....๘๙

พ.ศ.๒๕๖๒..... - ๙๐

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้.....๙๐
- ก. สระที่เป็น.....ชื่อลหุ มีเสียงเบา.....๙๐
- ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะ.....๙๐
- ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ.....เรียกว่า.....๙๐
- ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ.....เป็นอโฆษะ.....๙๐
- จ. วุฒโต สังโยคผิต เพราะ.....คำที่ถูก คือ.....๙๐
๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ เรียกว่าอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุปปลว และ ยโยทเก ในคำว่า “อุปปลว ยโยทเก” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๙๐
๓. นามศัพท์ จัดเป็นลึงค์อะไรได้บ้าง? “กสฺมา ตฺวํ ปุณฺณ มม สวาท ปรีกวิ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้ นั้น เป็นนามศัพท์ชนิดไหน เป็นการันต์ลึงค์ และวจนะอะไร?.....๙๐
๔. ในอาขยาต อ อากมหน้าธาตุ และ อ อากมหลังธาตุและปัจจัย ลงได้ในวิภตติหมวดไหนบ้าง? ปพฺพาเสสิ และ ชิน ในคำว่า “อกฺโกเรน ชิน โกธํ” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๙๑

๕. ต ปัจจัยในกิริยาภิกตฺกัณที่เช่นไร ใช้บอกกัตตฺวาจก? ในที่เช่นไร ใช้บอกกัมมฺวาจก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่าง “อาคมฺน” ในคำว่า “อาคมฺนทิวโส” และคำว่า “อาภาเสณ อาคมฺน กริ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๙๑
๖. อะไรชื่อตปฺปฺริสสมาส? ตปฺปฺริสสมาส กับ อัပ္พยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร ทุกขปฺพิตฺสตฺตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ.....๙๒
๗. ภาวตฺทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปาสาทิก (ภควา), เถยฺย, ปณฺจโม ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไทน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๙๒

พ.ศ.๒๕๖๒ (๒)..... - ๙๓

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? ต่างจากสระอย่างไร? ในคำว่า “อภิตฺถเรถ กลยาณ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุ หรือ ลหุ.....๙๓
๒. ในสนธิกิริยปรกรณ์ อาเทศ กับ วิการ มีลักษณะต่างกันอย่างไร อิธวเมโส ตัดต่ออย่างไร?.....๙๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๙๓
- ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?.....๙๓
- ข. เทวเต และ ปพฺพเต เป็นวิภคิตและวจะอะไรได้บ้าง?.....๙๓
- ค. ปณฺณส กับ ปณฺณรสี แปลว่าอะไร? ต่างกันอย่างไร?.....๙๓
- ง. กตม, อมฺห ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๙๓
- จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?.....๙๔
๔. กิริยาอาขยาตและกิริยาภิกตฺกัณ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๙๔
- ก. อชฺช เทวตฺโต สงฺฆิ ภิชฺชิสฺสตี.....๙๔
- ข. สุธีโร จ ถาวโร จ สงฺฆิ อุปสมฺปทึ ยาจตี.....๙๔
- ค. ตโยปิ ลิกฺขา กถิตาเยว โทหนตี.....๙๔
๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย ทุกทสฺ (วชฺช), โพธิ (ญฺญาน), ทาตา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๙๔
๖. วิเสสโนปมฺพท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ทีฆายุก (ปุริโส), อโรคา (อิตฺถิ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๙๕
๗. ฌิก ปัจจัย มีตฺทิตฺไทนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? นาคฺรา, โสกนิ (ปชา), สมฺโมทนิยา (กถา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไทน? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู.....๙๕

พ.ศ.๒๕๖๓..... - ๙๖

๑. ชิวโหปคฺค (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรรมของอักษรอะไรบ้าง? และอักษรเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?.....๙๖
๒. อาเทศพยัญชนสนธิ กับ อาเทศนิคคหิตสนธิ ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย สจฺหา, อดฺตานญฺเจ, ตุมฺเหเวว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๙๖
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๙๗
- ก. นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?.....๙๗
- ข. สข (เพื่อน) ป. เอก. ในปฺงฺลึงค์ และอิตฺถิลึงค์ มีรูปเป็นอย่างไร?.....๙๗
- ค. สังฆยานามกับสังฆยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?.....๙๗
- ง. ในสัพพนาม “ตสฺสา” กับ “ตสฺส” เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?.....๙๗

จ. อุปสัคนั้น ใช้อย่างไร? จงยกอุทาหรณ์มาดู.....	๙๗
๔. อาย อัย ปัจจัยในอาชยาด ใช้อย่างไร? เป็นไปในความอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....	๙๗
ก. เอกจุเจ (อติถโย) สตุฏ ปุโรโต นจิจตุ อารภิ.....	๙๗
ข. ปิตตกาเล หตฺถโ วา ปาโท วา ภิชฺเชยฺย.....	๙๗
ค. ปีตา โน มหุลลกา ขนา.....	๙๗
๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร วุสสโม, ทูรจคมฺ (จิตต), ทุนฺนิคฺคหฺ (จิตต) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๙๘
๖. สัมภวานบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ตณฺหฺกฺโข, ตินฺตจฺวารกา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๙๘
๗. ปัจจัยในตฺทิตฺตไหนบ้าง ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ อติมานิ (ปุคฺคโล), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺตไหนด? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๙๙

พ.ศ.๒๕๖๓ (๒)..... - ๑๐๐

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....	๑๐๐
ก. สรรกับพยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? ละต่างกันอย่างใด?.....	๑๐๐
ข. อัฒสระ คืออะไร? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่ออย่างนั้น?.....	๑๐๐
๒. ในสนธิ การต่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ยานิมานิ, ตณฺขโน, คากฺมาท ตตฺและต่ออย่างไร?.....	๑๐๐
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....	๑๐๐
ก. พารณสี เป็นนามนามชนิดไหน?.....	๑๐๐
ข. คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?.....	๑๐๐
ค. สังขยาดั้งเดิมถึงไหนเป็นนามอะไร?.....	๑๐๐
ง. กิ ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่สิ่ง?.....	๑๐๐
จ. หิ และ ชฺช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัติไหน?.....	๑๐๐
๔. อานยิสฺส และ อุฏฺฐยฺหิ ในคำว่า “อุฏฺฐยฺหิ ตาต” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้.....	๑๐๑
ก. มาคนฺทียา ชฺวินฺตปิ มตาปิ มโตเยว นาม.....	๑๐๑
ข. เอกจฺจา ขนา สตุฏ ธมฺมํ โสตุ ลภติ.....	๑๐๑
ค. มยฺ วิสฺตึนํ ภิกฺขุณํ ภิกฺขุ ทสฺสามิ.....	๑๐๑
๕. สาธนะคืออะไร? การกำหนดรูปของสาธนะนั้น ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? โกธากิฏฺ (นโร), ทุพฺพโจ (ปุริโส) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๑๐๑
๖. สมาสคืออะไร? เมื่อว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อตฺตทตฺโถ, มโนสฺสณฺฐา (ธมฺมา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๑๐๒
๗. ตา ปัจจัย มีในตฺทิตฺตไหนดบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? อุปสฺสิกา (อุปาสิกา), มโนมฺยา (ธมฺมา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺตไหนด? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....	๑๐๒

พ.ศ.๒๕๖๔..... - ๑๐๓

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ง ญ ณ น ม เกิดที่ฐานไหน เรียกชื่ออย่างไร?.....๑๐๓
๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ภาตวนตราโย, พุรมาคโต, สาทิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๐๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๐๔
- ก. ปฐมาวินิตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?.....๑๐๔
- ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง?.....๑๐๔
- ค. ปุณณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?.....๑๐๔
- ง. มยิ, อิม เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๑๐๔
- จ. อัပ္พยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?.....๑๐๔
๔. อ อาคม และ อิ อาคม ในอาขยาต ลงในวิภัติหมวดไหนได้บ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๐๔
- ก. เอกสมปี วเย ปุตโต วา ธิดา วา อูปปชเชยฺย.....๑๐๔
- ข. สา อนาถา วิจรณา มหาทุกขํ ปาปุนนติ.....๑๐๔
- ค. ตโยปิ ลิกขา กถิตาเยว โหติ.....๑๐๔
๕. ปัจจยแห่งกิริยาภิกตฺก หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? สนติมคฺคินิโยโก (สงโฆ), วิมุตติ, สุวจ (เถโร) ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๐๔
๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส กับทวันทสมาส ต่างกันอย่างไร? ภิกขุสงขปริวโต (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๑๐๕
๗. สมุหัตถิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากราคาหิติตอย่างไรบ้าง? เวสารชฺช, พลวตี (ชิจจฉา), เจตสิก (กมฺมิ) ลงปัจจยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๐๕
- พ.ศ.๒๕๖๔ (๒).....- ๑๐๗**
๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้? พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสและอโฆส?.....๑๐๗
๒. ทิฆสรสนธิมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุกยมเปตสส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๐๗
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๐๗
- ก. จกฺขุ เป็นนามและลึงค์อะไร?.....๑๐๗
- ข. เทวตา เมื่อแจกในอาลปนวิภัติ มีรูปเป็นอย่างไรบ้าง?.....๑๐๗
- ค. อายสมโต เป็นวิภัติอะไรได้บ้าง?.....๑๐๗
- ง. กตร ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๑๐๗
- จ. โต, ทานิ ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภัติอะไร?.....๑๐๗
๔. สกัมมธตฺเป็นได้กี่วาก? นิคคยหิต เป็นวากอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๐๘
- ก. มหาปฐวี เทวธา ภินทิ.....๑๐๘
- ข. เอวํ กนิฏฐนฺ ตโย สมปตติโย ปฏฐิตา.....๑๐๘
- ค. มหาชนฺ อุชฌายีสุ.....๑๐๘
๕. อนต และ ตพฺพ ปัจจย เป็นวากอะไรได้บ้าง? ธมฺมชีวิ (บุคฺคโล), โพธิ (ญฺญาน) ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๐๘

๖. พหูพหิสมาสคือสมาสอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อหิริกปุคฺคโล เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ.....๑๐๘
๗. ตัทธิธโดยยอมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ซาลินี (ตณฺหา), เถยฺย, ชนฺตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิธไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๐๙

พ.ศ.๒๕๖๕..... - ๑๑๐

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสัณยอย่างไร? และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สัณยไม่ได้?..... ๑๑๐
๒. อากมมีในสนธิไหนบ้าง? ลงอากมอะไรในสนธิอื่นๆ? ปุริตฺเตว, ตยาเวตฺ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๑๐
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๑๐
- ก. คุณนามต่างจากนามนามอย่างไร?..... ๑๑๐
- ข. สาริปุตฺโต เป็นนามนามชนิดไหน?.....๑๑๐
- ค. เอกสังขยา กับเอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?..... ๑๑๐
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิตฺติ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๑๑๐
- จ. อมฺโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?.....๑๑๐
๔. วิภัติอาขยาต ต่างจากวิภัตินามอย่างไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๑๑
- ก. ปีตา โน มหุลลกา อโหสิ.....๑๑๑
- ข. เม สามิเก ชีฆจฺฉาย ปีฬิยนฺเต น สกฺกา มยา ภฺยชิตุ.....๑๑๑
- ค. เทวทตฺโต สงฺฆํ ภิชฺชิสฺสติ.....๑๑๑
๕. จะทราบว่าเป็นกิริยาภิกตฺหรือนามภิกตฺ จะต้องอาศัยอะไร? ภติโก, ทุลลโก, สนฺโต, ปคฺคยฺห ลงปัจจัยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามภิกตฺ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย.....๑๑๑
๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปฺงสกลิงค์ เอกวจน้อย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? อนฺธพาลเทวตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ.....๑๑๒
๗. ตัทธิธต่างจากสมาสอย่างไร? รุกฺขมุลิกา, เวรี, โกสลลฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิธไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๒

พ.ศ.๒๕๖๕ (๒)..... - ๑๑๓

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ พ น ท ช ก ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ.....๑๑๓
๒. ในสนธิกิริยาภรณ์ วิการ กับ ที่ฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? ยถฺยณฺมฺนุสาสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๑๓
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๑๓
- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?..... ๑๑๓
- ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?.....๑๑๓
- ค. มยฺ, เอกจฺโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๑๑๓
- ง. ปัจจัยในอภัยยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายอะไร?.....๑๑๓
- จ. ปาโต, ยทิ ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?.....๑๑๓
๔. วิภัติอาขยาต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร? บทว่า “นิวารเย” ในบาทพระคาถาว่า “ปาปา จิตฺตํ นิวารเย” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภัตติหมวดไหน?.....๑๑๔

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร วิมุตติ, ทุพฺพโม (อตฺตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๔
๖. อะไรชื่อว่าทวันทวสมาส? ในทวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมาหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร นิปปญฺญ (ปุคฺคโล), อนตรามคฺค เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๕
๗. ตา ปัจจัย มีในตฺทิตฺตฺไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร? ทุกฺซี (ชโน), ทุสฺสึลย, อิทธิมย (รูป) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๕

พ.ศ.๒๕๖๖..... - ๑๑๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ ปุพฺผ, วสฺส, สทฺธ, นคฺขมตฺติ, วุฏฺโธ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด? ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร.....๑๑๖
๒. สญฺญโค ในพยฺยชนสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ยถญฺญมนุสฺสตฺติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๑๖
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๑๖
- ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?.....๑๑๖
- ข. ภิกฺขเว มีวิธีทำตัวอย่าง?.....๑๑๖
- ค. อสฺตี เป็นวจนะและลึงค์อะไร?.....๑๑๖
- ง. ต ศัพท์ ในอิตฺถิลลํ เฉพาะจตุตฺถิวิภคฺติ มีรูปแจกอย่างไร?.....๑๑๖
- จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?.....๑๑๖
๔. วาจกคืออะไร? วิธีจำว่าจากได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๑๗
- ก. เทสนาวสาเน องฺกุโร จ อินฺทโก จ โสตาปตฺติลเล ปตฺติฏฺฐหิ.....๑๑๗
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺ ปุจฺฉินฺโตปิ น กเถสิ.....๑๑๗
- ค. อุโฆ อคฺคปาทา ภินฺทิสฺสุ.....๑๑๗
๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกริยาภิกตฺก แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? โพธิ (ญฺญณ), อคฺคทายิ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๗
๖. อะไรชื่อว่าตฺปฺริสสมาส? ตฺปฺริสสมาส กับอภัยยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร? อคฺคธมฺสมาทิตฺ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๑๑๘
๗. ตฺทิสฺสํตฺทิตฺตฺ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? อาโรคฺย, เตปฺปิโก (เถโร), อญฺญโม ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๑๘

พ.ศ.๒๕๖๖ (๒)..... - ๑๑๙

๑. อักษรวิธ และวจีวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร ในคำว่า “สมมาปณฺหิตํ จิตฺตํ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นกรฺหรือลหุ.....๑๑๙
๒. อาเทสนนฺธิกริโยภณฺนํ ในสรสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? อชฺชตคฺเคทานาหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๑๙
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๑๙
- ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?.....๑๑๙
- ข. อตถาย, อุปาสิกาย เป็นวิภคิตัวใดบ้าง?.....๑๑๙
- ค. ปณฺณรส กับ ปณฺณรสี ต่างกันอย่างไร?.....๑๑๙

- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะสัตตมวิภัติ มีรูปแจกอย่างไร.....๑๑๙
- จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน.....๑๑๙
๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสพและอิตตโนบทนั้น เพื่อประสงค์อะไร ปพพาเชสุ และ วุจเจอร์ ในคำว่า “เทวธมมาติ วุจเจอร์” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?.....๑๒๐
๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู สีสรรกชิกา(อิตถิ), ลาโภ (ปจฺจโย) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๐
๖. วิสเสนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิสเสนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร อโรคปุตตา (วิสาขา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๑๒๐
๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ซาลินี (ตณฺหา), โสสานิกา (ภิกฺขุ), พาลยฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๑
- พ.ศ.๒๕๖๗..... - ๑๒๒**
๑. สรรกับพยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? และต่างกันอย่างไร? ในพุทธภาษิตว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทํ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุหรือลหุ.....๑๒๒
๒. ในอาเทศสรสนธิ จะแปลงสรรเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย? จตุสวารียสจฺเจสุ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๒๒
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๒๒
- ก. ทิวส เป็นนามและลิงค์อะไร?.....๑๒๒
- ข. อติมุทฺทา, เสโย เป็นคุณนามชั้นไหน?.....๑๒๒
- ค. เอกุณฺตตติ และ ปญฺญาสโม แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?.....๑๒๒
- ง. กิ ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน เป็นได้กี่ลิงค์?.....๑๒๒
- จ. อิทานิ, อธิ แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?.....๑๒๒
๔. ภิท ธาตุ และ มฺจ ธาตุ เป็นสกัมมธาทูหรือกัมมธาทู? จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๒๓
- ก. เอกสมิปี วโย ปุตุโต วา ธิตา วา อูปฺปชฺเชยฺย.....๑๒๓
- ข. อิตรา ทานํ อาวชฺชมานํ นินฺตตฺนตา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ.....๑๒๓
- ค. เอวํ ธมฺเม เทสิยนฺเต มหาวชฺชสส ธมฺมาภิสฺมโย อโหสิ.....๑๒๓
๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกิริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร นามคฺคหฺณ (ทิวโส), อุกฺคหฺณ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๓
๖. สัมภวานบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร นิมมาตาปิตฺโก (ทารโก) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ.....๑๒๔
๗. โคตตตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? โปญฺชุนิโก (กามสุขลลิกานุโยโค), คพฺภินี (เทวี), พาลยฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๔
- พ.ศ.๒๕๖๗ (๒).....- ๑๒๕**
๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๒๕
- ก. สรร ๘ ตัว เกิดในฐานะเดียวกันหรือต่างกัน อย่างไร? เรียกชื่ออย่างไร?.....๑๒๕

- ข. พยัญชนะวรรคตัวไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้.....๑๒๕
๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? กิมีทนต์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๒๕
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๒๕
- ก. ปฐมวิภัติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?.....๑๒๕
- ข. รณโณ เป็นวิภัติอะไรได้บ้าง?.....๑๒๕
- ค. ปุณฺณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?.....๑๒๕
- ง. ต ศัพท์ในคำว่า “อิตฺติ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?.....๑๒๕
- จ. ภนฺเต ภทฺเต ใช้สำหรับใครเรียกใคร?.....๑๒๕
๔. ปมฺชชีสุ, อเวกฺขติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๒๖
- ก. รุปนฺนทา สตถารํ โอลฺเลนตา สมฺเปฐิตํ อิตฺถิ อพฺพส.....๑๒๖
- ข. สลฺลชยฺสส ปริสา ภินฺนิ.....๑๒๖
- ค. ทารกา มยา วารินฺตปิ วณฺณํ น คณฺหาติ.....๑๒๖
๕. ตพฺพ ปัจจย ในกิริยาภิกฺท ในที่เช่นไร ใช้บอกกัมมวาจก? ในที่เช่นไร ใช้บอกภาววาจก? อุฏฺฐาน ในคำว่า “อุฏฺฐานกาเล” และ “อุฏฺฐานวิริยวตฺสส” ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๖
๖. ในสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้าง เป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้าง เป็นคุณล้วน? และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? ตฺมฺจฺจุตฺตา (อุปาสิกา), อนฺธพาล (บุริโส) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๗
๗. ตทฺสสฺสติดฺธิตฺติ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ใช้ลงแทนศัพท์อะไร? โกสมฺพิกา (ภิกฺขุ), อุฏฺฐานวา (บุริโส) ลงปัจจัยอะไร? ในตทฺธิตฺติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๗
- พ.ศ.๒๕๖๘..... - ๑๒๘**
๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ เฉพาะในพยัญชนะวรรค มีหลักอย่างไร และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้?.....๑๒๘
๒. ในพยัญชนะสนธิ อาคม กับสณฺโณโค มีลักษณะต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ เอวเมวายเป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?.....๑๒๘
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้.....๑๒๘
- ก. นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?.....๑๒๘
- ข. เอกฺนสตฺตติ และ ปณฺณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?.....๑๒๘
- ค. อมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?.....๑๒๘
- ง. คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?.....๑๒๘
- จ. ภนฺเต เป็นคำสำหรับเรียกใคร?.....๑๒๘
๔. ภิท ธาตุ และ มฺจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ หรืออกัมมธาตุ? จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้.....๑๒๙
- ก. เอกสมฺปิ วโย ปุตฺโต วา ธิตา วา อุปฺปชฺเชยฺย.....๑๒๙
- ข. อิตฺรา ทานํ อวชฺชมาโน นินฺตณฺตา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ.....๑๒๙
- ค. เอวํ ธมฺเม เทสิยนฺเต มหาชนฺสส ธมฺมาภิสมฺโย อโหสิ.....๑๒๙
๕. กัมมสาธนะท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู คิลานุปฺปฐฺภาโก (บุคคล) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๒๙

๖. สมาสคืออะไร? ว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? หิริโอดตปสมปนนา (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ.....๑๓๐
๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปัจจัยเหล่านั้น ต่างจากปัจจัยในตัทธิตอื่นอย่างไร ไสกินี (ปชา), พาลยฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิต ไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.....๑๓๐

พ.ศ.๒๕๕๐

๑. คำต่อไปนี้คือ ปุพฺผ, วฺงโส, สหฺโต, นิคฺขมฺติ, วุฒฺโฒ ประกอบสังโยคผิด จงแก้ไขถูกต้องตามหลักของสังโยค?

๑. ปุพฺผ แก้เป็น ปุพฺผ วฺงโส แก้เป็น วโส สหฺโต แก้เป็น สหฺโต
 นิคฺขมฺติ แก้เป็น นิคฺขมฺติ วุฒฺโฒ แก้เป็น วุฑฺโฒ

๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ตตรกริทธิมิจฺเจย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท์ และทำคำให้พูดสละสลวย

สนธิ มี ๓ อย่าง ตามความเป็นประธาน คือ สรรสนธิ ต่อสระ พยัญชนสนธิ ต่อพยัญชนะ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต

ตตรกริทธิมิจฺเจย ตัดเป็น ตตร-กริทธิ-มิจฺเจย

ระหว่าง ตตร-กริทธิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเหมือนกัน ลบสระหน้า (แล้วที่สระหลัง) ต่อเป็น ตตรกริทธิ เป็นโลปสรรสนธิ

ระหว่าง ตตรกริทธิ-มิจฺเจย นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ตตรกริทธิมิจฺเจย เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. อะไรเรียกว่า การันต์?
- ข. ภิกฺขโว, โจเร เป็นวิภัตติอะไรบ้าง?
- ค. ตั้งแต่ เอกนวิสติ จนถึง อฏฺฐนฺวติ เป็นวจนะและลึงค์อะไร?
- ง. เอกจฺเจ, เอต ศัพท์ เป็นวิเศษนสัพพนามชนิดไหน?
- จ. ปัจจัยในอภยศัพท์นั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายของอะไร?

๓. ก. สระที่สุดแห่งศัพท์ เรียกว่า การันต์
- ข. ภิกฺขโว เป็นได้ ๓ วิภัตติ คือ ปฐมวิภัตติ ทุตยวิภัตติ อาลปนวิภัตติ พหุวจนะ
โจเร เป็นได้ ๒ วิภัตติ คือ ทุตยวิภัตติ พหุวจนะ สัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ
- ค. ตั้งแต่ เอกนวิสติ จนถึง อฏฺฐนฺวติ เป็น เอกวจนะ อิตถิลึงค์อย่างเดียว
- ง. เอกจฺจ ศัพท์ เป็นอนินยมวิเศษนสัพพนาม เอต ศัพท์ เป็น นินยมวิเศษนสัพพนาม
- จ. ปัจจัยในอภยศัพท์นั้น ลงท้ายนามศัพท์เป็นเครื่องหมายวิภัตติ (เช่น เคหโต)
ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกิริยาและวิภัตติ (เช่น กตฺวา กาคู)

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็นปรัสสบท และอิตฺตโนบท เพื่อประสงค์อะไร?

อานนฺธิสฺส, วุจฺจเร ในคำว่า “เทวธมฺมาติ วุจฺจเร” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. แยกออกเพื่อประสงค์จะได้กำหนดรู้วาทก เพราะปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัตตุวาทก ส่วนอิตฺตโนบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กิริยาที่เป็นกัมมวาทกและภาววาทก (แต่จะนิยมลงเป็นแน่เลยที่ได้ยาก็ไม่ได้ บางคราวปรัสสบท เป็นกัมมวาทกและภาววาทกก็มี เช่น สทิสฺโส เม น วิชฺชติ. คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ ย่อมหาไม่ได้) บางคราวอิตฺตโนบท เป็นกัตตุวาทกก็มี เช่น ปิยโต ชายเต โสโก. ความโลภย่อมเกิดแต่ของอันเป็นที่รัก ฉะนั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบวาทก)

อานนฺธิสฺส (อา นี อ อฺ) ประกอบด้วย อา บทหน้า นี ธาตุในความนำไป อ ปัจจัย อฺ อักษรต้นวิภัตติ พุทฺธิ อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น อย แปลง อฺ เป็น อีสฺ

วุจฺจเร (วจ ย อนฺติ) ประกอบด้วย วจ ธาตุในความกล่าว ย ปัจจัย อนฺติ วัตตมานาวิภัตติ เอา อ ที่ ว เป็น อฺ แปลง ย กับ จ ที่สุดธาตุเป็น จจ แปลง อนฺติ เป็น เร

๕. สาธนะคืออะไร? อฏฺฐาน ในคำว่า “อฏฺฐานกาเล” และ “อฏฺฐานวิริยนตสฺส” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์

อฏฺฐาน ยฺ ปัจจัย

(ในคำว่า อฏฺฐานกาเล)

วิ. อฏฺฐาติ เอตถาติ อฏฺฐาโน (กาล) กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

(ในคำว่า อฏฺฐานวิริยนตสฺส)

วิ. อฏฺฐาติ เตนาคติ อฏฺฐานํ (วิริย) กัตตุรูป กรณสาธนะ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าตปฺปรัสสมาส? และตปฺปรัสสมาสนั้น มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ตโยชนาวตฺถ, ปุริตปารมี (สตุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาดูตามลำดับ

๖. นามศัพท์มี ๖ วิภัตติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบื้องปลาย ชื่อว่า ตปฺปรัสสมาส มี ๖ คือ

หุติยาตปฺปรัสสมาส ตติยาตปฺปรัสสมาส จตุตถตปฺปรัสสมาส ปัญจมีตปฺปรัสสมาส ฉณฺฐิตปฺปรัสสมาส สัตตมีตปฺปรัสสมาส

ตโยชนาวตฺถ เป็นฉณฺฐิตปฺปรัสสมาส มีอสมการทิกุสมาส เป็นภายใน

วิ. ตโย ชนา ตโยชนา อสฺมา. ทิคฺ. อสุต.

วิ. ตโยชนานํ วตฺถ ตโยชนาวตฺถ ฉ. ตป.

ปุริตปารมี (สตุโต) เป็นตติยาพหุพหิสมาส

วิ. ปุริตา ปารมี เยน, โส ปุริตปารมี (สตุโต)

๗. ปุณฺณตฺถิตฺตํ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? เตปิฏกา (ภิกขุ), จตุทฺธา, ยสฺวา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตฺตํไหน?

๗. ปุณฺณตฺถิตฺตํมีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตฺย ถ ฐ ม อี

เตปิฏกา (ภิกขุ) ณ ปัจจัย ราคาทีตฺถิต

จตุทฺธา ธา ปัจจัย วิภาคตฺถิต

ยสฺวา วนฺตฺ ปัจจัย ตทสฺสตีตฺถิต

พ.ศ.๒๕๕๐ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฆ ง จ ฉ ช ฌ ญ ฎ ฐ ท ฒ ณ ต ถ ท ธ น ป ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ส ห พ ั
พยัญชนะอาศัยสระ จึงออกเสียงได้

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร? สาลมิโวตถตัม เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ มีอุปการะคือ ต่อศัพท์และอักษรให้เนื่องถึงกันด้วยอักษร เพื่อย่นอักษรให้น้อยลง
เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย

สาลมิโวตถตัม ตัดเป็น สาล-อิ-ว-โอตถตัม

ระหว่าง สาล-อิ-ว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น สาลมิว เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ
ระหว่าง สาลมิว-โอตถตัม สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น สาลมิโวตถตัม เป็นโลปสรสนธิ

๓. สังขยา คืออะไร? มีกี่ชนิด? อะไรบ้าง? ตั้งแต่ไหนถึงไหน เป็นนามอะไร?

สังขยานาม กับ **สังขยาคุณ** ใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. สังขยา คือ ศัพท์ที่เป็นเครื่องหมายนับนามนาม มี ๒ คือ ปกติสังขยา ปุรณสังขยา

ปกติสังขยา เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นสัพพนาม^๑

ปญจ ถึง อฏฐนวุติ (๕-๙๘) เป็นคุณนาม

เอกุนสโต ขึ้นไป (๙๙...) เป็นนามนาม

ปุรณสังขยา เป็นคุณนามทั้งสิ้น

สังขยานามนาม ใช้เช่นเดียวกับนามนาม เมื่อใช้นับจำนวนนามนามบทใด ให้เรียงไว้หลังนามนามบทนั้น

ส่วนสังขยาคุณนาม ใช้เช่นเดียวกับคุณนาม เมื่อใช้นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หน้านามนามบทนั้น

๔. วาจก คืออะไร? จัดไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? วิธีจะจำวาจกได้แม่นยำนั้น ต้องอาศัยอะไร?

๔. วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่กล่าววบทที่เป็นประธานของกิริยา

วาจกมี ๕ คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจกได้แม่นยำต้องอาศัยปัจจัยที่ประกอบ

๑ เอก ถึง อฏฐนวุติ (๑-๙๘) เป็นคุณนาม (เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นสัพพนามด้วย)

๕. ปัจจัยสำหรับประกอบกริยาภิตก์ แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง? ปัจจัยไหนบอกกาลอะไร?

๕. ปัจจัยกริยาภิตก์ แบ่งเป็น ๓ หมวด

กิตปัจจัย เช่น อนตฺ ตวนตุ ตาวิ

กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ

กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ตฺ ตุน ตฺวา ตฺวาน

ปัจจัยทั้ง ๓ หมวดนั้นบอกกาล ดังนี้

อนตฺ มาน ปัจจัย บอกปัจจุบันกาล

ตวนตุ ตาวิ ตฺ ตุน ตฺวา ตฺวาน บอกอดีตกาล

อนีย ตพพ ปัจจัย บอกความจำเป็น

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

วิชาจรณสมปนโน (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าทวันทวสมาส

มี ๒ อย่าง คือ สมหาทวันทวสมาส อสมาทวันทวสมาส

วิชาจรณสมปนโน (ภควา) เป็นตติยาตฺปฺริสสมาส มีสมาทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. วิชา จ จรณ จ วิชาจรณ ส. ทวัน.

วิ. วิชาจรณน สมปนโน วิชาจรณสมปนโน (ภควา) ต. ตฺป.

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? มททว, ปณจกํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. กาวตัทธิต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตตฺ ญย ตฺตน ตา ญ กณ

มททว ญ ปัจจัย กาวตัทธิต

วิ. มุทฺโน ภาโว มททว

ปณจกํ ก ปัจจัย สังขยาตัทธิต

วิ. ปณจ ปริมาณานิ อสสาติ ปณจกํ

พ.ศ.๒๕๕๑

๑. ชิวหามขฌ์ ท่ามกลางลั้น เป็นกรรมของอักขระอะไรบ้าง? และอักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวหามขฌ์ ท่ามกลางลั้น เป็นกรรมของอักขระ ๘ ตัว คือ อี อิ, จ ฉ ช ฌ ญ ย
และอักขระเหล่านั้นเกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชะ

๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ
เอตมมงคลมุตตม์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แปลงสระเบื้องต้น เมื่อ อี เอ, อุ โอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อี เอ เป็น ย, แปลง อุ โอ เป็น ว
(เฉพาะ อี ถ้ามีพยัญชนะซ้อนกัน ๓ ตัว ลบพยัญชนะที่มีรูปเสมอกันเสียตัวหนึ่ง)

เอา อี เป็น ย เช่น ปฏิสนธิฐานรุดติ-อสส เป็น ปฏิสนธิฐานรุดตยสส, อคฺคิ-อาคารฺ เป็น อคฺยาคารฺ,
เอา เอ เป็น ย เช่น เต-อสส เป็น ตยสส, เม-อยํ เป็น มยายํ, เต-อหํ เป็น ตยาคํ,
เอา โอ เป็น ว เช่น อถฺโข-อสส เป็น อถฺขวสส
เอา อุ เป็น ว เช่น พหุ-อาพาโร เป็น พหฺวาพาโร, จกฺขุ-อาปาถํ เป็น จกฺขฺวาปาถํ

เอตมมงคลมุตตม์ ตัดเป็น เอตํ-มงคล-อุตตมํ

ระหว่าง เอตํ-มงคลํ นิคฺคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคฺคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค

ต่อเป็น เอตมมงคลํ เป็นอาเทสนิคฺคหิตสนธิ

ระหว่าง เอตมมงคล-อุตตมํ นิคฺคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคฺคหิตเป็น ม ต่อเป็น เอตมมงคลมุตตมํ
เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามเช่นไร จัดเป็นอติวิเสส?

ข. ภควโต มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ปุรณสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?

ง. ต ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. ทานิ ปัจจัย ในอภยศัพท์ เป็นเครื่องหมายอะไร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่วมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เช่น ปณฺทิตโต เป็นบัณฑิตที่สุด
ปาปโต เป็นบาปที่สุด จัดเป็น อติวิเสส

ข. ภควโต ศัพท์เดิมคือ ภควนฺตุ เอา นฺตฺ แห่ง วนฺตฺ ปัจจัย กับ ส จตุตถิและฉฐวิวิตติ เป็น โต

ค. ปุรณสังขยา ใช้ับนามนามที่เต็มในที่นั้นๆ คือ นับเป็นชั้นๆ เช่น ที่หนึ่ง ที่สอง ที่สาม

ง. ต ศัพท์ เป็นปริสสัพพนาม ประณมบุรุษ และเป็นนิยมิวิเสสนสัพพนาม

จ. ทานี ปัจจัยในอภัยยศัพท์ เป็นเครื่องหมายสัตตมวิวิภัติ ลงในกาล

๔. สกัมมธาตุ กับ อกัมมธาตุ ใช้ในวากอะไรได้บ้าง?

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุหรืออกัมมธาตุ? จงอธิบาย

๔. สกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก กัมมวาก เหตุกัตตุวาก และเหตุกัมมวาก

อกัมมธาตุ ใช้ใน ๓ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก และเหตุกัตตุวาก^๑

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุ (ธาตุเรียกหากรรม) และอกัมมธาตุ (ธาตุไม่เรียกหากรรม)

ภิท ธาตุ

ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ต่อย ทำลาย เช่น สูโท ภาชนิ ภินทติ.

ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ เป็นอกัมมธาตุ แปลว่า แรก เช่น ภาชนิ ภิชชติ.

มุจ ธาตุ

ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ปล่อย เช่น โคปาโล โคณิ มุจจติ.

ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ เป็นอกัมมธาตุ แปลว่า หลุด พ้น เช่น โคณิ มุจจติ.

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ

ทุทโทโม (อตฺตา), มรณํ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่า “ผู้” เช่น กุมภํ กรโสติติ กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ, เทติติ ทายโก ผู้ให้,

ถ้าลงในอรรถคือตัสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” เช่น ธมมํ วทติ สึเลนาติ ธมมวาที ผู้กล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ

ปาปํ กรโติ สึเลนาติ ปาปการี ผู้ทำซึ่งบาปโดยปกติ,

ถ้าเป็นสมาสรูปตัสสึละสาธนะ แปลว่า “ผู้มีอัน...เป็นปกติ” เช่น ธมมํ จริตุํ สึลมสฺสาติ ธมมจารี ผู้มีอันประพฤติซึ่งธรรมเป็นปกติ ปาปํ กาคฺตุํ สึลมสฺสาติ ปาปการี ผู้มีอันทำซึ่งบาปเป็นปกติ

ทุทโทโม (อตฺตา) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเชน ทมฺยเตติ ทุทโทโม (อตฺตา)

มรณํ ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. มรณํ มรณํ หรือ

วิ. มรยเต มรณํ

๑ อกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นกัมมวาก)

๖. อะไรชื่อว่าทิกุสมาส? ทิกุสมาส กับ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อนโตเคหปุเวสนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. กัมมธารยสมาสมีสังขยาอยู่ข้างหน้าชื่อว่า ทิกุสมาส

ทิกุสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ประธานอยู่หลัง เช่น ตโย โลกา ตีโลกํ, ปญจ อินทริยานิ ปญจินทริยํ

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีวิเสสนะอยู่หน้า ประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส, นิลํ อุปลํ นิลุปลํ

อนโตเคหปุเวสนํ เป็นฉฏฐีตปุริสสมาส มินิปาตบุพพกะ อัปยียาวสมาส เป็นภายใน

วิ. เคหสฺส อนโต อนโตเคหํ นิ. ป/พ. อัปย.

วิ. อนโตเคหสฺส ปเวสนํ อนโตเคหปุเวสนํ. ฉ. ตป.

๗. ตา ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

ทุกฺขี (ชโน), ปาสาทิก (รูป), ทวาทสโม (วคฺโค) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหตัทธิต ภาวตัทธิต

ตา ปัจจัย สมุหตัทธิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ภาวตัทธิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น เช่น สหายสส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ทุกฺขี (ชโน) อี ปัจจัย ตัทสสัดถิตัทธิต

วิ. ทุกฺขํ อสฺส อตถิตี ทุกฺขี (ชโน)

ปาสาทิกํ (รูป) ฌิก ปัจจัย ตรตยาตัทธิต

วิ. ปสาทํ อahrtตีติ ปาสาทิกํ (รูป)

ทวาทสโม (วคฺโค) ม ปัจจัย ปุรณตัทธิต

วิ. ทวาทสนนํ ปุรโณ ทวาทสโม (วคฺโค)

พ.ศ.๒๕๕๑ (๒)

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง?

๑. หลักการประกอบสังโยคในพยัญชนะวรรค

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

๒. วิจารณ์สรสนธิ ในที่เช่นไร จึงวิจารณ์เบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างประกอบ

๒. วิจารณ์สรสนธิ คือ เมื่อลบสระหลังแล้ว แผลงสระหน้า คือ อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ เช่น มุณิ-อาลโย เป็น มุเนลโย, ส-อตุถิ เป็น โสตุถิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?

ข. สุขาย มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ปกติสังขยา มีวิธีใช้อย่างไร?

ง. ตุมห ศัพท์ ในสัพพนาม สำหรับใช้อย่างไร?

จ. อิธ อชช ลงในปัจจัยอะไรในอภยศัพท์?

๓. ก. นามทั่วไปได้แก่คน สัตว์ ที่อื่นได้ เช่น มนุสโส มนุสยฺ ติรจฉานโน สัตว์ดิรัจฉาน นครี เมือง จัดเป็นสาธารณนาม

ข. สุขาย ศัพท์เดิม คือ สุข เอา อ กับ ส จตุตถีวิภัตติ เป็น อาย

ค. ปกติสังขยา ใช้ับนามนามโดยปกติ เช่น หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า เพื่อให้รู้ว่ามีประมาณเท่าใด

ง. ตุมห ศัพท์ ในสัพพนาม สำหรับใช้แทนผู้ที่ตนพูดด้วย ในภาษาไทย เช่น เจ้า, ท่าน, เอ็ง, มึง ตามคำสูงและต่ำ

จ. อิธ ลง ธ ปัจจัย ในอภยศัพท์ อชช ลง ชช ปัจจัย ในอภยศัพท์

๔. อาคมในอาชยาตมีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?

๔. อาคมในอาชยาต มี ๕ ตัว คือ อ อิ ส ห ะ

อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดหิยัตตนิ อัชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยหมวดอัชชัตตนิ ภวิสสันติ และกาลาติปัตติ

ส อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอัชชัตตนิ

ห อาคม ลงท้าย ธาตุ ที่มีอุปสัคอยู่หน้า

นิคคหิตอาคม ลงท้ายธาตุในหมวด รุช ธาตุ (แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค)

๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? จงตอบพร้อมยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์ประกอบ

๕. อธิกรณสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่...” เช่น จีวรํ ปารุปนํติ เอตถาติ จีวรปารุปนํ (ฐาน)
ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา...” เช่น จีวรํ ปารุปิยติ เอตถาติ จีวรปารุปนํ (ฐาน)

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส? ในวันทวสมาสนี้ สมหาโร กับ อสมหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่าวันทวสมาส

วันทวสมาส ที่รวมนามศัพท์มีเนื้อความเป็นพหูวนะ ทำให้เป็นเอกวนะ นปฺงสกลิงค์ ชื่อว่า สมหาโร เช่น
สมโณ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสนํ

ส่วนวันทวสมาสที่ไม่ได้ทำอย่างนี้ ชื่อว่า อสมหาโร เช่น สมโณ จ พรุหมโณ สมณพราหมณา

๗. อี ปัจจัย มีในตัทธิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

๗. อี ปัจจัย มีในตัทธิตัตถิต และปุรณตัทธิต

อี ปัจจัย ในตัทธิตัตถิต ใช้ลงท้ายนามนาม ทำศัพท์นามนามให้เป็นคุณนาม แปลว่า “มี...”

อี ปัจจัย ในปุรณตัทธิต ใช้ลงท้ายปกติสังขยา (ตั้งแต่ เอกาทส ถึง อฏฐาส เฉพาะที่เป็นอิตถิลิงค์)

ทำปกติสังขยา ให้เป็นปุรณสังขยาคุณนาม

พ.ศ.๒๕๕๒

๑. สระในบาลีภาษานั้นมีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?

๑. สระมี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ

สระที่เป็นทิสสระ คือ อา อิ ู เอ โอ และที่เป็นรัสสระ คือ อ อิ อุ มีพยัญชนะสังโยคและนิคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็นครุ มีเสียงหนัก เช่น ภูปาโล มนุสสินโท โกเสยย

๒. ทิฆรสนธิ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในที่เช่นไรจึงจะทิสสระหน้าได้? อิทาเนวหํ เป็นสนธิอะไร? ตัดต่ออย่างไร?

๒. ทิฆรสนธิ มี ๒ คือ ทิฆสระหน้า และ ทิฆสระหลัง

ทิฆสระหน้าได้

เมื่อลบสระหลัง แล้วทิฆสระหน้า เช่น กิสุ-อิธ เป็น กิสุธ, สาธ-อิติ เป็น สาธติ (ลบ อิ แล้วทิฆ ุ ข้างหน้า)

หรือเมื่อรัสสระอยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ทิฆสระหน้าได้ เช่น มุณี-จเร เป็น มุนีจเร

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นสาธารณนาม?

ข. สตุถาโร มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ปณณรสี เป็นสังขยาชนิดไหน?

ง. วิเสสนสัพพนามมีลักษณะอย่างไร?

จ. ภาณเต, สายํ ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตอะไร?

๓. ก. นามทั่วไปได้แก่คน สัตว์ ที่อื่นได้ เช่น มนุสโส มนุษย์ ตีรจฉาโน สัตว์ตริจฉาน นครํ เมือง จัดเป็นสาธารณนาม

ข. สตุถาโร ศัพท์เดิมคือ สตุถฺ ลง โย ปฐมาวิภัติ ทุติยาวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหุวจนะ

เอา อุ การันต์ ที่ สตุถฺ เป็น อาร มีรูปศัพท์เป็น สตุถาร

แล้วเอา โย ปฐมาวิภัติ ทุติยาวิภัติ และอาลปนวิภัติ พหุวจนะ เป็น โอ

ค. ปณณรสี เป็นสังขยาชนิดปุณณสังขยา

ง. วิเสสนสัพพนาม มีลักษณะคล้ายคุณนาม แต่มีวิธีแจกไม่เหมือนคุณนาม

จ. ภาณเต เป็นนิบาตบอกอาลปนะ สายํ เป็นนิบาตบอกกาล

๔. ในอาชยาต จัตวาจากไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? และกำหนดรู้ได้อย่างไร?

๔. วาจาก มี ๕ คือ กัตตุวาจาก กัมมวาจาก ภาววาจาก เหตุกัตตุวาจาก เหตุกัมมวาจาก

๑) กัตตุวาจาก ลง ปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณ ณา นา ณาหา โอ เณ ฌย

- ๒) กัมมวาทจาก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อากมหน้า ย
- ๓) ภาววาทจาก ลง ย ปัจจัย
- ๔) เหตุกัตตวาทจาก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ณาเป ณาปย
- ๕) เหตุกัมมวาทจาก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อากมหน้า ย ด้วย

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร?

อภัยคามิโน (สตตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะจัดเป็น ๓ คือ กัตตรูป กัมมรูป ภาวรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตวาทหรือเหตุกัตตวาท สาธนะนั้นเป็นกัตตรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาทหรือเหตุกัมมวาท สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาท สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

อภัยคามิโน (สตตา) ณี ปัจจัย

วิ. อภัย คจณตติ อภัยคามิโน (สตตา) กัตตรูป กัตตสาธนะ หรือ

วิ. อภัย คจณตติ สีเลนาติ อภัยคามิโน (สตตา) กัตตรูป กัตตสาธนะ ตัสสิละ หรือ

วิ. อภัย คนตุ สิลเมเตสนติ อภัยคามิโน (สตตา) สมาสรูป ตัสสิลสาธนะ

๖. อะไรชื่อว่าตปฺปริสมาส? ตปฺปริสมาส กับ อพยฺยิภาวสมาส ต่างกันอย่างไร?

อจฺจราสทสสปริวุโต (เทวปฺตุโต) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์มี อ วิภคติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบี่ยงปลาย ชื่อว่าตปฺปริสมาส

ตปฺปริสมาสมีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ

เช่น สุขํ ปตฺโต สุขปตฺโต (ปุริโส บุรุษ) ถึงแล้วซึ่งสุข, รูปे สณฺญา รูปสณฺญา ความสำคัญในรูป

อพยฺยิสมาส มีบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็นนปฺปงสกลิงค์ เอกวจนะ

เช่น นครสฺส สมิปํ อุปนครํ ที่ใกล้แห่งเมือง

อจฺจราสทสสปริวุโต (เทวปฺตุโต) เป็นตติยาตปฺปริสมาส มีฉฐฐิตตปฺปริสมาส เป็นภายใน

วิ. อจฺจรานํ สทสฺสํ อจฺจราสทสฺสํ ฉ. ตปฺ.

วิ. อจฺจราสทสฺสเณ ปริวุโต อจฺจราสทสสปริวุโต (เทวปฺตุโต) ต. ตปฺ.

๗. ภาวตฺทิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากตทสฺสตฺทิตฺทิตอย่างไรบ้าง?

เทสนากุสลตา ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ภาวตฺทิต เป็นนามนาม

ภาวัตถิต เป็นตัทธิตนามนาม ลง ตต ญย ตตน ตา ณ กณ ปัจจย แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็นแห่ง...
เช่น สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ตทสสัตถิตัทธิต เป็นตัทธิตคุณนาม ลง วี ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ปัจจย แทน อตถิ ศัพท์ แปลว่า มี...
เช่น ปญญา อสส อตถิติ ปญญา มีปัญญา

เทสนากุสลตา ตา ปัจจย สมุหัตถิต

วิ. เทสนากุสลานํ สมุโ เทสนากุสลตา ประชุมแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง

วิ. เทสนากุสลสส ภาวโ เทสนากุสลตา ความเป็นแห่งบุคคลผู้ฉลาดในการแสดง

พ.ศ.๒๕๕๒ (๒)

๑. ชิวหคค์ ปลายลั้น เป็นกรณของอักขระอะไรบ้าง? อักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวหคค์ ปลายลั้น เป็นกรณของอักขระ ๗ ตัว คือ ต ถ ท ธ น; ล ส อักขระเหล่านี้ เกิดที่ฟัน เรียกว่า ทันตชะ

๒. ในนิคคหิตสนธิ จะลบนิคคหิตได้ในที่เช่นไร? จงตอบคำถามพร้อมยกตัวอย่างประกอบ สุดตณเจว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ลบนิคคหิตได้ เมื่อมีสระหรือพยัญชนะอยู่เบื้องหลัง เช่น

สระอยู่หลัง: ลบนิคคหิตได้ เช่น ตาส-อหฺ เป็น ตาสาหฺ, วิหฺน-อคคฺ เป็น วิหฺนคคฺ

พยัญชนะอยู่หลัง: ลบนิคคหิตได้ เช่น อริยสจฺจาน-ทสฺสนํ เป็น อริยสจฺจานทสฺสนํ, พุทฺธาน-สาสนํ เป็น พุทฺธานสาสนํ

สุดตณเจว ตัดเป็น สุดตฺ-จ-เอว

ระหว่าง สุดตฺ-จ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ต่อเป็น สุดตณจ
เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง สุดตณจ-เอว สระหน้าเป็นรัสสะ สระเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น สุดตณเจว เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?

ข. เทวเต มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. อสีติ เป็นได้กี่ลิงค์?

ง. ตุมห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?

จ. ยคฺฆ เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่วมากหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ปณฺชิตตโร เป็นบัณฑิตกว่า ชื่อวิเสส

ข. เทวเต ศัพท์เดิมคือ เทวตา ลง สิ อาลปนวิภัติ เอกวจนะ เอา สิ เป็น เอ

ค. อสีติ เป็นได้ลิงค์เดียว คือ อิตถิลิงค์

ง. ตุมห เป็นปริสัพพนาม มัชยมบุรุษ เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์และอิตถิลิงค์

จ. ยคฺฆ เป็นคำสำหรับร้องเรียกให้คนที่สูงกว่าตนตั้งใจฟังคำที่ผู้พูดประสงค์จะว่า ไม่มีคำแปลในภาษาของเราให้
ตรงกันได้ และคำเช่นนี้ก็ไม่มีใครมีใช้ในภาษาของเรา เห็นมีอยู่แต่คำทูลพระเจ้าแผ่นดินว่า “สรวมชีพ” หรือ
“ขอเดชะ” ซึ่งเป็นคำพูดเพื่อจะให้พระเจ้าแผ่นดินตั้งพระราชหฤทัยฟังคำที่จะพูดต่อไป หรือเป็นคำพูดที่ผู้
น้อยพูดกับผู้ใหญ่ หรือบ่าวพูดกับนาย ก็ได้

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม นิยมลงในที่เช่นไร?**วูปสมิสุ, ปจจาสิสนติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?**

๔. อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติกรรมวิยัตตนิ อัชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติกรรมวิยัตตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

วูปสมิสุ ประกอบด้วย วิ อุป บทหน้า สม ธาตุ ในความสงบ อ ปัจจัย อัม อัชชัตตนิวิภัติ

ลบ อิ ที่ วิ ทีฆะ อุ เป็น อุ แปลง อัม เป็น อีส

ปจจาสิสนติ ประกอบด้วย ปติ อา บทหน้า สีส ธาตุ ในความปรารถนา, หวัง อ ปัจจัย อนติ วัตตมานาวิภัติ
แปลง ตี เป็น ตย แปลง ตย เป็น จ

๕. ตูนาทิจัจจย คือ ปัจจัยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไร นิยมแปลงเป็น ย?**ธมฺมเทสนา ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จตั้งวิเคราะห์มาดู**

๕. ตูนาทิจัจจย แปลว่า ปัจจัยมีต้นเป็นต้น หมายถึง ต้น ตฺวา ตฺวาน ปัจจัย ตูนาทิจัจจย บอกอดีตกาล

ธาตุมีอุปสัคอยู่หน้า แปลง ตูนาทิจัจจย เป็น ย เช่น อาทาย มาจาก อา อุปสัค ทา ธาตุ ในความให้ ตฺวา ปัจจัย

ธมฺมเทสนา ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. ธมฺมเทสนํ ธมฺมเทสนา

๖. อะไรชื่อว่า พหุพพิทสมาส? ที่เรียกว่า ตฺลยาธิกรณพหุพพิท กับ ภินนาธิกรณพหุพพิท นั้น มีข้อแตกต่างกันอย่างไร? ปริปัญณวิสตฺวสฺโส (ปฺริสฺโส) เป็นสมาสอะไรบ้าง จตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ

๖. สมาสอย่างหนึ่งมีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพพิทสมาส

ตฺลยาธิกรณพหุพพิท ในรูปวิเคราะห์ บทประธานและบทวิเสสนะ มีวิภัติและลิงค์เสมอกัน แปลกแต่บทสัพพนามที่เป็นประธานแห่งบทสมาส เช่น อาคตา สมณํ ยํ, สฺโส อาคตสมโณ (อาราโม)

ภินนาธิกรณพหุพพิท ในรูปวิเคราะห์ บททั้งหลายมีวิภัติต่างกัน เช่น อสิ หตฺเถ ยสฺส, สฺโส อสิหตฺถโ (โยโร)

ปริปัญณวิสตฺวสฺโส (ปฺริสฺโส) เป็นฉัฐฐิพหุพพิทสมาส มีอสมาทิคุสมาส เป็นภายใน

วิ. วิสติ วสฺสานิ วิสติวสฺสานิ *อสมว. ทิคุ.*

วิ. ปริปัญณานิ วิสติวสฺสานิ ยสฺส, สฺโส ปริปัญณวิสตฺวสฺโส (ปฺริสฺโส) *ฉ. พหุพ.*

๗. ณ ปัจจัย มีในคัตติไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

วณณวนต์ (ปุပ္ผ) ลงปัจจัยอะไร? ในคัตติไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ณ ปัจจัย มีในโคตตคัตติ ราคาติคัตติ สมุหคัตติ ตทสสัตถิตคัตติ และภาวคัตติ

ณ โคตตคัตติ แทน อุปจ ศัพท์ แปลว่า เหล่ากอ

ณ ราคาติคัตติ แทน รตต ศัพท์ แปลว่า ย่อมแล้ว เป็นต้น

ณ สมุหคัตติ แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม

ณ ตทสสัตถิตคัตติ แทน อตถิ ศัพท์ แปลว่า มี

ณ ภาวคัตติ แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น

วณณวนต์ (ปุပ္ผ) วนตุ ปัจจัย ตทสสัตถิตคัตติ

วิ. วณฺเณ อสฺส อตฺถิติ วณณวนต์ (ปุပ္ผ)

พ.ศ.๒๕๕๓

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? พยัญชนะไหน จัดเป็นโฆสะและอโฆสะ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ค ฆ ง, ช ฌ ญ, ท ฒ ณ, ท ธ น, พ ภ ม และ ย ร ล ว ห ฟ เป็น โฆสะ
พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฌ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส เป็น อโฆสะ

นิคคหิต นักปราชญ์ผู้รู้ศัพทศาสตร์ประสงค์เป็นโฆสะ ส่วนนักปราชญ์ฝ่ายศาสนา ประสงค์เป็นโฆสาโฆสวิมุตติ พ้นจาก
โฆสะและอโฆสะ

๒. อาเทสสนธิกริโยปกรณ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? ภาตวนตฺราโย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสนธิกริโยปกรณ แบ่งเป็น ๒ คือ แผลงสระหน้า แผลงสระหลัง

ภาตวนตฺราโย ตัดเป็น ภาตฺ-อนตฺราโย

อยู่หน้า สระอยู่หลัง แผลง อุ เป็น ว ต่อเป็น ภาตวนตฺราโย เป็นอาเทสสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามแบ่งออกเป็นกี่ชั้น? อะไรบ้าง?

ข. ภควตา มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ปุ่ลลิ่งค์ มีการันต์เท่าไร? อะไรบ้าง?

ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฐารส เป็นวจนะและลิ่งค์อะไร?

จ. อุทฺธ, วย ในอภัยยศัพท์ เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. คุณนามแบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ปกติ วิเสส อติวิเสส

ข. ภควตา เป็นได้ ๒ วิภัติ คือ นา ตติยาวิภัติ เอกวจนะ และ ส มา ปญฺจมีวิภัติ เอกวจนะ

ภควตา ศัพท์เดิมคือ ภควนฺตฺ ลง นา ตติยาวิภัติ เอกวจนะ เอา นฺตฺ กับ นา เป็น ตา

แม้ ส มา ปญฺจมีวิภัติ ก็มีคติเหมือน นา วิภัติ

ค. ปุ่ลลิ่งค์ มีการันต์ ๕ คือ อ อี อี อู อู

ง. ตั้งแต่ ทวิ จนถึง อฏฐารส เป็นพหุวจนะอย่างเดียว และเป็นได้ ๓ ลิ่งค์

จ. อุทฺธ เป็นนิบาตบอกที่ วย เป็นนิบาตบอกอุปมาอุปไมย

๔. วิภัติอาขยาต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

บทว่า “นิทุสม” ในบาทพระคาถาว่า “นิทุสม มลमतโน” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภัติหมวดไหน?

๔. วัดตมมานาวิภัติ บอกปัจจุบันกาล คือ ๑) ปัจจุบันแท้ แปลว่า ...อยู่ ๒) ปัจจุบันใกล้เคียง แปลว่า ย่อม... ๓) ปัจจุบันไกลอนาคต แปลว่า จะ...

ปัญญาวิภัติ บอกความบังคับ แปลว่า จง..., บอกความหวัง แปลว่า ...เกิด, บอกความอ่อนน้อม แปลว่า ขอจง...

สัตตมีวิภัติ บอกความยอมตาม แปลว่า ควร..., บอกความกำหนด แปลว่า พึง..., บอกความรำพึง แปลว่า พึง...

ปโรกขาวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ไม่มีกำหนด แปลว่า ...แล้ว

หิยัตตนิวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แปลว่า ...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้...แล้ว

อัชชัตตนิวิภัติ บอกให้รู้อดีตกาล ตั้งแต่วันนี้ แปลว่า ...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า ได้...แล้ว

ภวิสสันติวิภัติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งปัจจุบัน แปลว่า จัก...

กาลาติปัตติวิภัติ บอกให้รู้อนาคตกาลแห่งอดีต แปลว่า จัก...แล้ว, ถ้ามี อ อยู่หน้า แปลว่า จักได้...แล้ว

นิทุสม แปลว่า พึงกำจัด, พึงขจัด ลง เอยย หมวดสัตตมีวิภัติ

๕. สารณะ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สารณะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์ มี ๗ อย่าง คือ

กัตตุสารณะ กัมมสารณะ ภาวสารณะ กรณสารณะ สัมปทานสารณะ อปทานสารณะ อธิกรณสารณะ

นิพพานคามินี (ปฏิบัติ)

วิ. นิพพาน คจฉนติ เอตายาติ นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ณ ปัจจัย กัตตุรูป กรณสารณะ

(ลง อินี ปัจจัย เครื่องหมายอิติลึงค์) หรือ

วิ. นิพพาน คจฉาเปตติ นิพพานคามินี (ปฏิบัติ) ณ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสารณะ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อสขุฌายมลา (มนตา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่ต้น บทประธานอยู่หลัง วิ. มหนโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่ ส่วนวิเสสนนุตตรบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่หน้า วิ. สโตโต วิเสโส สดตวิเสโส สัตว์วิเศษ

อสขุฌายมลา (มนตา) เป็นฉันทวิธานุสสรณ์พหุพพิทสมาส มี นบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. น สขุฌาโย อสขุฌาโย นบุพ. กัม.

วิ. อสขุฌาโย มลฺ เยสํ, เต อสขุฌายมลา (มนตา) ฉ. ตล. พหุพ.

๗. ตา ปัจจัย มีในศัพท์ใดบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งรูปวิเคราะห์มาประกอบด้วย

๗. ตา ปัจจัย มีใน สมุหัตถิต และภาวัตถิต

ตา ปัจจัย ในสมุหัตถิต เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ในภาวัตถิต เช่น สหายสสุ ภาวโ สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

พ.ศ.๒๕๕๓ (๒)

๑. อักษรวิธีและวจวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ในคำว่า “จิตฺ หนตฺ สุขาวหํ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?

๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น (๑) สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะ พร้อมทั้งฐานกรณ์
(๒) สนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน

วจวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม อพยยศัพท์ สมาส ตัทธิธ อาชยาต กิตก์

จิตฺ เป็น ครุ ขา เป็น ครุ

ตฺ เป็น ครุ ว เป็น ลหุ

สุข เป็น ลหุ หํ เป็น ครุ

๒. สนธิ มีอุปการะแก่บาลีไวยากรณ์อย่างไร?

พุทธสาสนิ ในคำว่า “พุทธสาสนิ ทาสฺ ว” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิทำให้สามารถย่ออักษรให้น้อยลง อันเป็นอุปการะในการแต่งฉันท และให้คำพูดสละสลวย

พุทธสาสนิ ตัดเป็น พุทธสส-อหิ-อสนิ

ระหว่าง พุทธสส-อหิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่สระหลัง) ต่อเป็น พุทธสาสนิ
เป็นทิมสรสนธิ

ระหว่าง พุทธสาสนิ-อสนิ นิคคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิต ต่อเป็น พุทธสาสนิ
เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- เขมฺมฐ เป็นอะไรในนามศัพท์? และเป็นลึงค์อะไร?
- อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ตฺวํ, กตโร เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- นิบาตนั้น สำหรับใช้อย่างไร?
- อิทานิ, ตหิ แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?

- ก. เขมฺมฐ เป็นคุณนาม และเป็นได้ ๓ ลึงค์
- ข. อุปาสิกะ ศัพท์เดิมคือ อุปาสิกา ลง อา การันต์ ในอิติลึงค์ สิ อาลปนวิภัติ เอกวจนะ
ลบ สิ เอา อา เป็น เอ
- ค. ตฺวํ เป็นปुरुสสัพพนาม กตโร เป็นวิเสสนสัพพนาม
- ง. นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง

- จ. อิทานิ แปลว่า ในกาลนี้, เตียนนี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ทานิ ปัจจัย
ตทฺธิ แปลว่า ใน...นั้น สำเร็จรูปมาจาก ต ศัพท์ ลง หิ ปัจจัย

๔. ในอาขยาต อ อาคม และ อิ อาคม ใช้ประกอบกริยาทั่วไป หรือมีจำกัดอย่างไร?

จงแจก คห ธาตุ ในความถ้อยเอา ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะประสพทมาตุ

๔. อ อาคม นิยมลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดหิยัตตนิ อัชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อิ อาคม นิยมลงหลังธาตุและปัจจัยที่ประกอบด้วยวิภัตติหมวดอัชชัตตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

แจก คห ธาตุ ในความถ้อยเอา ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี

ประสพท

ปริส. เอก.

พหุ.

ป. คนหาตุ

คนหนตุ

ม. คนฺหิ คนฺหาหิ

คนฺหถ คนฺหาถ

อุ. คนฺหามิ

คนฺหาม

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย

ปุชา ในคำว่า “ปุชา จ ปุชฌิยานํ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาตุ

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุวาจกหรือเหตุกัตตุวาจก สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาจกหรือเหตุกัมมวาจก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาจก สาธนะนั้นเป็นภาवरูป

ปุชา อ ปัจจัย ภาवरูป ภาวสาธนะ

วิ. ปุชนํ ปุชา

๖. สมาสอะไรบ้างนิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว? และจะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? มุณีวรรจนํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมาหารทิกุสสมาส (๒) สมาหารทวันทวสมาส (๓) อัพยยิภาวสมาส

ทราบได้โดยความนิยมต่างกันแห่งสมาสเหล่านั้น ดังนี้

สมาหารทิกุสสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ติโลกํ

สมาหารทวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนํ

อัพยยิภาวสมาส มีอุปสัคหรืออนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรณสส อภาโว นิทพธํ

มุณีวรรจนํ เป็นฉัฏฐีตปฺปฐีสสมาส มีวิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. มุณี วโร มุณีวโร วิ. นุต. กัม.

วิ. มุณีวรรสส วจน มุณีวรรจนํ ฉ. ตป.

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตัทธิตอย่างไร?

ที่ขายุตตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสส ก อีย อิกฺข

เสฏฐัตถิตต่างจากปัจจัยในตัทธิตอื่น คือ มิได้ลงแทนศัพท์อย่างปัจจัยในตัทธิตทั่วไป แต่ใช้เป็นเครื่องหมายคุณศัพท์

เปรียบเทียบ คือ ตร อีย และอียิสส ลงในวิเสสคุณศัพท์ ตม และ อิกฺข ลงในอติวิเสสคุณศัพท์

ที่ขายุตตา

วิ. ที่ขายุนํ สมุโห ที่ขายุตตา ตา ปัจจัย สมุหัตถิต

วิ. ที่ขายุสส ภาโว ที่ขายุตตา ตา ปัจจัย ภาวตัทธิต

พ.ศ.๒๕๕๔

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น พยัญชนะเหล่านี้ คือ ท, ม, ฎ, ค, จ ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ?

๑. ท เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น สทท พทธ
 ม เป็นพยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว เช่น อนุกมป สมผสส อมพ กุมภ จมม
 ฎ เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น วฎฎ กฎฐ
 ค เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น มคค อคช
 จ เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น สจจ ปจฉา

๒. โลปสนธิกริโยปกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลบได้ในที่เช่นไรบ้าง? ยถายมปทีโป เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. นิคคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิตได้ เช่น วิทฺฐน-อคคํ เป็น วิทฺฐนคคํ,
 อริยสจฺจาน-ทสสนํ เป็น อริยสจฺจานทสสนํ

ยถายมปทีโป ตัดเป็น ยถา-อัย-ปทีโป

ระหว่าง ยถา-อัย สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น ยถายํ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง ยถายํ-ปทีโป นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค

ต่อเป็น ยถายมปทีโป เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ปฐมาวิภัตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?
- ข. รณญเญ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. ศัพทัมโนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมทำอย่างไร?
- ง. กิ ศัพท เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่างไร?
- จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. ปฐมาวิภัตติแบ่งเป็น ๒ คือ ๑) เป็น ลิงคัตถะ หรือ กัตตา ที่เป็นตัวประธาน

๒) เป็น อาลปนะ คำสำหรับร้องเรียก (หรือ แบ่งเป็น ๒ คือ เอกวจนะ พหุวจนะ)

ข. รณญเญ ศัพทเดิมคือ ราช ลง สมิ สัตตมีวิภัตติ เอกวจนะ เอา ราช กับ สมิ เป็น รณญเญ

ค. ศัพทัมโนคณะ เข้าสมาสแล้ว นิยมเอาสระที่สุดของตนเป็น โอ ได้ เช่น มโนคโณ หมูแห่งมนะ,
 อโยมย ของที่ทำด้วยเหล็ก เว้นแต่ วจ ศัพท เมื่อเข้าสมาสแล้ว เอาสระที่สุดของตนเป็น อี
 เช่น วจิกมมํ กรรมทางวาจา วจเภาโท การเปล่งวาจา

ง. กิ ศัพท เมื่อแปลงเป็น ก แล้ว มีวิธีแจกอย่าง ย ศัพท ในไตรลิงค์

จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกชายด้วยวาจาอันอ่อนหวาน (ในภาษาของเรา บัญญัติให้แปลว่า เนาะผู้เจริญ)

๔. วาจคืออะไร? วิธีจะจำวาจได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร?

วิตินาเมติ, นิรุชฌิสฺส ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. วาจ คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย ธาตุ (ปัจจัย) วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ

วาจกกล่าวบทที่เป็นประธานของกิริยา ๕ อย่าง คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจกได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยปัจจัยเป็นเครื่องประกอบ เช่น กัตตุวาจก มีปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอย ญ ณา นา ณาหา โอ เณ ฌย เป็นต้น

วิตินาเมติ ประกอบด้วย วิ อติ บทหน้า นม ธาตุ ในความน้อยไป เณ เหตุปัจจัย ตี วัตตมานาวิภัติ

ลบ อ ที่ อติ ที่มะ อิ เป็น อี พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ญ (อนุพันธ์)

นิรุชฌิสฺส ประกอบด้วย นิ บทหน้า รุช ธาตุ ย ปัจจัย อุ อชชัตตนิวิภัติ แปลง ย กับ ฐ ที่สุดธาตุเป็น ชฌ

แปลง อุ เป็น อีสฺ

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู

ทูลลภา (ภิกขา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตุสาธนะ แปลเป็น ๓ อย่าง คือ แปลว่า “ผู้” กุมภ กโรตติ กุมภกาโร, เทตติ ทายโก

ถ้าลงในอรรถ คือ ตัสสึละ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” ปาป กโรติ สึเลนาติ ปาปการี, ฌมม จรติ สึเลนาติ ฌมมการี

ถ้าลงในสมาสรูปตัสสึสาธนะ แปลว่า “ผู้...เป็นปกติ” ฌมม วตตุ สึลมสสาติ ฌมมาที, ปาป กาคตุ สึลมสสาติ ปาปการี

ทูลลภา (ภิกขา) ข ปัจจัย กัมมรูป และกัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเชน ลภยิตฺติ ทูลลภา (ภิกขา) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ลพยิตฺติ ทูลลภา (ภิกขา) หรือ

วิ. ทุกฺเชน ลภิตพฺพาติ ทูลลภา (ภิกขา)

๖. ทิคุสมาส กับ วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

ทณฺหทตฺถโคปาลโก เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ทิคุสมาส มีสังขยาอยู่หน้า มีนามนามอยู่หลัง เช่น ตโย โลกา ตีโลกํ, จตสฺโส ทิสสา จตฺททิสํ

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต บุริโส มหาบุริโส

ทณฺหทตฺถโคปาลโก เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีฉฐฐินนาธิกรณพหุพพิหสมาส เป็นภายใน

วิ. ทณฺเฑ ทตฺถเ ยสฺส โส ทณฺหทตฺถโค (โคปาลโก) ฉ. ภินน. พหุพ.

วิ. ทณฺหทตฺถโค โคปาลโก ทณฺหทตฺถโคปาลโก วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. ทณฺหทตฺถโค จ โส โคปาลโก จาติ ทณฺหทตฺถโคปาลโก วิ. บุพ. กัม.)

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตัตถิต กับ ราคาติตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร

การุณโก (พุทฺโธ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ณ ปัจจัย ในโคตตัตถิต ใช้แทน โคตต หรือ อปฺจ ศัพท์เท่านั้น เช่น โคตมสฺส อปฺจํ โคตโม เหล่ากอแห่งโคตมะ

ณ ปัจจัยในราคาติตถิต ใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไป มีรากศัพท์เป็นต้น เช่น กสาเวน รตํ วตํ กาสาวํ

ผ้าอันบุคคลย้อมแล้วด้วยรสฝาด, มคธ ชาโต มาคโธ ผู้เกิดในแคว้นมคธ

การุณโก (พุทฺโธ) ณิก ปัจจัย ตรติยาติตถิต

วิ. กรุณาย นิยุตฺโต การุณโก (พุทฺโธ)

พ.ศ.๒๕๕๔ (๒)

๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรจำพวกไหนชื่อนิสสัย? จำพวกไหนชื่อนิสิต? และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร?

๑. อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อนิสสัย

อักษร(ที่เหลือจากสระนั้น) ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อนิสิต

สระเป็นที่ยอาศัยของพยัญชนะ ออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้

๒. ในอาเทสสรสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

๒. ในอาเทสสรสนธิ แปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ ถ้ามี อิ เอ อุ โอ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง เช่น

แปลง อิ เป็น ย เช่น ปฏิสนฐารุติ-อสส เป็น ปฏิสนฐารุตยสส

แปลง เอ เป็น ย เช่น เต-อสส เป็น ตยสส

แปลง อุ เป็น ว เช่น พหุ-อาพาโธ เป็น พหฺวพาโธ

แปลง โอ เป็น ว เช่น อถโฆ-อสส เป็น อถฺวสส

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อัพยศัพท์? ในอัพยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. ศัพท์ที่แจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว เรียกว่า อัพยศัพท์

อุปสัค ใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีการคล้ายคุณศัพท์

เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีการคล้ายกริยาวิเศษนะ

นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอก อาลปนะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปการ ปฏิเสธ ความได้ยิน เล่าลือ ความปริกปั ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น

๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตโนบท เพื่อประสงค์อะไร?

แจก ฤษ ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบทมาดู

๔. แยกออกเพื่อประสงค์จะได้กำหนดรู้จาก เพราะปรัสสบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัตตุจาก ส่วนอัตโนบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัมมจากและภาวจาก (แต่จะนิยมลงเป็นแน่เลยที่ได้ยาก็ไม่ได้ บางคราวปรัสสบท เป็นกัมมจากและภาวจากก็มี เช่น สทิสฺส เม น วิชฺชติ. คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ ย่อมหาได้) บางคราวอัตโนบท เป็นกัตตุจากก็มี เช่น ปิยโต ชายเต โสโก. ความสือกยอมเกิดแต่ของอันเป็นที่รัก ฉะนั้น จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบจาก)

แจก ฤษ ธาตุ ในความกิน ในหมวดปัญจมีวิภัติ

ปรสสบท

ปฺริส. เอก.

พหุ.

ป. ภูษตุ

ภูษนตุ

ม. ภูษหิ ภูษ

ภูษถ

อุ. ภูษามิ

ภูษาม

๕. กิตกันั้น คืออะไร? แบ่งเป็นก้อย่าง? อะไรบ้าง?

พจนัน (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กิตกั คือศัพท์ที่ประกอบปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกริยาศัพท์ที่ต่างๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ เป็นนามศัพท์ (เรียกว่านามกิตกั) เป็นกริยาศัพท์ (เรียกว่ากริยากิตกั)

พจนัน (ฐาน) ยู ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. พจนติ เอตถาติ พจนัน (ฐาน)

๖. ตปฺปริสสมาสกับกัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ปริปฺณณปตฺตจิวิโร (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ตปฺปริสสมาส คือ นามศัพท์มี อวิภัตติเป็นต้น ในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบื่องปลาย มีวิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน
กัมมธารยสมาส คือ นามศัพท์มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ
หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน

ปริปฺณณปตฺตจิวิโร (สามเณโร) เป็นฉัฏฐิตุลาธิกรณพหุพพิทิสมาส มีสมาหารทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. ปตฺโต จ จีวรณจ ปตฺตจิวิโร สฺมา. ทวัน.

วิ. ปริปฺณณ ปตฺตจิวิโร ยสฺส, โส ปริปฺณณปตฺตจิวิโร (สามเณโร) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. ปัจจัยในฐานตฺทิต ลงแทนศัพท์อะไร? มณฺมยา (นาวา) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปัจจัยฐานตฺทิต แทนศัพท์ ๔ ศัพท์ คือ ฐาน อรหติ หิต ภา

มณฺมยา (นาวา) มย ปัจจัย ปกติตฺทิต

วิ. มณฺนา ปกตา มณฺมยา (นาวา) หรือ

วิ. มณฺสส วิกาโร มณฺมยา (นาวา)

พ.ศ.๒๕๕๕

๑. เอ กับ โ อ สระ ๒ ตัวนี้ ว่าโดยฐาน ต่างจากสระอื่นอย่างไร? และเพราะเหตุไรจึงจัดเป็นสังยุตสระด้วย?

๑. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐतालुख

โ อ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กัณ्ठगुणख

เอ โ อ นี้ จัดเป็นสังยุตสระด้วย เพราะประกอบเสียงสระ ๒ ตัวเป็นเสียงเดียวกัน คือ

อ กับ อิ ผสมกันเป็น เอ, อ กับ อุ ผสมกันเป็น โ

๒. ในสนธิกริโยปกรณ วิการ กับ ทิฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ธมฺมมิตฺถญาย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิการ ได้แก่ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น ทำ อิ ให้เป็น เอ ทำ อุ ให้เป็น โ
เช่น มุณิ-อालโย เป็น มุเนลโย, สุ-อติ เป็น สติ

ทิฆะ ได้แก่การทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว เช่น ทำ อ ให้เป็น อา ทำ อิ ให้เป็น อี ทำ อุ ให้เป็น อู
เช่น ตตร-อัย เป็น ตตราย, สทธา-อิธ เป็น สทธีธ, จ-อุภย เป็น จูภย

ธมฺมมิตฺถญาย ตัดเป็น ธมฺม-อิธ-อญญาย

ระหว่าง ธมฺม-อิธ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ธมฺมมิธ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง ธมฺมมิธ-อญญาย สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทิฆะหรือมีพยัญชนะสังโยค ต่อเป็น ธมฺมมิตฺถญาย
เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?

ข. ภิกขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. อสีติ เป็นวจนะ และลึงค์อะไร?

ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัติ มีรูปแจกอย่างไร?

จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ จัดเป็นนามนาม

ข. ภิกขเว ศัพท์เดิมคือ ภิกขุ ลง โย อาลปนวิภัติ พหุวจนะ เออ โย เป็น เว แล้ว เออ อุ เป็น อ

ค. อสีติ เป็น เอกวจนะ และอิตถิลิงค์อย่างเดียว (แม้เข้ากับศัพท์ที่เป็นพหุวจนะลึงค์อื่น ก็คงอยู่อย่างนั้น ไม่เปลี่ยนไปตาม)

ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัติ มีรูปแจกอย่างนี้

เอกวจนะ

พหุวจนะ

จตุตถี: ตสสา อสสา ติสสา ติสสา ย ตาสํ ตาसानํ

จ. รโห แปลว่า ที่ลับ เป็นนิบาตบอกที่

๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง? สงฺกิลิสฺสติ, ปมฺขชีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ธาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑) หมวด ภู ธาตุ	๕) หมวด กี ธาตุ
๒) หมวด รุธ ธาตุ	๖) หมวด คห ธาตุ
๓) หมวด ทิว ธาตุ	๗) หมวด ตน ธาตุ
๔) หมวด สุ ธาตุ	๘) หมวด จฺร ธาตุ

สงฺกิลิสฺสติ ประกอบด้วย ส บพหน้า กิลิส ธาตุ ในความเศร้าหมอง ย ปัจจัย ตี วัตตมานาวิภัตติ เอกวจนะ

ปมฺขชีสุ ประกอบด้วย ป บพหน้า มท ธาตุ ในความเมา ย ปัจจัย อุ อชฺชัตตนิวิภัตติ พหุวจนะ

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกตฺกัทั้ง ๓ หมวดนั้น ตัวไหนบอกกาลอะไร? และตัวไหนบ้างใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้? สฺหุติ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาดู

๕. ปัจจัยแห่งกิริยาภิกตฺกัทั้ง ๓ หมวดนั้น แต่ละตัวบอกกาลดังนี้

อนต ปัจจัย หมวดภิกตฺกัปัจจัย และ มาน ปัจจัย หมวดภิกตฺกัปัจจัย บอกปัจจุบันกาล แปลว่า อยู่ เมื่อ

อนีย, ตพฺพ ปัจจัย หมวดภิกตฺกัปัจจัย บอกความจำเป็น แปลว่า พึง

ตวนตฺ, ตาวี ปัจจัย หมวดภิกตฺกัปัจจัย และ ต, ตฺน, ตฺวา, ตฺวาน ปัจจัย หมวดภิกตฺกัปัจจัย บอกอดีตกาล แปลว่า แล้ว

ปัจจัย ๓ ตัว คือ อนีย ตพฺพ ต ปัจจัย ใช้เป็นกิริยาคุมพากย์ได้

สฺหุติ ตี ปัจจัย

วิ. สุขณฺติ เอตายาติ สฺหุติ กัตตุรูป กรณสารณะ หรือ

วิ. สุขณฺ สฺหุติ ภาวรูป ภาวสารณะ

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าพหุพพิหิสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

กิลฺยฺญฺนิวาสนปารูปโน (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ

๖. สมาสอย่างหนึ่ง มีบทอื่นเป็นประธาน ชื่อว่า พหุพพิหิสมาส

มี ๖ อย่าง คือ ทุติยาพหุพพิหิ ตติยาพหุพพิหิ จตุตถิพหุพพิหิ ปัญจมีพหุพพิหิ ฉกฺขีพหุพพิหิ สัตตมีพหุพพิหิ

กิลฺยฺญฺนิวาสนปารูปโน (สามเณโร) เป็นฉกฺขีตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส

มือสมาหารหรือสมาหาร ทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. นิวาสนนฺจ ปารูปนฺจ นิวาสนปารูปนํ *อสมฺวา. ทวัน.* หรือ

(วิ. นิวาสนนฺจ ปารูปนฺจ นิวาสนปารูปนํ *สมฺวา. ทวัน.*)

วิ. กิลฺยฺญฺนิวาสนปารูปนํ ยสฺส, โส กิลฺยฺญฺนิวาสนปารูปโน (สามเณโร) *ฉ. ตฺล. พหุพ.*

๗. อี ปัจจัย ในตัทธัตถิตัทธิต กับ ปุรณัตถิต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

ทูลสีลย์ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. อี ปัจจัย ใน ตัทธัตถิตัทธิต ใช้แทน อตฺถิ ศัพท์ แปลว่า มี

และใช้ลงท้ายศัพท์นามนาม ทำศัพท์นามนามให้เป็นคุณนาม เช่น ทณฺฑี คนมีไม้เท้า โภคิ คนมีโภคะ

อี ปัจจัย ใน ปุรณัตถิต ใช้แทน ปุรณ ศัพท์ แปลว่า ที่เต็ม

และใช้ลงท้ายปกติสงขยา ตั้งแต่ เอกาทส จนถึง อฏฺฐารส เฉพาะที่เป็นอิติลึงค์

ทำปกติสงขยาให้เป็นปุรณสงขยา เช่น เอกาทสี ที่ ๑๑ ทฺวาทสี ที่ ๑๒

ทูลสีลย์ ฌย ปัจจัย ภาวตัทธิต

วิ. ทูลสีลสฺส ภาวโ ทูลสีลย์

พ.ศ.๒๕๕๕ (๒)

๑. กรณที่ทำอักษร มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ในจำนวนนั้น ปลายล้นเป็นกรณของอักษรตัวไหนบ้าง?

๑. กรณ ที่ทำอักษรมี ๔ คือ ชิวหามัชฌะ ทามกลางล้น ชิวโหปคคะ ถัดปลายล้นเข้ามา ชิวหคคะ ปลายล้น สกัญฐานะ ฐานของตน

ปลายล้น เป็นกรณของอักษรที่เป็นทนต์ชะ คือ ต ถ ท ธ น; ล ส

๒. อาคมสนธิกริโยปรกรณ ในนิคคหิตสนธิ ใช้ลงได้ในที่เช่นไรบ้าง?

ผลมิจฉว ในคำว่า “ผลมิจฉว วณสมิ วานโร” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. (รัสสระอยู่หน้า) สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิคคหิตอาคม เช่น จกขุ-อุทปาติ เป็น จกขุอุทปาติ, อว-สิโร เป็น อวสิโร

ผลมิจฉว ตัดเป็น ผล-อิฉฉ -อิฉ

ระหว่าง ผล-อิฉฉ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ผลมิจฉ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง ผลมิจฉ-อิฉ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง ลบสระหลัง ต่อเป็น ผลมิจฉว เป็นโลปสรสนธิ

๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น แบ่งลงกี่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? ที่จัดเช่นนั้น อาศัยอะไรเป็นหลัก?

จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

๓. นามศัพท์ แบ่งเป็น ๓ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์ เพศชาย อิตถิลิงค์ เพศหญิง นปุงสกลิงค์ มีใช้เพศชายมิใช่เพศหญิง ที่จัดเช่นนั้น เพราะอาศัยหลัก คือ จัดตามสมมติของภาษาบ้าง ตามกำเนิดบ้าง

ที่จัดตามสมมติ เช่น ทาโร เมียเป็นเพศหญิง สมมติให้เป็นปุงลิงค์, ปเทโส ประเทศมิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง สมมติให้เป็นปุงลิงค์ ภูมิ แผ่นดินมิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง สมมติให้เป็นอิตถิลิงค์

ที่จัดตามกำเนิด เช่น ปุริโส ชายเป็นปุงลิงค์ อิตถิ หญิง เป็นอิตถิลิงค์

๔. อาย อีย ปัจจัย เป็นไปในความอะไร? ใช้ประกอบกับอะไร?

จงแจก คห ธาตุ ในความถือเอา ด้วยวิภัติหมวดภวิสสันติเฉพาะปรัสบทมาดู

๔. อาย อีย ปัจจัย เป็นไปในความประพฤติ ใช้ประกอบกับนามศัพท์เพื่อทำให้เป็นกิริยาศัพท์

ถ้าประกอบกับคุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติข้าวอยู่

ถ้าประกอบกับนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงดัง เช่น ปุตตยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดังบุตร,

ธูมายติ ย่อมประพฤติเพียงดังคว้น

แจก คห ธาตุ ในความถือเอา **ณฺหา** ปัจจัย ด้วยวิภัติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสบท

ป.ริส. เอก.	พหุ.
ป. คณหิสฺสติ	คณหิสฺสนฺติ
ม. คณหิสฺสลิ	คณหิสฺสณ
อุ. คณหิสฺสามิ, คณหิสฺสํ	คณหิสฺสาม

หรือแจก คห ธาตุ อ ปัจจัย ด้วยวิภัติหหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท

ป.ริส. เอก.	พหุ.
ป. คหิสฺสติ	คหิสฺสนฺติ
ม. คหิสฺสลิ	คหิสฺสณ
อุ. คหิสฺสามิ, คหิสฺสํ	คหิสฺสาม

หรือแจก คห ธาตุ เอ ปัจจัย ด้วยวิภัติหหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบท

ป.ริส. เอก.	พหุ.
ป. คหิสฺสติ	คหิสฺสนฺติ
ม. คหิสฺสลิ	คหิสฺสณ
อุ. คหิสฺสามิ, คหิสฺสํ	คหิสฺสาม

๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก? และใช้ต่างกันอย่างไร?

คัมภีรจารี (อุทฺโท) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยนามกิตก์แบ่งเป็น ๓ พวก

กิตปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว

กิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูปและภาวรูป

กิตกิจปัจจัย ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า

คัมภีรจารี (อุทฺโท) ณี ปัจจัย

วิ. คมภิเร จรติติ คัมภีรจารี (อุทฺโท) กัตตุรูป กัตตุสารณะ หรือ

วิ. คมภิเร จรติ สีนานติ คัมภีรจารี (อุทฺโท) กัตตุรูป กัตตุสารณะ ตัสสึละ หรือ

วิ. คมภิเร จริตุํ สิลมฺสฺสาติ คัมภีรจารี (อุทฺโท) สมาสรูป ตัสสึลสารณะ

๖. ลุตตสมาส กับอุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

สีลาทิสมนฺนา (ภิกฺขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. ลุตตสมาส เป็นสมาสที่ลบวิภัติของศัพท์หน้าเสีย ในเมื่อย่ศัพท์เข้าเป็นบทเดียวกัน

เช่น กฐินฺสส ทฺสสํ เป็น กฐินฺทฺสสํ ผ้าเพื่อกฐิน ฌณฺญ ฌนํ เป็น ฌาณนํ ทรัพย์ของพระราชา

อลุตตสมาส เป็นสมาสที่มีได้ลวิภัติเช่นนั้น คงวิภัติไว้ตามเดิม เช่น ทูเร นิทาน เป็น ทูเรนินทานิ วัตถุมีนิทานในที่ไกล
อูรสี โลโม เป็น อูรสีโลโม พรหมมโน พรหมมณมีชนที่อก

สีกาธิสมปนนา (ภิกขุ) เป็น ตติยาตัพปริสสมาส มีฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส เป็นภายใน

วิ. สีกา อาทิ เยสํ, เต สีกาโทโย (คณา) ฉ. ตุล. พหุพ.

วิ. สีกาที่หิ สมปนนา สีกาธิสมปนนา (ภิกขุ) ฉ. ตัพ.

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

อิทธิมา (ภิกขุ) แปลว่าอะไร? ลงปัจจัยอะไรในัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

อิทธิมา มนตุ ปัจจัย ตทสสัตถิตถิต

วิ. อิทธิ อสส อตถิติ อิทธิมา (ภิกขุ) (ภิกขุ) มีฤทธิ์

พ.ศ.๒๕๕๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ อภิตถเรถ, ปุณณ, สัคโค, จิรปวาสิ, อทโธ

ประกอบสังโยคทุกหรือผิด? ถ้าผิดจงแก้ไขให้ถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร?

๑. แก่เป็น อภิตถเรถ ปุณณ สงคโค จิรปวาสิ หรือ จิรมปวาสิ อทโธ

- **อภิตถเรถ** ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๒ ใน ตวรรค (ถ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๑ หรือ ๒ ในวรรคเดียวกัน แก่เป็น **อภิตถเรถ**
- **ปุณณ** ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๕ ใน ฎวรรค (ณ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะในวรรคเดียวกัน แก่เป็น **ปุณณ**
- **สัคโค** ประกอบสังโยคผิด^๑ เพราะไม่แปลงนิคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคในเมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง แก่เป็น **สงคโค**
- **จิรปวาสิ (จิร-ปวาสิ)** ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๑ ใน ปวรรค (ป) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๑ ในวรรคเดียวกัน แก่เป็น **จิรปวาสิ** หรือ **จิรปวาสิ (จิร-ปวาสิ)** อาเทศผิด เพราะพยัญชนะวรรคอยู่หลัง ให้อาเทศนิคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค แก่เป็น **จิรมปวาสิ**
- **อทโธ** ประกอบสังโยคผิด เพราะพยัญชนะที่ ๔ ใน ฎวรรค (ธ) ต้องซ้อนหน้าด้วยพยัญชนะที่ ๓ ในวรรคเดียวกัน แก่เป็น **อทโธ**

๒. อาเทศสนธิกริโยปกรณ ในสนธิทั้ง ๓ อย่าง มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

คำว่า สเจ-อัย, อยุตต์-เต, ปุรติ-เอว เมื่อประกอบสนธิแล้ว ได้รูปเป็นอย่างไร?

๒. อาเทศสรสนธิ หมายถึง แปลงสระเป็นพยัญชนะ เช่น ปฏิสณฐารวุตติ-อสส เป็น ปฏิสณฐารวุตยสส
- อาเทศพยัญชนสนธิ หมายถึง แปลงพยัญชนะเป็นพยัญชนะ เช่น อิติ-เอว เป็น อิจเจว
- อาเทศนิคหิตสนธิ หมายถึง แปลงนิคหิตเป็นพยัญชนะ เช่น ธมม-จเร เป็น ธมมจเร
- สเจ-อัย สนธิเป็น สจาย, สเจย, สเจอัย
- อยุตต์-เต สนธิเป็น อยุตฺตนเต, อยุตต์เต
- ปุรติ-เอว สนธิเป็น ปุรติเยว, ปุรเตว, ปุรติเอว, ปุรจเจว, ปุรติเรว

๑ สัคโค หรือ สงคโค ก็ใช้ได้ เพราะนิคหิตอยู่หน้าพยัญชนะวรรค ไม่จำเป็นต้องแปลงเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคเสมอไป เช่น มาสสุ พาเลน **สัคจฉิ**. นาท จุนท อนุณเภา **สัณมิ** สมณุปสสามิ.

๓. อุปสัค กับ นิบาต มีลักษณะต่างกันอย่างไร? เพราะเหตุไรจึงเรียกว่าอัพยยศัพท์?

๓. อุปสัค ใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม อุปสัคนั้นมีการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีการคล้ายกริยาวิเศษนะ

นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาลปนะ กาล เป็นต้น

เพราะเป็นศัพท์ที่จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว จึงเรียกว่า อัพยยศัพท์

๔. กริยาอาขยาต และกริยาภิกตฺก ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

แจก พุธ ธาตุ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภัติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบท มาดู

๔. กริยาอาขยาต ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ

กริยาภิกตฺก ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัติ กาล วจนะ เหมือนอาขยาต ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น

แจก พุธ ธาตุ ในความรู้, ตรัสรู้ ในหมวดปัญจมีวิภัติ

ปรัสสบท

ป. พุชฌตุ	พ. พุ.
ม. พุชฌาหิ พุชฌ	พ. พุชฌณ
อ. พุชฌามิ	พ. พุชฌาม

๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสสาย, อารทฺโธ, สาลิกเขตตปาลิกา (อิตถิ), ปมาโท, ภิกขุจาร์ (ฐาน) ลงปัจจยอะไร เฉพาะที่เป็นนามภิกตฺก จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย

๕. ศัพท์ต่อไปนี้ คือ นิสสาย ลงตฺนาหิปัจจย, อารทฺโธ ลง ต ปัจจย

สาลิกเขตตปาลิกา (อิตถิ) ญว ปัจจย

วิ. สาลิกเขตตํ ปาเลตติ สาลิกเขตตปาลิกา (อิตถิ)

ปมาโท ญ ปัจจย

วิ. ปมชชนํ ปมาโท หรือ

วิ. ปมชชติ เตนาติ ปมาโท

ภิกขุจาร์ (ฐาน) ญ ปัจจย

วิ. ภิกขาย จรณติ เอตถาติ ภิกขุจาร์ (ฐาน)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน? อกุลสกลมมกรณ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมาหารทิกุสมาส (๒) สมาหารทวันทวสมาส (๓) อัพยยิภาวสมาส

สมาหารทิกุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ปณจ อินทริยานิ ปณจินทริยัม อินทริย ๕
สมาหารทวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสน

อัพยยิภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรณสส อภาโว นิทพธ

อกุลสกลมมกรณ เป็นฉฐฐิตูปริสสมาส มี นบุพพบท กัมมธารยสมาส วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน
วิ. น กุสลํ อกุสลํ นบุพ. กัม.

วิ. อกุสลํ กมมํ อกุลสกลมมํ วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อกุลสลยจ ตํ กมมญจาติ อกุลสกลมม)

วิ. อกุลสกลมมสส กรณํ อกุลสกลมมกรณํ ฉ. ตป.

๗. ตทสส์ตถิตทิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

خانปทา (ภิกขุ), พลวา (ปุริโส), เวสารชชํ ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทสส์ตถิตทิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ

خانปทา (ภิกขุ) ณ ปัจจัย ราคาทิตทิต

วิ. ขนปเท วสนตติิ خانปทา (ภิกขุ)

พลวา (ปุริโส) วนตุ ปัจจัย ตทสส์ตถิตทิต

วิ. พลํ อสส อตถิตติ พลวา (ปุริโส)

เวสารชชํ ณย ปัจจัย ภาวตทิต

วิ. วิสารทสส ภาโว เวสารชชํ

พ.ศ.๒๕๕๖ (๒)

๑. พยัญชนะในภาษาบาลี ต่างจากสระอย่างไรบ้าง? พยัญชนะไหนประกอบกับสระได้ทั่วไป? และพยัญชนะไหนประกอบได้ไม่ทั่วไป?

๑. พยัญชนะออกเสียงไม่ได้ตามลำพังเหมือนสระ ต้องอาศัยสระ จึงจะออกเสียงได้

พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ทั่วไป คือ ก ข ค ฆ ง จ ฉ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ, ต ถ ท ธ น, ป ผ ฝ ภ ม, ย ร ล ว ส ห ฬ

พยัญชนะที่ประกอบกับสระได้ไม่ทั่วไป คือ ํ ประกอบได้เฉพาะสระที่เป็นรัสสระเท่านั้น คือต้องไปตามหลังสระ อ อิ อุ เสมอ เช่น อหิ เสตุ อากาสี

๒. สัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย อุกยมเปตสส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน และซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน คือ

พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

อุกยมเปตสส ตัดเป็น อุกย-ปิ-เอตสส

ระหว่าง อุกย-ปิ มีนิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรคได้ แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น อุกยมปิ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง อุกยมปิ-เอตสส สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นทิมะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อุกยมเปตสส เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามชั้นวิเสส มีลักษณะอย่างไร?

ข. ภควติ มีวิธีทำตัวอย่างไร?

ค. ราชคหิ เป็นนามนามชนิดไหน?

ง. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?

จ. ทา, ฐ ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ก. คุณนามชั้นวิเสส แสดงความดีหรือความชั่ว มากกว่าน้อยกว่าปกติ เช่น ปณฺธิตฺตโร เป็นบัณฑิตกว่า ปาปตโร เป็นบาปกว่า ไซฺ ทร อีย อียิสส กัจจยในตฺทิตตอํท่ายคุณนามชั้นปกติบ้าง ไซฺอุปสฺส อติ (ยิ่ง) นำหน้าบ้าง

ข. ภควติ ศัพท์เดิมคือ ภควนฺตุ ลง สมิ สัตตมวิภัตติ เอกวจนะ เอานฺตุ กับ สมิ เป็น ติ

ค. ราชคหิ เป็นนามนามชนิดที่เป็นอส้าธารณนาม

ง. เอกสังขยา เป็นเอกวจนะอย่างเดียว เอกสัพพนาม เป็นทวิวจนะ

จ. ทา ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิวิภัตติลง ในกาล ฐ ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิวิภัตติ

๔. จงแก้คำที่เห็นว่าผิดในประโยคต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

- ก. ภิกขุโน สหสฺสํ ธรรมสภายํ สนฺนิปตฺติสุ.
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุจฺฉิยนฺโต ตฺวณฺทึ อเหสุ.
- ค. สีลวา กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลพฺภติ.
- ง. มยฺ วิสฺตึนํ ภิกขุณํ ภิกขํ ทสฺสามิ.
- จ. เทวทตฺโต สงฺฆํ ภิกฺขิสฺสติ.

- ๔. ก. ภิกขุณํ สหสฺสํ ธรรมสภายํ สนฺนิปติ.
- ข. เถโร ปุณฺณปุณฺณํ ปุจฺฉิยาโน ตฺวณฺทึ อโหสิ.
- ค. สีลวตี กุมาริกา อตฺตโน นาคํ ลภติ.
- ง. มยฺ วิสฺตึยา ภิกขุณํ ภิกขํ ทสฺสาม. หรือ
อหํ วิสฺตึยา ภิกขุณํ ภิกขํ ทสฺสามิ.
- จ. เทวทตฺโต สงฺฆํ ภินฺทิสฺสติ.

๕. โพธิ ในคำว่า โพธิสฺตโต, โพธิญาณตฺถาย, โพธิรฺกฺขมฺมฺเล คำไหนเป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

- ๕. โพธิ ในคำว่า โพธิสฺตโต เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ
- วิ. พุชฺฉิสฺสตีติ โพธิ (สฺตโต) หรือ
- วิ. พุชฺฉตีติ โพธิ (สฺตโต)

- โพธิ ในคำว่า โพธิญาณตฺถาย เป็นกัตตุรูป กรณสาธนะ
- วิ. พุชฺฉติ เตนาติ โพธิ (ญาณ)

- โพธิ ในคำว่า โพธิรฺกฺขมฺมฺเล เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ
- วิ. พุชฺฉติ เอตฺถาติ โพธิ (รฺกฺโข)

จตุราลัทธิโยชนสหสสํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

วิ. จตุราสี่ติ โยชนสหสฺसानิ จตุราสี่ติโยชนสหสฺสํ ส. ทิคุ.

ว. ปณฺณรສනំ ปູຣ໌ໜໍ ປນຸເຄຣສມໍ (ທິນໍ)

พ.ศ.๒๕๕๗

๑. อักษรเช่นไร ชื่อว่า พยัญชนะ? และคำว่า “พยัญชนะ” นั้น แปลว่าอย่างไร?

เฉพาะพยัญชนะอวรรคทั้ง ๘ ตัว แต่ละตัวเกิดในฐานใดบ้าง?

๑. อักษรที่เหลือนอกจากสระ ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด ชื่อว่าพยัญชนะ “พยัญชนะ” แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ.

ย เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชะ

ร ฟ เกิดที่ปุ่มเหงือก เรียกว่า มุทธชะ

ล ส เกิดที่ฟัน เรียกว่า ทันตชะ

ว เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทันโตฏฐชะ

ห เกิดที่คอ เรียกว่า กัณฐชะ แต่ ห ที่อยู่หลัง ญ ณ น ม ย ล ว พ เกิดที่อก เรียกว่า อรุชะ

นิคคหิต เกิดที่จมูก เรียกว่า นาสิกัฏฐฐานชะ

๒. สนธิกริโยปกรณ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นทานาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิกริโยปกรณ คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทิฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาค ช้อนตัว

นทานาหิ ตัดเป็น น-อิทานิ-อหิ

ระหว่าง น-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เหมือนกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น นทานิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง นทานิ-อหิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เหมือนกัน ลบสระหน้า (แล้วทิฆะสระหลัง) ต่อเป็น นทานาหิ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงประกอบสังขยาแทนตัวเลขที่แสดงไว้ ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

ก. ๓ อุปลานิ อุทเก ชาตานิ.

ข. ๑๙ นาริโย นหานาย นที คตา.

ค. ๒๓ กุมารานิ อัจริโย คามิ ปวิฏฐุ.

ง. ๓๓ ชนานิ ลาโก อุปนโน.

จ. ตสฺส (พุทฺธสฺส) ชินาสวานิ ๑๐๐,๐๐๐ ปริวาริ.

๓. ก. ตีณิ อุปลานิ อุทเก ชาตานิ.

ข. เอกุณวิสติ* นาริโย นหานาย นที คตา. (* หรือ เอกุณวิสติ/เอกุณวิส/เอกุณวิส/อุณวิสติ/อุณวิส/อุณวิส)

ค. เตวิสติยา* กุมารานิ อัจริโย คามิ ปวิฏฐุ. (* หรือ เตวิสาย)

ง. เตตติสติยา* ชนานิ ลาโก อุปนโน. (* หรือ เตตติสาย)

จ. ตสส (พุทฺธสส) ขีณาสวานํ สตสสสํ ปริวารโ.

๔. ในอาขยาต จัตวาจากไว้เท่าไร? วาจกไหนลงปัจจัยอะไร?

อวมลญเณถ ในคำว่า “มามลญเณถ ปุณญสส” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. อาขยาตจัตวาจากไว้ ๕ วาจก คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก.

แต่ละวาจกลงปัจจัยดังนี้ คือ

กัตตุวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณ นา ณา ณาหา โอ เณ ฌย

กัมมวาจก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย

ภาววาจก ลง ย ปัจจัย

เหตุกัตตุวาจก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ณาเป ณาปย ตัวใดตัวหนึ่ง

เหตุกัมมวาจก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย

อวมลญเณถ ประกอบด้วย อว บทหน้า มน ธาตุ ในความรู้ ย ปัจจัย เอล วิภัตติหมวดสัตตมี ปฐมบุรุษ เอกวณะ แปลง ย กับ น เป็น ญญ

๕. อนต และ มาน ปัจจัย ในกิริยาภิกตฺก ใช้เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?

โลกานุกมปกา (พุทฺธา), อุปปาโท เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนต และ มาน บอกปัจจุบันกาลเหมือนกัน

ส่วนที่ต่างกัน คือ อนต เป็นปัจจัยหมวดกิตปัจจัย เป็นได้ ๒ วาจก คือ กัตตุวาจกและเหตุกัตตุวาจก

ส่วน มาน เป็นปัจจัยหมวดกิตกิจปัจจัย เป็นได้ทั้ง ๕ วาจก แต่ภาววาจกไม่นิยมใช้

โลกานุกมปกา (พุทฺธา) ญฺ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. โลกํ อนุกมปณตฺติ โลกานุกมปกา (พุทฺธา)

อุปปาโท ฌ ปัจจัย เป็นภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. อุปปชฺชเตติ อุปปาโท หรือ

วิ. อุปปชฺชนํ อุปปาโท

๖. สมาสว่าโดยชื่อ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อนิมิตฺโต (กาโล), อนตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ คือ กัมมธารยะ ทิคุ ตปฺปฺริสะ ทวันทวะ อัปยยีภาวะ พหุพพิ

อนิมิตฺโต (กาโล) เป็น นบุพพบท พหุพพิสมาส

วิ. นตฺถิ ตสฺส นิमितฺตณฺติ อนิมิตฺโต (กาโล)

อนตรามคฺคํ เป็น นิปาตบุพพะ อะปยยีภาวะสมาส

วิ. มคฺคสฺส อนฺตรา อนตรามคฺคํ

๗. โคตตัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปาสาณมย์ (วชิร), วิสติม (ทิน), มชฌิมา (ปฏิปทา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. โคตตัตถิต มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌะย ฌิ ฌิก ฌว ฌะร

ปาสาณมย์ (วชิร) มย ปัจจัย ปกตัตถิต

วิ. ปาสาณน ปกตํ ปาสาณมย์ (วชิร) *หรือ*

วิ. ปาสาณสส วิกาโร ปาสาณมย์ (วชิร)

วิสติม (ทิน) ม ปัจจัย ปุรณตัตถิต

วิ. วิสติยา ปุรณํ (ทิน) *หรือ*

วิ. วิสาย ปุรณํ (ทิน)

มชฌิมา (ปฏิปทา) อิม ปัจจัย ชาตาทิตตัตถิต

วิ. มชฌเณ ภวาติ มชฌิมา (ปฏิปทา)

พ.ศ.๒๕๕๗ (๒)

๑. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย มีวิธีการที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้อย่างไรบ้าง? และพยัญชนะไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้?

๑. พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิไหนบ้าง? และลงอาคมอะไรในสนธิอื่นๆ? เตสุปสมมติ ในคำว่า “เวรฺ เตสุปสมมติ” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อากมสนธิกริโยปกรณ มีในสนธิทั้ง ๓ คือ สรรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิคคหิตสนธิ
ในสรรสนธิ ลง อ และ โอ อาคม
ในพยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ
ในนิคคหิตสนธิ ลง นิคคหิต อาคม

เตสุปสมมติ ตัดเป็น เตสฺ-อุปสมมติ

ระหว่าง เตสฺ-อุปสมมติ นิคคหิตอยู่หน้า สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลบนิคคหิต เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ
ระหว่าง เตส-อุปสมมติ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่สระหลัง) ต่อเป็น เตสุปสมมติ
เป็นโลปสรรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. เอกวจนะ กับ พหุวจนะ มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?
- ข. สดตปณฺญาส แปลว่าอย่างไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?
- ค. อรหฺตํ มีวิธีทำตัวอย่าง?
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉัฏฐีวิภคฺติ มีรูปแจกอย่างไร?
- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. เอกวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของสิ่งเดียว
พหุวจนะ ใช้เป็นคำพูดสำหรับออกชื่อของมากกว่าสิ่งเดียว คือ ตั้งแต่ ๒ สิ่งขึ้นไป
- ข. สดตปณฺญาส แปลว่า ๕๗ เป็น ปกติสังขยา
- ค. อรหฺตํ ศัพท์เดิมคือ อรหนฺต ลง นํ จตุตถีวิภคฺติ หรือ ฉัฏฐีวิภคฺติ ฝ่ายพหุวจนะ เอา นต กับ นํ เป็น ตํ
- ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะฉัฏฐีวิภคฺติ คือ
เอก. อิมิสฺสา อิมิสฺสาย อสฺสา พหุ. อิมาสํ อิมาสานํ

จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับ บรรพชิตที่มีพรรษามากกว่าเรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า
และสำหรับ บรรพชิตเรียกคฤหัสถ์

๔. ในอาขยาต วิภัติไหน เมื่อลงแล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา? มีอุทาหรณ์ว่าอย่างไร?

จงแจก ญา ธาตุ ในความรู้ ด้วยวิภัติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรสสบทมาดู

๔. มิ ม วัตตมานาวิภัติ และ หิ มิ ม ปัญจมีวิภัติ แล้วต้องทิ้งอะ อ ที่สุดปัจจัย เป็น อา เช่น คจฉาหิ คจฉามิ คจฉาม

แจก ญา ธาตุ ในความรู้ ในหมวดภวิสสันตวิภัติ

ปรสสบท

ปริส. เอก.

พหุ.

ป. ชานิสฺสติ

ชานิสฺสนติ

ม. ชานิสฺสสิ

ชานิสฺสธ

อุ. ชานิสฺสามี ชานิสฺสํ

ชานิสฺสาม

๕. กิริยาภิกตฺ มีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาตอย่างไร?

หาโส, ภิกขาจารา (เวลา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กิริยาภิกตฺมีเครื่องประกอบต่างจากกิริยาอาขยาต คือ ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น

หาโส ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. หสนํ หาโส หรือ

วิ. หสิตพฺพนติ หาโส

ภิกขาจารา (เวลา) ณ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. ภิกขาเย จรณติ เอตถาติ ภิกขาจารา (เวลา)

๖. สมาสว่าโดยกิจ มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

มาตาปิตโร, มโนกมมํ จัดเข้าในกิจอย่างไหน? พหุณฺทิกโก (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาสว่าโดยกิจ มี ๒ คือ ๑) สมาสที่ลบวิภัติแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส ๒) สมาสที่มีได้ลบวิภัติ เรียกว่า อลุตตสมาส

มาตาปิตโร จัดเข้าในอลุตตสมาส มโนกมมํ จัดเข้าในลุตตสมาส

พหุณฺทิกโก (ภิกขุ) เป็นฉฐีตุลยาธิกรณพหุพพิทสมาส

วิ. พหุํ ภาณฺทิกํ ยสฺส, โส พหุณฺทิกโก (ภิกขุ)

๗. อัပ္พยตฺถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? และปัจจัยตัวไหนนิยมลงกับศัพท์อะไร?

ฉพฺพคฺคิยา (ภิกขุ) ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. อัပ္พยตฺถิต มีปัจจัย ๒ ตัว คือ ธา, ถิ

นิยมลงกับศัพท์ดังนี้ คือ

ถ้า ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลังศัพท์นามทั่วไป เช่น ยถา ประการใด ตถา ประการนั้น สัพพถา ประการทั้งปวง
ถ้า ปัจจัย ลงในประการ นิยมลงหลัง ก็ ศัพท์ และ อิม ศัพท์ ถ้า ประการไร, อย่างไร อิตถิ ประการนี้, อย่างนี้

ฉพพคฺคิยา (ภิกขุ) อีย ปัจจัย ชาทาที่ตัทธิต

วิ. ฉพพคฺเค ภาว ฉพพคฺคิยา (ภิกขุ) หรือ

วิ. ฉพพคฺคา เตสมตฺถิติ ฉพพคฺคิยา (ภิกขุ) หรือ

วิ. ฉพพคฺเคสุ ปฐิพฺพธา ฉพพคฺคิยา (ภิกขุ)

พ.ศ.๒๕๕๘

๑. สระในภาษาบาลีมีเท่าไร? อะไรบ้าง? มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าอย่างไร? สระไหนมีเสียงเช่นไร?

๑. สระมี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า นิสสัย

สระ ๓ ตัว คือ อ อิ ุ มีเสียงสั้น ชื่อรัสสระ เช่น อติ ครุ

สระ ๕ ตัว คือ อา อี อุ เอ โอ มีเสียงยาว ชื่อทีฆะ เช่น ภาควิ วฐ

๒. สนธิคืออะไร? มีประโยชน์อย่างไร?

ยตรฎฐิโต ในคำว่า “ยตรฎฐิโต มุจเจยฺย ปาปกมฺมา” และ สจฺหาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อย่นอักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และทำคำให้พูดสละสลวย

ยตรฎฐิโต ตัดเป็น ยตร-ฐิโต ซ้อนพยัญชนะที่ ๑ (ฎ) หน้าพยัญชนะที่ ๒ (ฐ) ในวรรคของตนได้ ต่อเป็น ยตรฎฐิโต เป็นสัทัญญะคัพยัญชนสนธิ

สจฺหาหิ ตัดเป็น สเจ-อหิ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสระ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจฺหาหิ เป็นโลปสรสนธิ

๓. ปัจจัยในอักษยศัพท์ เฉพาะที่ลงท้ายนาม มีเท่าไร? อะไรบ้าง? แต่ละตัวเป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ปัจจัยอักษยศัพท์ ที่ลงท้ายนาม มี ๑๗ ตัว คือ โต; ตร ตถ ห ธ ธิ หิ หิ หิ ญจ ญว; ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจนฺ ชช ชช

โต ปัจจัย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติ แปลว่า ข้าง เช่น ปุโรโต ข้างหน้า ปจฺจโต ข้างหลัง เป็นเครื่องหมายปัญจมีวิภัตติ แปลว่า แต่ เช่น ตโต แต่...นั้น อโต แต่...นี้

ตร ตถ ห ธ ธิ หิ หิ หิ ญจ ญว เป็นเครื่องหมายสัดตมีวิภัตติ เช่น ตตร ใน...นั้น อธ ใน...นี้

ทา ทานิ รหิ ฐนา ทาจนฺ ชช ชช เป็นเครื่องหมายสัดตมีวิภัตติ ลงในกาล เช่น ตทา ในกาลนั้น อิทานิ ในกาลนี้

๔. ในอาขยาต แบ่งกาลที่เป็นประธานไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? จะรู้จักกาลได้ ต้องอาศัยอะไร?

จงแจก ภูช ธาตุ ในความกิน ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสบทมาดู

๔. อาขยาตแบ่งกาลที่เป็นประธานไว้ ๓ คือ ๑) กาลที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า เรียกว่าปัจจุบันกาล

๒) กาลล่วงแล้ว เรียกว่าอดีตกาล ๓) กาลยังไม่มาถึง เรียกว่าอนาคตกาล

จะรู้จักกาลได้ต้องอาศัยวิภัตติ

แจก ภูช ธาตุ ในความกิน ในหมวดภวิสสันติวิภัตติ

ปรัสสบท

ปฺริส. เอก.

พหุ.

ป. ภุชชิสสติ

ภุชชิสสนติ

ม. ภุชชิสสลิ

ภุชชิสสณ

อุ. ภุชชิสสามิ

ภุชชิสสาม

๕. กตณฺณ, ปารูปนํ (วตถุ) และ วาโส ในคำว่า “ปฏิรูปเทสวาโส”

คำไหนเป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กตณฺณ รุ ปัจจัย

วิ. กตฺ ชานาตีติ กตณฺณ กัตตุรูป กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. กตฺ ชานาติ สีเลนาติ กตณฺณ ลงในอรรถตัสสึละ

วิ. กตฺ ชานิตฺ สีมสสาติ กตณฺณ สมาสรูป ตัสสึสาธนะ

ปารูปนํ (วตถุ) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. ปารูปติ เตนาติ ปารูปนํ (วตถุ)

วาโส ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วสนํ วาโส หรือ

วิ. วสิตพฺพนติ วาโส หรือ

วิ. วสยเตติ วาโส

๖. อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย

ตโยชนวตฺถุ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. อวธารณบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วย เอว ศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย)

บทหลังเป็นประธาน เช่น ปญญา เอว ปชฺโชโต ปญญาปชฺโชโต (ปทีโป) อันโพล่งทั่วคือปัญญา,

พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ รัตนาคือพระพุทธรเจ้า

ตโยชนวตฺถุ เป็นฉฐฐิตปฺริสสมาส มีอสมาทหิคุสมาส เป็นภายใน

วิ. ตโย ชนา ตโยชนา อสมว. ทิคุ.

วิ. ตโยชนานํ วตฺถุ ตโยชนวตฺถุ ฉ. ตป.

๗. ตทสฺสัถิตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปาสาทิโก (ภควา), พุสฺสึลฺยํ, อตฺถิโก ลงปัจจัยอะไร? ในถิตินไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทสฺสัถิตถิต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส ลี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ณ

ปาสาทิโก (ภควา) ฌิก ปัจจัย ตรตยาทิตฺถิต

วิ. ปสาทฺ ชเนตฺติ ปาสาทิโก (ภควา)

ทุสสีลยํ ฌนย ปัจจัย ภาวตฺถิต

วิ. ทุสสีลสฺส ภาวโ ทุสสีลยํ

อตฺถิโก อิก ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตฺถิต

วิ. อตฺโถ อสฺส อตฺถิตฺติ อตฺถิโก

พ.ศ.๒๕๕๘ (๒)

๑. พยัญชนะไหนจัดเป็นอัทธมสระ? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น?

๑. พยัญชนะ ๗ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห ฬ จัดเป็นอัทธมสระ

เพราะพยัญชนะเหล่านี้ (๑) บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่นออกเสียงพร้อมกันได้

(๒) บางตัวแม้เป็นตัวสะกดก็ออกเสียงน้อยหนึ่ง พอให้รู้ได้ว่าตัวนั้นเป็นตัวสะกด (คล้ายเป็นตัวกล้ำฉนั้น)

๒. อาคม กับ สลัญญโค ในพยัญชนสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

เตเนวมาห เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคม คือ การลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร ฬ ในเมื่อมีสระอยู่หลัง เช่น ยถา-อิทํ เป็น ยถายิทํ สลัญญโค คือ การซ้อนพยัญชนะ มี ๒ คือ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน

มีหลักการสังโยค คือ พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้

พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

เตเนวมาห ตัดเป็น เตน-เอว-อาห

ระหว่าง เตน-เอว สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นทีฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น เตนวิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง เตนวิ-อาห นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น เตเนวมาห เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. ในปกติสังขยา จัตติงค์และวจนะ ไว้อย่างไรบ้าง?

๓. จัดปกติสังขยา ตามลิ้งค์

เอก ถึง อฏฐารส (๑-๑๘) เป็นได้ทั้ง ๓ ลิ้งค์

เอกุนวิสติ ถึง อฏฐานุติ (๑๙-๙๘) เป็นอิตถิลิ้งค์

เอกุนสตํ ถึง ทสสตสทสส์ (๙๙...) เป็นนปุงสกลิ้งค์

เฉพาะ โกฎิ เป็นอิตถิลิ้งค์

จัดปกติสังขยา ตามวจนะ

เอกสังขยา (๑) เป็นเอกวจนะ (เอกสัพพนาม เป็น ๒ วจนะ)

ทวิ ถึง อฏฐารส (๒-๑๘) เป็นพหุวจนะ

เอกุนสตํ ขึ้นไป (๙๙...) เป็นได้ ๒ วจนะ

๔. อาคมในอาชยาต มีเท่าไร? อะไรบ้าง? นิยมลงในที่เช่นไร?**หสยสฺส ในคำว่า “หสยสฺส มหาชน” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?**

๔. อาคมในอาชยาต มี ๕ ตัวคือ อ อี ส ห -

อ อาคม ลงหน้าธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหมวดหิยัตตนิ อัชชัตตนิ และกาลาติปัตติ

อี อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยหมวดอัชชัตตนิ ภาวิสสันติ และกาลาติปัตติ

ส อาคม ลงท้ายธาตุที่ประกอบด้วยวิภัติหมวดอัชชัตตนิ

ห อาคม ลงที่ท้าย ธฺว ธาตุ ที่มีอุปสค์อยู่หน้า

นิคคหิตอาคม ลงท้ายธาตุในหมวด รุช ธาตุ (แล้วอาเทศเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค)

หสยสฺส ประกอบด้วย หส ธาตุ ญย ปัจจัย สฺส ปัญจมีวิภัติ พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ณ (อนุพันธ์)

๕. อธิกรณสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู**สนธิจเฑทกา (โจรา), ทุปปมฺญจํ (พนฺธน์) เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๕. อธิกรณสาธนะ ที่เพี้ยนกัตุรูป แปลว่า “เป็นที่-” เช่น อาวสนฺติ เอตถาติ อาวาโส

ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา-” เช่น (อตฺถ) สํวณฺณยติ เอตถาติ สํวณฺณ (ฐานํ)

สนธิจเฑทกา (โจรา) ญว ปัจจัย กัตุรูป กัตุสาธนะ

วิ. สนธิ ฉินฺทิตฺติ สนธิจเฑทกา (โจรา)

ทูปปมฺญจํ (พนฺธน์) ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเขน ปมฺญจียเตติ ทูปปมฺญจํ (พนฺธน์)

๖. ที่เรียกว่า อัปยียาวสฺมาสนํ มีอะไรเป็นเครื่องกำหนดรู้?**ฉินฺทสฺสโยชนา (ภิกฺขุ), ธมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๖. อัปยียาวสฺมาสนํ มีอุปสค์หรือนิบาตอยู่หน้าและเป็นประธาน(แห่งบทหลัง)

บทสำเร็จเป็นนปุงสกลิงค์และเอกวจนะอย่างเดียว เป็นเครื่องกำหนดรู้

ฉินฺทสฺสโยชนา (ภิกฺขุ) เป็นตติยาพหุพพิสฺมาสน

วิ. ฉินฺทานิ สฺสโยชนานิ เยหิ, เต ฉินฺทสฺสโยชนา (ภิกฺขุ)

ธมฺมครุโก (จกฺขุปาโล) เป็นสัตตมีตปฺปรีสฺมาสน

วิ. ธมฺเม ครุโก ธมฺมครุโก (จกฺขุปาโล)

๗. ปัจจัยในฐานัตถิตี ลงแทนศัพท์อะไรบ้าง?**กิลลสมฺมํ (พนฺธน์), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในัตถิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๗. ปัจจัยในฐานัตถิตี แทน ฐาน อรหติ หิต ภาว ศัพท์

กิเลสมย (พนฺธ) มย ปัจจัย ปกติดัตถิต

วิ. กิเลสเห ปกตํ กิเลสมย (พนฺธ)

ฉทวาริกา (ตณฺหา) ฉก ปัจจัย ตรตยาหิตัตถิต

วิ. ฉทวารเ วตตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา)

พ.ศ.๒๕๕๙

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสัณยอย่างไร? และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สัณยไม่ได้

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสัณยค ดังนี้
 พยัญชนะที่ ๑ ซ่อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ่อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ่อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ่อนหน้าตัวเองไม่ได้
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข ฌ ฐ ถ ผ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฆ ฌ ฒ ฐ ภา ใช้สัณยไม่ได้

๒. อาเทโส กับ วิกาโร ต่างกันอย่างไร? อย่างไรในสนธิอะไรบ้าง?

อลาพเนว ในคำว่า “อลาพเนว สารเท” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทโส ได้แก่ การแปลงสระ หรือพยัญชนะ หรือนิคนคหิต เป็นพยัญชนะ
 ส่วนวิการ ได้แก่ การแปลงสระเป็นสระเท่านั้น
 อาเทโส ใช้ในสนธิทั้ง ๓ คือ สรรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิคนคหิตสนธิ ส่วนวิการ ใช้ในสรสนธิอย่างเดียว

อลาพเนว ตัดเป็น อลาพุนิ-อิว ลบสระหน้า วิการสระหลัง ต่อเป็น อลาพูเนว เป็นวิการสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามชั้นวิเสส มีอะไรเป็นเครื่องสังเกต?
- ข. ปณณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?
- ค. สติมนตุ ในปฐมาวิภัตติ และทุติยาวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
- ง. อมท ศัพท์ เฉพาะฉกฐวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
- จ. ก็ ศัพท์ มีวิธีแจกอย่างไร?

๓. ก. คุณนามชั้นวิเสส มี ๓ คือ อีย และ อียิสสก ปัจจัยในเสฏฐัตถิ
หรือมีอุปสัค เช่น อติ เป็นบทหน้า เป็นเครื่องสังเกต
- ข. ปณณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ เป็น ปุณณสังขยา
- ค. แจก สติมนตุ ปฐมาวิภัตติ และทุติยาวิภัตติ
 เอก. พหุ.
 ป. สติมา สติมนตา สติมนโต
 ท. สติมนตัม สติมนเต สติมนโต

ง. แจก อมฺห ศัพท์ ฌฐีวิวัฏติ

เอก.

พหุ.

ฉ. มยฺห อมฺห มม มมฺ เม อมฺหํ อสมํ กํ โน

จ. กิ ศัพท์ (ใคร, อะไร, ไหน) คงเป็นรูป กิ อยู่แต่ใน นป. ป. พ. เอก. เท่านั้น
นอกนั้นแปลงเป็น ก แล้วแจกใน ๓ ลิงค์เหมือน ย ศัพท์

๔. อุปาทยิสฺ เป็นวาทะอะไร? ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. โสโก วา ภยํ วา ชายนฺติ.

ข. เอวํ กนิฏฐฺเณ ตโย สมปตฺติโย ปฏฐิตา.

ค. เอวํ รมเม เทลียนฺเต มหาชนสฺส รมมาภิสฺมโย อโหสิ.

๔. อุปาทยิสฺ เป็นเหตุกัตตุวาทะ ประกอบด้วย อุ บทหน้า ปท ธาตุ ในความถึง ฌย ปัจจัย อัม อัมชัตตนิวิวัฏติ
พฤทธิ อ เป็น อา ลบ ฌ (อนุพันธ์) แปลง อัม เป็น อีสฺ

ก. โสโก จ ภยํ จ ชายนฺติ. หรือ โสโก วา ภยํ วา ชายติ.

ข. เอวํ กนิฏฐฺเณ ติสฺโส สมปตฺติโย ปฏฐิตา.

ค. เอวํ รมเม เทลียมาเน มหาชนสฺส รมมาภิสฺมโย อโหสิ.

๕. ปุริสฆาตโก (บุคคฺโล), นหฺนํ (อุทกํ) และ อานนฺโท ในคำว่า “โก นุ หาสฺส กิमानนฺโท”

คำไหน เป็นรูปสาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู.

๕. วิ. ปุริสฺ ฆาเตตฺติ ปุริสฆาตโก (บุคคฺโล) ฌวํ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. นุหฺนํ เตนาคิ นุหฺนํ (อุทกํ) ยํ ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. อานนฺทํ อานนฺโท อ หรือ ฌ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

๖. บรรดาสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้างเป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้างเป็นคุณล้วน?

และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? รชสฺสิโร (ราชา), โสกาภิกฺกโต (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. ทิคุสมาส ทวันทวสมาส เป็นนามนามล้วน

พหุพพิหฺสฺมาส เป็นคุณนามล้วน

กัมมธารยสมาส ตปฺปิสฺมาส อัပ္พยิภาวสมาส เป็นได้ทั้งนามนาม ทั้งคุณนาม

รชสฺสิโร (ราชา) เป็นฌฐีภินนาธิกรณพหุพพิหฺสฺมาส

วิ. รโซ สิริสฺ* ยสฺส, โส รชสฺสิโร (ราชา) (* หรือ สิริสฺมี)

โสกาภิกฺกโต (ปุริโส) เป็นตติยตปฺปิสฺมาส

วิ. โสเคน อภิกฺกโต โสกาภิกฺกโต (ปุริโส)

๗. ปัจจัยในศัพท์ไหนบ้างใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้?

จตุกกั, ทิฏฐธมฺมิโก (อตฺโถ) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปัจจัยศัพท์ที่ใช้ประกอบกับสังขยาได้ มี ๓ คือ

๑) ตย ธ ฐ ม อี ปัจจัยในปุรณศัพท์ ๒) ก ปัจจัย ในสังขยาศัพท์ ๓) ธา ปัจจัย ในวิภาคศัพท์

จตุกกั ก ปัจจัย สังขยาศัพท์

วิ. จตตาริ ปริมาณานิ อสสาติ จตุกกั

ทิฏฐธมฺมิโก (อตฺโถ) ฌก ปัจจัย ตรตยาทิตศัพท์

วิ. ทิฏฐธมฺเม ปวตตตีติ ทิฏฐธมฺมิโก (อตฺโถ)

พ.ศ.๒๕๕๙ (๒)

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? จัดเป็นคู่ไว้เท่าไร? อะไรบ้าง? สระไหนเกิดใน ๒ ฐาน?

๑. สระมี ๘ คือ อ อา อิ อี อุ อู เอ โอ

จัดเป็น ๓ คู่ คือ อ อา เรียกว่า อ้วนณะ อิ อี เรียกว่า อี้วนณะ อุ อู เรียกว่า อุ้วนณะ

สระ เอ โอ เกิดใน ๒ ฐาน (คือ เอ เกิดที่คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐतालुखे โอ เกิดที่คอและริมฝีปาก เรียกว่า กัณโฐमुखे)

๒. สนธิกริโยปกรณ มีเท่าไร? อะไรบ้าง? เสวทานิ, กิเมวิทฺ ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิกริโยปกรณ มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทิฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาค ช้อนตัว

เสวทานิ ตัดเป็น เสว-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น เสวทานิ เป็นโลปสรสนธิ

กิเมวิทฺ ตัดเป็น กิ-เอว-อิทํ

ระหว่าง กิ-เอว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แผลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น กิเมว เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง กิเมว-อิทํ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีไม่รูปเสมอกัน ลบสระหน้า ต่อเป็น กิเมวิทํ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คำว่า “ภควนตา ภควนโต” นั้น มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

ข. ปาปิโย, สุขุโม เป็นคุณนามชั้นไหน?

ค. คำว่า “๕๔” และ “๙๕” ตรงกับศัพท์สังขยารวบรวมอย่างไร?

ง. อัย, เอกจโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

๓. ก. ภควนตา ใช้เป็นทวิวจนะ สำหรับกล่าวถึงคน ๒ คน^๑

ภควนโต ใช้เป็นพหุวจนะ สำหรับกล่าวถึงคนมากตั้งแต่ ๓ ขึ้นไป

ข. ปาปิโย เป็นคุณนามชั้นวิเสส สุขุโม เป็นคุณนามชั้นปกติ

ค. ๕๔ ตรงกับคำว่า เอกุณสฺสจฺฐิ ๙๕ ตรงกับคำว่า ปญจนวฺติ

ง. อัย เป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม เอกจโจ เป็น อนิยมวิเสสนสัพพนาม

จ. อพยยศัพท์ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปสัค นิบาต ปัจจัย

๑ จำนวน ๒ คือ ทวิพจน์ หรือทวิวจนะ ยืมมาจากไวยากรณ์สันสกฤต ในคัมภีร์บาลีไวยากรณ์หลัก เช่น กัจจายณะ, ปทรูปสัทธิ ไม่ปรากฏหลักเกณฑ์นี้ ยกเว้นศัพท์เดียวและใช้เฉพาะกรณีเท่านั้น คือ อายสมนตา

๔. กิฬ ธาตุ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาทูหรือเป็นอัมมธาทู?

จงแจก พุธ ธาตุ ในความตรัสรู้ ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะปรัสสบทมาตุ

๔. กิฬ และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาทูและอัมมธาทู

(กิฬ ธาตุ และ มุจ ธาตุ

ถ้าลง อ ปัจจัยในหมวด รุช ธาตุ เป็นสกัมมธาทู เช่น กิฬทติ ย่อมต่อย, ทำลาย มุจจติ ย่อมปล่อย

ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ เป็นอัมมธาทู เช่น กิฬชติ ย่อมแตก มุจจติ ย่อมหลุด, พัน)

แจก พุธ ธาตุ ในความรู้, ตรัสรู้ ในหมวดภวิสสันติ

ปรัสสบท

ปรัส. เอก.

พหุ.

ป. พุชฌิสสติ

พุชฌิสสนติ

ม. พุชฌิสสสิ

พุชฌิสสถ

อุ. พุชฌิสสามิ

พุชฌิสสาม

๕. ปัจจัยที่สำหรับประกอบกับกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็นกี่พวก? แต่ละพวกมีปัจจัยอะไรบ้าง?

วรลาภี (บุคฺคโล), รมมสฺสวน (ฐานํ) เป็นรูป สาธนะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ

๕. ปัจจัยกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็น ๓ พวก คือ

- ๑) กิตปัจจัย เช่น อนาคต ตานตุ ตาวิ
- ๒) กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ
- ๓) กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ต ตุน ตวา ตวาน

วรลาภี (บุคฺคโล) ณี ปัจจัย

วิ. วรฺ ลภติ สีเลนาติ วรลาภี (บุคฺคโล) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ หรือ

วิ. วรฺ ลภิตุํ (หรือ ลพฺฐุ) สีลมสฺสาติ วรลาภี (บุคฺคโล) สมาสรูป ตัสสีละสาธนะ

รมมสฺสวน (ฐานํ) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. รมมํ สฺสวนติ เอตถาติ รมมสฺสวน (ฐานํ)

๖. น บุพพบท กัมมธารยสมาส กับ น บุพพบท พหุพพิทสมาส ต่างกันอย่างไร?

อนจฺจริโย (ปาสาโท), อตฺตทตฺโต เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์หามาตุ

๖. นบุพพบท กัมมธารยสมาส คือ สมาสที่มี น อยู่หน้า ปฏิเสธนามนาม แปลว่า มิใช่, เป็น...หาไม่ได้

เช่น น พฺราหฺมณฺโณ อพฺราหฺมณฺโณ (อโย ชโน) มิใช่พราหมณ์

นบุพพบท พหุพพิทสมาส คือ สมาสที่มี น อยู่หน้า ปฏิเสธคุณนาม แปลว่า มิ...หาไม่ได้ หรือไม่มี

เช่น นตฺถิ ตสฺส สโมติ อสโม (ภควา) ไม่มีผู้เสมอ, หาผู้เสมอไม่มี

อนจฺฉริโย (ปาสาโท) เป็น นบุพพบท พหุพพหิสมาส

วิ. นตฺถิ ตสฺส อจฺฉริยนฺติ อนจฺฉริโย (ปาสาโท)

อตฺตทตฺโต เป็น ฉฺฉฐิตฺตปฺปริสสมาส

วิ. อตฺตโน อตฺโต อตฺตทตฺโต

๗. ตัทธิตฺตโดยยอ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

การุณฺญ, ยสฺวา (ชโน), โสฬสโม (โกฏฐาโส) ลงปัจจัยอะไรในตัทธิตฺตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตัทธิตฺตโดยยอแบ่งเป็น ๓ คือ สามัญญตัทธิตฺต ภาวตัทธิตฺต อัပ္พยตัทธิตฺต

การุณฺญ ญย ปัจจัย ภาวตัทธิตฺต

วิ. กรุณาย ภาโว การุณฺญ

ยสฺวา (ชโน) วนฺตุ ปัจจัย ตฬฺสสัถฺติตัทธิตฺต

วิ. ยโส อสฺส อตฺถิติ ยสฺวา (ชโน)

โสฬสโม (โกฏฐาโส) ม ปัจจัย ปุรณตัทธิตฺต

วิ. โสฬสนนํ ปุรณํ โสฬสโม (โกฏฐาโส)

พ.ศ.๒๕๖๐

๑. อะไรเรียกว่า อักษร พยัญชนะ และนิคคหิต? ในคำทั้ง ๓ นั้น คำไหนแปลว่าอย่างไร?

๑. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี เรียกว่า อักษร

อักษร(ที่เหลือจากสระนั้น) ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด เรียกว่า พยัญชนะ

พยัญชนะ คือ ะ เรียกว่า นิคคหิต

อักษร แปลว่า ไม่รู้จักสิ้น, ไม่เป็นของแข็ง

พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื้อความให้ปรากฏ

นิคคหิต แปลว่า กด คือกดสระหรือกดกรรม

๒. การลงอาคมในพยัญชนสนธิและนิคคหิตสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

อภัพโพทานาห์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคมในพยัญชนสนธิ มีกฎว่า ถ้ามีสระอยู่หลัง ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร ฬ ได้

เช่น ย อาคม ยถา-อิห์ เป็น ยถายิห์ ว อาคม อุ-ทิกฺขติ เป็น วุทิกฺขติ (ในสัททนีติว่าลง ห อาคมได้ เช่น สุ-อุชฺ เป็น สุหฺชฺ)

อาคมนิคคหิตสนธิ มีกฎว่า เมื่อสระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิคคหิตอาคมได้ เช่น อว-สิโร เป็น อวิสโร

อภัพโพทานาห์ ตัดเป็น อภัพโพ-อิทานิ-อิห์

ระหว่าง อภัพโพ-อิทานิ เป็นโลปสรสนธิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น อภัพโพทานิ

เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อภัพโพทานิ-อิห์ เป็นโลปสรสนธิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่มะสระหลัง)

ต่อเป็น อภัพโพทานาห์ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. คุณนามเช่นไร ชื่ออติวิเสส?

ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำได้อย่างไร?

ค. สฎฐี แปลว่าอะไร? เป็นวจนะและลึงค์อะไร?

ง. อมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?

จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงลักษณะของนามนาม ว่าดีที่สุดหรือชั่วที่สุดเป็นต้น เช่น ปณฺฑิตตโม เป็นบัณฑิตที่สุดชื่ออติวิเสส

ข. อุปาสิกะ ศัพท์เดิมคือ อุปาสิกา ลง สิ อาลปนวิภัติ แปลง อา กับ สิ เป็น เอ

ค. สฎฐี แปลว่า หกสิบ เป็น เอกวจนะและอติลึงค์อย่างเดียว

ง. อมฺห ศัพท์ เป็น ปุริสสัพพนาม เป็นได้ ๒ ลึงค์ คือ ปุงลึงค์และอติลึงค์

- จ. อาวุโส เป็นคำสำหรับ บรรพชิตที่มีพรรษามากกว่าเรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า
และสำหรับ บรรพชิตเรียกคฤหัสถ์

๔. ธาตุคืออะไร? รวบรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด? อะไรบ้าง?

สมิขมตุ, ปจฺจสฺสอฺฏฺฐํ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ธาตุ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ให้เครื่องปรุงเหล่าอื่น คือ วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ วาจก และปัจจัย
เข้าประกอบ แปลว่า ความทรงไว้ คือ ทรงไว้ซึ่งเนื้อความของตน ไม่เปลี่ยนแปลง

จัดเป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ภู ธาตุ ๒. หมวด รุช ธาตุ ๓. หมวด ทิว ธาตุ ๔. หมวด สฺ ธาตุ
๕. หมวด กี ธาตุ ๖. หมวด คห ธาตุ ๗. หมวด ตน ธาตุ ๘. หมวด จุร ธาตุ

สมิขมตุ ประกอบด้วย สํ บทหน้า อธิ ธาตุ ในความสำเร็จ ย ปัจจัย ตฺ ปัญจมีวิภัติ

ปจฺจสฺสอฺฏฺฐํ ประกอบด้วย ปฏิ บทหน้า อ บทหน้า สฺ ธาตุ ในความฟัง อ ปัจจัย สฺ อาคม อํ อัชชัตตนิวิภัติ

๕. กิตกัณั้น เป็นชื่อของอะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

อุปฺปาโท, ภิกฺขุจาร์ (ฐาน) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปสถานะและปัจจัยอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กิตกัณนั้นเป็นชื่อของศัพท์ที่ประกอบด้วยปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกิริยา
ศัพท์ต่างๆ กัน แบ่งเป็น ๒ คือ นามศัพท์ (คือนามกิตก) และกิริยาศัพท์ (คือกิริยากิตก)

อุปฺปาโท ณ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสถานะ

วิ. อุปฺปชฺชเตติ อุปฺปาโท หรือ

วิ. อุปฺปชฺชนํ อุปฺปาโท หรือ

วิ. อุปฺปชฺชิตพฺพนติ อุปฺปาโท

ภิกฺขุจาร์ (ฐาน) ณ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสถานะ

วิ. ภิกฺขุขย จรณติ เอตถาติ ภิกฺขุจาร์ (ฐาน)

๖. อะไรชื่อว่าทิกฺขุสมาส? ทิกฺขุสมาส กับ วิเสสนบุพฺพบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อฏฺฐลเจตนา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. กัมมธารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าทิกฺขุสมาส

ทิกฺขุสมาส คือ กัมมธารยสมาสชนิดที่มีปกติสังขยาที่เป็นคุณนามอยู่ข้างหน้า ตัวประธานอยู่ข้างหลัง เช่น
ตโย โลกา ตีโลกํ โลก ๓, จตฺสฺโส ทิสฺสา จตฺททิสฺสา ทิส ๔

วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่
 นิล อูปปลิ นิลูปปลิ ดอกอุบลเขียว (แม้มีปุรณสังขยาอยู่ข้างหน้า เช่น ปฐโม ปุริโส ปฐมปุริโส บุรุษที่ ๑
 ก็จัดเป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส)

อกุสลเจตนา เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส มี น บุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. น กุสลา อกุสลา (เจตนา) นบุพ. กัม.

วิ. อกุสลา เจตนา อกุสลเจตนา วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อกุสลา จ สา เจตนา จาติ อกุสลเจตนา วิ. บุพ. กัม.)

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

เตปิฏโก (เถโร), ปณจธา, ภาคินี (อติถิ) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ปุรณัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตย ถ ฐ ม อี

เตปิฏโก (เถโร) ณ ปัจจัย ราคาทิตถิต

วิ. ตปิฏกํ ธาเรตติ เตปิฏโก (เถโร)

ปณจธา ธา ปัจจัย วิภาคตถิต

วิ. ปณจहि วิภาเคहि ปณจธา

ภาคินี (อติถิ) อี ปัจจัย ตทสสัดถิต

วิ. ภาคินิ อสสา อติถิ ภาคินี (อติถิ)

พ.ศ.๒๕๖๐ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? อะไรบ้าง? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว คือ ก ข ค ฌ ง จ ฉ ช ฌ ญ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ ต ถ ท ธ น ป ผ ฝ ภ ม ย ร ล ว ส ห ฬ °
พยัญชนะอาศัยสระ จึงออกเสียงได้

๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไร จึงแปลงสระเบื้องต้นได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

สวาท, เยสนโน เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. แปลงสระเบื้องต้นได้ ถ้า

(๑) มี อิ เอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อิ เอ เป็น ย เช่น อคฺคิ-อาคารํ เป็น อคฺยาคารํ, เต-อสฺส เป็น ตยสฺส

(๒) มี อุ โอ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง แปลง อุ โอ เป็น ว เช่น อถฺโข-อสฺส เป็น อถฺขวสฺส, พหุ-อาพาธํ เป็น พหฺวาพาธํ

สวาท ตัดเป็น โส-อหํ โอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง โอ เป็น ว เป็น สว-อหํ เป็นอาเทสสรสนธิ

ระหว่าง สว-อหํ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่มะสระหลัง) ต่อเป็น สวาท เป็นโลปสรสนธิ

เยสนโน ตัดเป็น เยสฺ-โน นิคฺคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคฺคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค

ต่อเป็น เยสนโน เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. อติสุขุมมา, เซฏฺโฐ เป็นคุณนามชั้นไหน?

ข. ภควโต เป็นวิภัตติไหนบ้าง?

ค. ปกตีสังขยา ใช้นับอย่างไร?

ง. สัพพนาม แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

จ. กทา แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?

๓. ก. อติสุขุมมา เป็นคุณนามชั้น วิเสส เซฏฺโฐ เป็นคุณนามชั้น อติวิเสส

ข. ภควโต เป็นจุดตติวิภัตติและฉฐีวิภัตติ เอกวจนะ

ค. ปกตีสังขยา ใช้นับโดยปกติ เช่น หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า

ง. สัพพนาม แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม วิเสสนสัพพนาม

จ. กทา แปลว่า ในกาลไร, เมื่อไร สำเร็จรูปมาจาก กิ ศัพท์ ลง ทา ปัจจัย

๔. วิภัตติอาขยาต จำแนกไว้เพื่อประโยชน์อะไร? จัดเป็นกี่หมวด? หมวดไหนบอกกาลอะไร?

๔. วิภัตติอาขยาต จำแนกไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายกาล บท วจนะ และบุรุษ

จัดเป็น ๘ หมวด แต่ละหมวดบอกกาลดังนี้ คือ

- ๑) วัดตมมานา บอกปัจจุบันกาล
- ๒) ปัญจมี บอกความบังคับ ความหวัง ความอ่อนน้อม
- ๓) สัตตมี บอกความยอมตาม ความกำหนด ความรำพึง
- ๔) ปโรกขา บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด
- ๕) หิยัตตนี บอกอดีตกาลตั้งแต่วันวาน
- ๖) อชชัตตนี บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้
- ๗) ภวิสสันติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน
- ๘) กาลาติปัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร? สิลรกฺขิกา (อิตถิ) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ คือ กัตตุรูป กัมมรูป ภาวรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุจากหรือเหตุกัตตุจาก สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมจากหรือเหตุกัมมจาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาวจาก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

สิลรกฺขิกา (อิตถิ) ณฺ จ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สิล รกฺขติติ สิลรกฺขิกา (อิตถิ)

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธรรยสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปุตฺตทวารพฺพณํ เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัตติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน
 บทหนึ่งเป็นประธาน (คือเป็นนามนาม) บทหนึ่งเป็นวิเศษนะ (คือเป็นคุณนาม)
 หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธรรยสมาส
 มี ๖ อย่าง คือ วิเสสนบุพพบท วิเสสนุตตรบท วิเสสนโณภยบท วิเสสนโนปมบท สัมภวานบุพพบท อวธารณบุพพบท

ปุตฺตทวารพฺพณํ เป็นอวธารณบุพพบท กัมมธรรยสมาส มีสมาหารทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. ปุตฺโต จ ทาโร จ ปุตฺตทวารํ *สมา. ทวัน.*

วิ. ปุตฺตทวารํ เอว พฺพณํ ปุตฺตทวารพฺพณํ *อว. บุพ. กัม.*

๗. กาวตฺถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

สมมาทิจฺฐโก (บุคฺคโล), ทกฺขิณฺณโย (สาวกสงฺฆโม), รชฺชํ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺถิตินั้น? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. กาวตฺถิตี มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตตฺถ ญฺย ตฺตนฺ ตา ญฺ กณ

สมมติภูฏิกโก (ปุคฺคโล)

วิ. สมมติภูฏิก อสส อตฺถิตี สมมติภูฏิกโก (ปุคฺคโล) อิก ปัจจย ตทฺสสฺสธตฺตทิต หรือ

วิ. สมมติภูฏิกยา นิยุตฺโต สมมติภูฏิกโก (ปุคฺคโล) ฌิก ปัจจย ตรตยาทิตฺตทิต

ทกฺขิณฺเอยโย (สาวกสงฺโฆ) เอยย ปัจจย ฐานตฺทิต

วิ. ทกฺขิณฺ อรหตฺตี ทกฺขิณฺเอยโย (สาวกสงฺโฆ) หรือ

วิ. ทกฺขิณาย อนฺจุณวีกโก โหตฺตี ทกฺขิณฺเอยโย (สาวกสงฺโฆ)

รชฺชํ ฌนย ปัจจย ภาวตฺทิต

วิ. รณฺโณ ภาโว รชฺชํ

พ.ศ.๒๕๖๑

๑. สระในบาลีภาษามีเท่าไร? อะไรบ้าง? สระเช่นไรจัดเป็นครุ?

๑. สระมี ๘ ตัว คือ อ อา อิ อี อุ ู เอ โอ

สระที่เป็นทวิชนะล้วน และสระที่เป็นรัสสระมีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง จัดเป็น ครุ

๒. อาเทสสรสนธิ ในที่เช่นไรจึงแปลงสระเบื้องหน้าได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ชีวิตลวจิห์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แปลงสระเบื้องหน้าได้

ถ้า อิ เอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อิ เอ เป็น ย เช่น อคฺติ-อการ เป็น อคฺยาคาร, เต-อสฺส เป็น ตยสฺส

ถ้า อุ โอ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อุ โอ เป็น ว เช่น อถฺโข-อสฺส เป็น อถฺขวสฺส, พหฺ-อาพาโธ เป็น พหฺวาพาโธ

ชีวิตลวจิห์ ตัดเป็น ชีวิต-จ-อิห์

ระหว่าง ชีวิต-จ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค ต่อเป็น ชีวิตลจ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง ชีวิตลจ-อิห์ สระทั้งสองเป็นรัสสระ มีรูปไม่เหมือนกัน ลบสระหน้า ต่อเป็น ชีวิตลวจิห์ เป็นโลปสรสนธิ

๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่าอพยยศัพท์? ในอพยพศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร?

๓. ศัพท์จำพวกหนึ่ง แจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่างๆ ไม่ได้ คงรูปอยู่อย่างเดียว เรียกว่า อพยยศัพท์

อุปสัค สำหรับใช้นำนานามและกริยาให้วิเศษขึ้น

เมื่อนำนานาม อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายคุณนาม เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีอาการคล้ายกริยาวิเศษณะ

นิบาต สำหรับลงในระหว่างแห่งนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอกอาลปนะ กาล ที่ ปริเฉท อุปไมย ปการ ปฏิเสธ
ความได้ยินเล่าลือ ความปริกัป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น

๔. สกัมมธาตุ กับอัมมธาตุ ใช้ในวากอะไรได้บ้าง?

ภิท ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ หรืออัมมธาตุ? จงอธิบาย

๔. สกัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก กัมมวาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นภาววาก)

อัมมธาตุ ใช้ใน ๔ วาก คือ กัตตุวาก ภาววาก เหตุกัตตุวาก เหตุกัมมวาก (คือเว้นกัมมวาก)

ภิท และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุและอัมมธาตุ

ภิก ชาติ ถ้างอ อ ปัจจย (และนิกคหิตอาคม) ในหมวด รุช ชาติ	เป็นสกัมมชาติ แปลว่า ต่อย ทำลาย	เช่น ภินทติ
ถ้างอ ย ปัจจย ในหมวด ทิว ชาติ	เป็นอกัมมชาติ แปลว่า แตก	เช่น ภิชุชติ
มฺจ ชาติ ถ้างอ อ ปัจจย (และนิกคหิตอาคม) ในหมวด รุช ชาติ	เป็นสกัมมชาติ แปลว่า ปล่อย	เช่น มฺญจติ
ถ้างอ ย ปัจจย ในหมวด ทิว ชาติ	เป็นอกัมมชาติ แปลว่า หลุด พ้น	เช่น มฺจจติ

๕. ตูนาทิปัจจย คือปัจจยอะไร? บอกกาลอะไร? ในที่เช่นไรนิยมแปลงเป็น ย?

“ปาน” ในคำว่า “มชฺชปานา จ สณฺณโม” ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ตูนาทิปัจจย แปลว่า ปัจจยมีตุนเป็นต้น หมายถึงปัจจย ๓ ตัว คือ ตุน ตฺวา ตฺวาน บอกอติตกาล

เมื่อลงหลังชาติที่มีอุปสัคอยู่หน้า นิยมแปลงเป็น ย เช่น

อาทาย มี อา อุปสัคบทหน้า ทา ชาติ ในความให้ แปลง ตูนาทิปัจจย เป็น ย

ปาน ยุ ปัจจย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. ปาน ปาน หรือ

วิ. ปิวน ปาน

๖. สมาสเช่นไร ชื่อว่าทวันทวสมาส? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

มาตาปิตุอุภูฏาน เป็นสมาสอะไรบ้าง? จตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า ทวันทวสมาส มี ๒ อย่าง คือ สมาส และ อสมาส

มาตาปิตุอุภูฏาน เป็นฉฐฐิตปุริสสมาส มีอสมาทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาปิโตร อสมา. ทวัน.

วิ. มาตาปิตุโน อุภูฏาน มาตาปิตุอุภูฏาน ฉ. ตัป.

๗. สมุหัตถิต มีปัจจยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชนตา, สตุตถ, ลขซี (ภิกขุ) ลงปัจจยอะไร? ในตัทธิตไหน? จตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. สมุหัตถิต มีปัจจย ๓ ตัว คือ ภณ ฌ ตา

ชนตา

วิ. ชนानํ สมุโห ชนตา ตา ปัจจย สมุหัตถิต หรือ

วิ. ชนสฺส ภาวโ ชนตา ตา ปัจจย ภาวตัทธิต

สตุตถ ก ปัจจย สังขยตัทธิต

วิ. สตุต ปริมาณานิ อสฺสาติ สตุตถ

ลขชี อี ปัจจัย ตทสสัตถิตัทธิต

วิ. ลชชา อสุส อตถิตี ลขชี (ภิกขุ)

พ.ศ.๒๕๖๑ (๒)

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

- ก. อักษระ แปลว่า.....
 - ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ.....เรียกว่า อวรรค
 - ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือเรียกว่า.....
 - ง. กรณ ที่ทำอักษระ มี ๔ คือ.....
 - จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า.....
๓. ก. อักษระ แปลว่า ไม่รู้จักสิ้น, ไม่เป็นของแข็ง
 - ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ คือ ย ร ล ว ส ห พ อ เรียกว่า อวรรค
 - ค. เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐतालु
 - ง. กรณ ที่ทำอักษระ มี ๔ คือ ชีวหามัชฌมะ ท่ามกลางลิ้น ชิวโหปคคะ ถัดปลายลิ้นเข้ามา
ชีวหคคะ ปลายลิ้น สกัฏฐานะ ฐานของตน
 - จ. พยัญชนะที่มีเสียงก้อง เรียกว่า โฆสยะ

๒. อาคม มีอยู่ในสนธิไหนบ้าง? และในสนธิอื่นๆ ลงอาคมอะไร? สจาย เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคม มีในสนธิทั้ง ๓ คือ

ในสรสนธิ ลง อ โอ อาคม เช่น

โอ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ โอ แล้วลง อ อาคม เช่น โส สิลวา เป็น ส สิลวา

อ อยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง ลบ อ แล้วลง โอ อาคม เช่น พร-สหสส์ เป็น ปโรสหสส์

ในพยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ เช่น

สระอยู่หลัง ลงพยัญชนะอาคมได้ เช่น ย อาคม ยถา-อิท เป็น ยถายิท, ว อาคม อุ-ทิกขติ เป็น วิทิกขติ,

ม อาคม ครุ-เอสสติ เป็น ครุเมสสติ, ท อาคม อตต-อตโต เป็น อตตทตโต, น อาคม อิโต-อายติ เป็น อิโตนายติ,

ต อาคม ตสฺมา-อิห เป็น ตสฺมาติห, ร อาคม สพฺภิ-เอว เป็น สพฺภิเรว, พ อาคม ฉ-อายตน เป็น ฉพายตน

ในนิคคหิตสนธิ ลงนิคคหิตอาคม เช่น

สระหรือพยัญชนะอยู่หลัง ลงนิคคหิตอาคม เช่น จกฺขุ อุทปาติ เป็น จกฺขุ อุทปาติ, อว-สิโร เป็น อวสิโร

สจาย ตัดเป็น สเจ-อัย สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจาย เป็นโลปสรสนธิ

๓. สัพพนามคืออะไร? แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

ในประโยคที่ว่า “โส ขโณ ตุมहे มา อติกกมตุ.” คำไหนเป็นสัพพนาม? และเป็นสัพพนามชนิดไหน?

๓. สัพพนาม คือ คำที่ใช้แทนนามนามที่ออกชื่อมาแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำซาก เป็นต้น

แบ่งเป็น ๒ คือ ปุริสสัพพนาม และ วิเสสนสัพพนาม

โส และ ตุมहे เป็นสัพพนาม โส เป็นวิเสสนสัพพนาม, ตุมहे เป็นปุริสสัพพนาม

๔. ในอาขยาต จัดวาทกไว้อย่างไร? วาทกไหนลงปัจจัยอะไร?

นิवारเย ในคำว่า “ปาปา จิตฺตํ นิवारเย” ประกอบด้วยเครื่องปรุลงอะไรบ้าง?

๔. ในอาขยาต จัดวาทกไว้ ๕ คือ กัตตวาทก กัมมวาทก ภาววาทก เหตุกัตตวาทก เหตุกัมมวาทก

๑) กัตตวาทก ลง ปัจจัย ๑๐ ตัว คือ อ เอ ย ณฺ นา ณา โอ เณ ฌย

๒) กัมมวาทก ลง ย ปัจจัย กับทั้ง อิ อาคมหน้า ย

๓) ภาววาทก ลง ย ปัจจัย

๔) เหตุกัตตวาทก ลงปัจจัย ๔ ตัว คือ เณ ฌย ณาเป ณาปย

๕) เหตุกัมมวาทก ลงปัจจัย ๑๐ ตัวนั้นด้วย ลงเหตุปัจจัยคือ ณาเป ด้วย ลง ย ปัจจัยกับทั้ง อิ อาคมหน้า ย ด้วย

นิवारเย ประกอบด้วย นิ บทหน้า วร ธาตุในความห้าม, กัน ฌย ปัจจัย เอยย สัตตมี

พฤทธิ์ อ เป็น อา ลบ ณ (อนุพันธ์) ลบ ยย ที่ เอยย (ปัจจุบันกาล ปรีสสบท เอกวจนะ ปฐมบุรุษ กัตตวาทก)

๕. อนต และ มาน ปัจจัยในกริยาภิกตฺก ใช้เหมือนกันหรือต่างกันอย่างไร?

อาจารย์ปุชโก (เถโร) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนต และ มาน ใช้บอกปัจจุบันกาลเหมือนกัน

ที่ต่างกันคือ อนต เป็นปัจจัยในพวกกิตปัจจัย เป็นได้ ๒ วาทก คือ กัตตวาทก และ เหตุกัตตวาทก

ส่วน มาน เป็นปัจจัยในพวกกิตกิจปัจจัย เป็นได้ทั้ง ๕ วาทก แต่ภาววาทกไม่นิยมใช้

อาจารย์ปุชโก ญว ปัจจัย กัตตรูป กัตตสาธนะ

วิ. อาจารย์ ปุเชตติ อาจารย์ปุชโก (เถโร)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่า เป็นสมาสไหน?

สนตวาโจ (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมาหารทิกุสมาส (๒) สมาหารทวันทวสมาส (๓) อภัยยิภาวสมาส

สมาหารทิกุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ติโลกํ

สมาหารวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโณ จ วิปัสสนา จ สมณวิปัสสน

อัพยयीทวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรณสุส อภาโว นิพุทธรถ

สนตวาโจ เป็นฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิทิสมาส

วิ. สนตา วาจา ยสฺส, โส สนตวาโจ (ภิกขุ)

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ต่างจากปัจจัยในตัทธิตอย่างไร?

พลวตี (ซิฆจณา), สามณญ์ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสสก อีย อัญญ

ปัจจัยทั้ง ๕ นี้ ต่างจากปัจจัยในตัทธิตอื่น เพราะมิได้ลงแทนศัพท์อย่างปัจจัยในตัทธิตอื่นๆ

แต่เป็นเครื่องหมายคุณศัพท์เปรียบเทียบ คือ

ตร อีย และ อียิสสก ลงเป็นวิเศษคุณศัพท์, ตม และ อัญญ ลงในอติวิเศษคุณศัพท์

พลวตี วนตุ ปัจจัย ตัทธิตตัทธิต

วิ. พล อสฺสา อตฺถิติ พลวตี (ซิฆจณา)

สามณญ์ ญย ปัจจัย ภาวตัทธิต

วิ. สมณสฺส อภาโว สามณญ์

พ.ศ.๒๕๖๒

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้

ก. สระที่เป็น..... ชื่อลหุ มีเสียงเบา

ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะ.....

ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ..... เรียกว่า.....

ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ.....และ.....เป็นอโฆษะ

จ. วุฒโท สังโยคผิด เพราะ..... คำที่ถูก คือ.....

๑. ก. สระที่เป็นรัสสะล้วน ไม่มีพยัญชนะสังโยคและนิคคหิตอยู่เบื้องหลัง ชื่อลหุ มีเสียงเบา

ข. พยัญชนะ ๘ ตัวนี้ เรียกว่า อวรรค เพราะไม่เป็นพวกเป็นหมุ่กันตามฐานกรณ์ที่เกิด

ค. วุ เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฟันและริมฝีปาก เรียกว่า ทันโตฏฐะ

ง. พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฎ ฐ, ต ถ, ป ผ และ ส เป็นอโฆษะ

จ. วุฒโท สังโยคผิด เพราะ พยัญชนะที่ ๔ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ในวรรคของตน ไม่ได้ คำที่ถูก คือ วุฒโฒ

๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การทาสนธิ เรียกว่าอะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อุปปลว และ ยโถทเก ในคำว่า “อุปปลว ยโถทเก” เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิธีเป็นอุปการะแก่การสนธิ เรียกว่า สนธิกริโยปกรณ มี ๘ คือ โลปะ ลบ อาเทศ แผลง อาคม ลงตัวอักษรใหม่ ปกติ ปกติ วิการ ทำให้ผิดจากของเดิม ทิฆะ ทำให้ยาว รัสสะ ทำให้สั้น สัญญาคู ซ้อนตัว

อุปปลว ตัดเป็น อุปปล-ว ต่อเป็น อุปปลว เป็นปกติคคหิตสนธิ (ว ในที่นี้คือ วา ไม่ใช่ อว)

ยโถทเก ตัดเป็น ยถา-อุทเก ลบสระหน้าแล้ว วิการสระหลัง ต่อเป็น ยโถทเก เป็นวิธีการสรสนธิ

๓. นามศัพท์ จัดเป็นลิงค์อะไรได้บ้าง? “กสฺมา ตวฺ ปุณฺณ มม สวเก ปริภวิ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้นั้น

เป็นนามศัพท์ชนิดไหน? เป็นการันต์ ลิงค์ และวจะอะไร?

๓. นามศัพท์ จัดเป็นลิงค์ได้ดังนี้ คือ (๑) นามนาม จัดเป็นลิงค์เดียว คือเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรืออนปุงสกลิงค์ อย่างไม่อย่างหนึ่ง เช่น อมโร เทวดา อจฺจรา นางอัปสร องค องค์กร

(๒) นามนามเป็น ๒ ลิงค์ คือ ศัพท์ๆ เดียวกัน มีรูปอย่างเดียวกันเป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือรากศัพท์เป็นอันเดียวกัน เปลี่ยนแต่สระที่สุตให้แปลกกัน พอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง เช่น อกฺขโร อกฺขร อักขร ทิวโส ทิวส วัน

ส่วนคุณนามและสัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์

ตวํ เป็นปฐีสัพพนาม เป็น อ การันต์ อิตถิลิงค์ สิ ปฐมาวิภัติ และเอกวจนะ

ปุณฺณ เป็นนามนาม ชนิดอสาธารณนาม เป็น อา การันต์ อิตถิลิงค์ สิ อาลปนวิภัติ และเอกวจนะ

มม เป็นปริสสัพพนาม เป็น อ การันต์ ปุงลิงค์ ส ัญญีวิวัติดิ และเอกวจนะ

๔. ในอาชยาต อ อาคมหน้าธาตุ และ อี อาคมหลังธาตุและปัจจัย ลงได้ในวิภัติหมวดไหนบ้าง?

ปพพาเซลิ และ ชิน ในคำว่า “อกโกเรน ชิน โกร” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. ในอาชยาต อ อาคมหน้าธาตุ ลงประกอบได้ในวิภัติหมวดหิยัตตนี หมวดอัชชัตตนี และหมวดกาลาติปัตติ

อี อาคม หลังธาตุและปัจจัย ลงประกอบได้ในวิภัติหมวดอัชชัตตนี หมวดภวิสสันติ และหมวดกาลาติปัตติ

ปพพาเซลิ ประกอบด้วย

ธาตุ-วช ธาตุ ในความเว้น	ปัจจัย-ณ ปัจจัย	วาก-เหตุกัตตวาก	วิภัติ-อี อัชชัตตนีวิภัติ
กาล-อดีตกาล	บท-ปรัสสบท	วจนะ-เอกวจนะ	บุรุษ-ปฐมบุรุษ

ทำตัว: ปพพาเซลิ มาจาก ป บทหน้า วช ธาตุ ในความเว้น, ไป ณ ปัจจัย ส อาคม อี อัชชัตตนีวิภัติ

พฤทธิ์ อ ต้นธาตุเป็น อา ลบ ณ แปลง ว เป็น พ ซ้อน พ หน้าธาตุ รัสสะ อี เป็น อี

ชิน ประกอบด้วย

ธาตุ-ชิ ธาตุ ในความชนะ	ปัจจัย-นา ปัจจัย	วาก-กัตตวาก	วิภัติ-เอยฺย สัตตมีวิภัติ
กาล-ปัจจุบันกาล*	บท-ปรัสสบท	วจนะ-เอกวจนะ	บุรุษ-ปฐมบุรุษ

* บอกความยอมตาม สงเคราะห์ในปัจจุบันกาล

ทำตัว: ชิน มาจาก ชิ ธาตุ ในความชนะ นา ปัจจัย เอยฺย สัตตมีวิภัติ ลบ ยุย เหลือ เอ

๕. ต ปัจจัยในกริยาภิกตฺกในที่เช่นไร ใช้บอกกัตตวาก? ในที่เช่นไร ใช้บอกกัมมวาก? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่าง “อาคมณ” ในคำว่า “อาคมณทิวโส” และคำว่า “อากาศน อาคมณํ กริ” ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ต ปัจจัยในกริยาภิกตฺก

ประกอบกับอกรรมธาตุ บอกกัตตวาก เช่น มโต ฐิต นิสินโน

ประกอบกับสกรรมธาตุ บอกกัมมวาก เช่น กโต หโต ทิฏฐโฐ

อาคมณ (ในคำว่า “อาคมณทิวโส”) ยุ ปัจจัย กัตตรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. อาคจฺจนฺติ เอตถาติ อาคมโน (ทิวโส)

อาคมณ (ในคำว่า “อากาศน อาคมณํ กริ”) ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. อาคมณํ อาคมณํ. หรือ

วิ. อาคจฺฉิยเตติ อาคมณํ หรือ

วิ. อาคจฺฉยเตติ อาคมณํ. หรือ

วิ. อาคณฺตพฺพนฺติ อาคมณํ

๖. อะไรชื่อตปฺปฺริสสมาส? ตปฺปฺริสสมาส กับ อัပ္พยียาวสมาส ต่างกันอย่างไร?

ทุกฺขปฺพิตฺตตฺตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ย่อด้วยเบื้องปลาย ชื่อว่า ตปฺปฺริสสมาส

ตปฺปฺริสสมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่นิยมลงลิงค์และวจนะ

อัပ္พยียาวสมาส เป็นที่มีอุปสัคหรือินบาตอยู่หน้าและเป็นประธาน บทสำเร็จเป็นนปฺงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว

ทุกฺขปฺพิตฺตตฺตํ เป็นวิเศษนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีตติยาตปฺปฺริสสมาส เป็นภายใน

วิ. ทุกฺเคน ปิฬิตา ทุกฺขปฺพิตฺตา (สตุตฺตา) ต. ตปฺ.

วิ. ทุกฺขปฺพิตฺตา สตุตฺตา ทุกฺขปฺพิตฺตตฺตา วิ. บพ. กัม.

๗. กาวตฺทิตฺต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ปาสาทิโก (ภควา), เถยฺยํ, ปญฺจโม ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. กาวตฺทิตฺต มีปัจจัย ๖ ตัว คือ ตต ญย ตฺตน ตา ณ กณ

ปาสาทิโก (ภควา) ฌิก ปัจจัย ตฺรตฺยาทิตฺต

วิ. ปสาทํ ชเนตฺติ ปาสาทิโก (ภควา) หรือ

วิ. ปสาทํ อahrtตฺติ ปาสาทิโก (ภควา)

เถยฺยํ ญย ปัจจัย กาวตฺทิตฺต (หรือ เถยฺย ปัจจัย ตามนัยแห่งรูปลัทธิปริกกรม์ และลัทธิวินิตปริกกรม์)

วิ. เถนสฺส ภาวโว เถยฺยํ

ปญฺจโม ม ปัจจัย ปุณฺณตฺทิตฺต

วิ. ปญฺจนํ ปุณฺณ ปญฺจโม

พ.ศ.๒๕๖๒ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? ต่างจากสระอย่างไร?

ในคำว่า “อภิตถเรถ กลยาณ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุ หรือ ลหุ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว มี ก ข ค ง เป็นต้น ออกเสียงไม่ได้ตามลำพังตนเอง ต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้

อ เป็น ลหุ ภิต เป็น ครุ ถ เป็น ลหุ เร เป็น ครุ

ถ เป็น ลหุ กล เป็น ครุ ยา เป็น ครุ ณ เป็น ครุ

๒. ในสนธิกริโยปกรณ์ อาเทส กับ วิการ มีลักษณะต่างกันอย่างไร? อิเรวเมโส ตัดต่ออย่างไร?

๒. อาเทส ได้แก่ การแปลงให้เป็นพยัญชนะ

แปลงสระ เป็นพยัญชนะ คือ แปลง อิ เอ เป็น ย เช่น ปฏิสนฐารวุตติ-อสส เป็น ปฏิสนฐารวุตยสส

แปลงพยัญชนะ เป็นพยัญชนะ คือ แปลง ตย (ที่แปลงมาจาก ติ) ให้เป็น จจ เช่น ปติ-อุตริตวา เป็น ปจจุตริตวา, อิติ-เอว เป็น อิจเวย

แปลงนิคคหิต เป็นพยัญชนะ เมื่อมีพยัญชนะวรรคอยู่หลัง นิคคหิตอยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุทวารวรรค เช่น เอว - โห เป็น เอวโห เมื่อ เอ และ ห อยู่หลัง แปลงนิคคหิต เป็น ญ เช่น ตั-เอว เป็น ตญเวย, ตั-หิ เป็น ตญหิ

วิการ ได้แก่ การแปลงสระเป็นสระเท่านั้น คือ การทำสระตัวหนึ่งให้เป็นสระอีกตัวหนึ่ง เช่น

ทำ อิ เป็น เอ, ทำ อุ เป็น โอ เช่น มุณี-อาลโย เป็น มุเนลโย, สุ-อตถิ เป็น โสตถิ

อิเรวเมโส ตัดเป็น อิธ-เอว-เอโส

ระหว่าง อิธ-เอว สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทิมะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อิเรว เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อิเรว-เอโส สระอยู่หลัง ลง ม พยัญชนะอาคมได้บ้าง ต่อเป็น อิเรวเมโส เป็นอาคมพยัญชนสนธิ

อีกนัยหนึ่ง **อิเรวเมโส**

ระหว่าง อิธ-เอว สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทิมะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อิเรว เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อิเรว - เอโส นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น อิเรวเมโส เป็นนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ข. เทวเต และ ปพพเต เป็นวิภัติและวจนะอะไรได้บ้าง?

ค. ปณณาส กับ ปณณรสี แปลว่าอะไร? ต่างกันอย่างไร?

ง. กตม, อมฺห ศัพท์ เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?

๓. ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยลิงค์ วจนะ วิภัติ
 ข. เทวเต เป็น อาลปนวิภัติ เอกวจนะ
 ปพพเต เป็นได้ ๒ วิภัติ คือ เป็นทุติยวิภัติ พหุวจนะ และเป็นสัตตมวิภัติ เอกวจนะ
 ค. ปณณาส แปลว่า ๕๐ เป็นปกติสังขยา ปณณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ เป็น ปุณณสังขยา
 ง. กตม ศัพท์ เป็นอนิยมวิเสสนศัพท์นาม ส่วน อมห ศัพท์ เป็นปุริสศัพท์นาม
 จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง (บอกอาลปนะ กาล ที่ ปริจเฉท อุปไมย ปการ
 ปฏิเสธ ความได้ยินแล้วคือ ความปรักป ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น)

๔. กริยาอาขยาตและกริยาภิกตฺก ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. อชฺช เทวทโต สงฺฆิ ภิชฺชิสฺสติ.
 ข. สุธิโร จ ถาวโร จ สงฺฆิ อุปสมปทํ ยาจติ.
 ค. ตโยปิ ลิกฺขา กถิตาเยว โหนติ.

๔. กริยาอาขยาต ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัติ กาล บท วจนะ บุรุษ

กริยาภิกตฺก ประกอบด้วยธาตุ ปัจจย วาจก วิภัติ กาล วจนะ เหมือนอาขยาต ต่างแต่ไม่มีบทและบุรุษเท่านั้น

- ก. อชฺช เทวทโต สงฺฆิ ภินฺทิสฺสติ.
 ข. สุธิโร จ ถาวโร จ สงฺฆิ อุปสมปทํ ยาจนฺติ.
 ค. ติสโสปิ ลิกฺขา กถิตาเยว โหนติ.

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก? จงอธิบาย

ทุทฺทสํ (วชฺช), โพธิ (ญานํ), ทาตา ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวาจกหรือเหตุกัตตฺวาจก สาธนะนั้นเป็นกัตตรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมฺวาจกหรือเหตุกัมมฺวาจก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป
 รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาวฺวาจก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

ทุทฺทสํ (วชฺช) ข ปัจจย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเคน ปสฺสียตฺติ ทุทฺทสํ (วชฺช) หรือ

วิ. ทุกฺเคน ปสฺสิตพฺพนฺติ ทุทฺทสํ (วชฺช) หรือ

วิ. ทุกฺเคน ทณฺฐพฺพนฺติ ทุทฺทสํ (วชฺช)

โพธิ อี ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฌติ เตนาติ โพธิ (ญาณ)

ทาทา ตุ ปัจจัย กัตตุรูป ตัสสึลสาธนะ

วิ. เทติ สึเลนาติ ทาทา

๖. วิสเสนูปมบท กัมมธารยสมาส มีลักษณะอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบด้วย ทียายุก (ปุริโส), อโรคา (อิตถิ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. วิสเสนูปมบท กัมมธารยสมาส มีบทวิสเสนเป็นอุปมา จัดเป็น ๒ ตามวิสเสนะอยู่หน้าและหลัง

(๑) ที่มีอุปมาอยู่หน้า เรียกว่า อุปมาบุพพบท เช่น สงขิ อิว ปณฺฑริ (จีรี) ขาวเพียงดั่งสังข์

กาโก อิว สุโร กากสุโร คนกล้าเพียงดั่งกา. ทิพฺพํ อิว จกฺขุ ทิพฺพจกฺขุ จักขุเพียงดั่งทิพย์

(๒) ที่มีอุปมาอยู่หลัง เรียกว่า อุปมานุตตพบท เช่น นโร สิริโ อิว นรสิโร นระเพียงดั่งสีหะ

ญาณํ จกฺขุ อิว ญาณจกฺขุ ญาณเพียงดั่งจักขุ. ปณฺญา ปาสาโท อิว ปณฺญาปาสาโท ปัญญาเพียงดั่งปราสาท

ทียายุก (ปุริโส) เป็นฉนฺธิตุลยาธิกรณพหุพพิหีสมาส

วิ. ทิฆํ อายุย สส, โส ทียายุก (ปุริโส)

อโรคา (อิตถิ) เป็นนบุพพบท พหุพพิหีสมาส

วิ. นตถิ ตสฺสา โรโคติ อโรคา (อิตถิ)

๗. ฌิก ปัจจัย มีัตถิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

นาครา, โสภินี (ปชา), สมโหมณียา (กถา) ลงปัจจัยอะไร? ในัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ฌิก ปัจจัย มีในโคตตัตถิต, ตรตยาทิตถิต

ฌิก ปัจจัย โคตตัตถิต ใช้ลงแทนศัพท์ได้เฉพาะ ‘อปจฺจ’ ศัพท์อย่างเดียว

ฌิก ปัจจัย ตรตยาทิตถิต ใช้แทนศัพท์ได้ทั่วไป ไม่จำกัด

นาครา ฌ ปัจจัย ราคาทิตถิต

วิ. นคเร วสนตฺติ นาครา

โสภินี (ปชา) อี ปัจจัย ตทสฺสตถิตถิต

วิ. โสโก อสฺส อตฺถิตฺติ โสภินี (ปชา)

สมโหมณียา (กถา) อีย ปัจจัย ฐานัตถิต

วิ. สมโหมทฺนสฺส ฐานํ สมโหมณียา (กถา) หรือ

วิ. สมโหมทฺน อรหตฺติติ สมโหมณียา (กถา)

พ.ศ.๒๕๖๓

๑. ชิวโหปคฺ (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรณีของอักขระอะไรบ้าง?

และอักขระเหล่านั้น เกิดในฐานไหน? เรียกว่าอะไร?

๑. ชิวโหปคฺ (ถัดปลายลิ้นเข้ามา) เป็นกรณีของอักขระ ๗ ตัว คือ ฎ ฐ ฑ ฒ ณ; ร ฟ
และอักขระเหล่านั้นเกิดที่ปุ่มเหงือก^๑ เรียกว่า มุทธชะ

**๒. อาเทศพยัญชนสนธิ กับ อาเทศนิคคหิตสนธิ ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย
สจําห์, อุตตานญเจ, ตุมเหเยว เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?**

๒. อาเทศพยัญชนสนธิ คือ ทำสนธิ โดยแปลงพยัญชนะให้เป็นพยัญชนะ เช่น อิติ-เอวํ เป็น อิจเจวํ

อาเทศนิคคหิตสนธิ คือ ทำสนธิ โดยแปลงนิคคหิตให้เป็นพยัญชนะ ดังนี้ คือ

(๑) นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะสุดวรรค

เช่น เอวํ-โห เป็น เอวํโห, ฐมํ-จเร เป็น ฐมญจเร

(๒) ถ้า เอ และ ห อยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ญ เช่น ตํ-เอว เป็น ตญญเอว, ตํ-หิ เป็น ตญหิ

(๓) ถ้า ย อยู่หลัง แปลงนิคคหิต กับ ย เป็น ญ เช่น สํ-โยโค เป็น สญญโค

(๔) ในสัททนีติว่า ถ้า ล อยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ล เช่น ปุ-ลิงค์ เป็น ปุลลิงค์, สํ-ลกขณา เป็น สลลขณา

(๕) ถ้าสระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม เช่น ตํ-อหํ เป็น ตมมํ, แปลงนิคคหิตเป็น ท เช่น เอตํ-อโจ เป็น เอตทโจ

สจําห์ ตัดเป็น สเจ-อหํ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สจําห์
เป็นโลปสรสนธิ

อุตตานญเจ ตัดเป็น อุตตานํ-เจ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค
ต่อเป็น อุตตานญเจ เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ตุมเหเยว ตัดเป็น ตุมเห-เอว สระอยู่หลัง ลง ย พยัญชนะอาคม ต่อเป็น ตุมเหเยว เป็นอาคมพยัญชนสนธิ

๑ ฐาน คือ มุทธา แปลว่า ยอด, ศีรษะ หมายถึง ยอด/ศีรษะ ของเหงือก (บริเวณโคนฟันบน) เรียกว่า ปุ่มเหงือก (gum ridge ส่วนที่นูนของเหงือก) ไม่ใช่ทั้งศีรษะ (ที่มีตา จมูก ปาก)

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?
- ข. สข (เพื่อน) ป. เอก. ในปุงลึงค์ และอิตถิลึงค์ มีรูปเป็นอย่างไร?
- ค. สังขยานามกับสังขยาคุณ ใช้ต่างกันอย่างไร?
- ง. ในสัพพนาม “ตสสา” กับ “ตสสั” เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?
- จ. อุปสัคนั้น ใช้อย่างไร? จงยกอุทาหรณ์มาดู

๓. ก. นามนาม คือ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ
คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายให้รู้ว่า นามนามนั้นดีหรือชั่วเป็นต้น
- ข. สข (เพื่อน) ป. เอก. ในปุงลึงค์ มีรูปเป็น สข ในอิตถิลึงค์ มีรูปเป็น สขี
- ค. สังขยานามนาม ใช้เช่นเดียวกับนามนาม นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หลังนามนามบทนั้น เช่น
ภิกขุณฺ สตฺ ภิกขุสโต
สังขยาคุณนาม ใช้เช่นเดียวกับคุณนาม นับนามนามบทใด ให้เรียงไว้หน้านามนามบทนั้น เช่น
ปณจสตา ภิกขุ เป็นต้น
- ง. ที่เหมือนกันคือ ทั้ง ตสสา และ ตสสั มาจาก ต สัพพนาม เป็นอิตถิลึงค์ และเอกวจนะเหมือนกัน
ที่ต่างกันคือ ตสสา เป็นได้ ๒ วิภัติ คือ ส จตุตถีวิภัติ และ ส ฉัญฐีวิภัติ
ส่วน ตสสั เป็น สมี สัตตมีวิภัติเท่านั้น
- จ. อุปสัคใช้นำนามและกริยาให้วิเศษขึ้น
เมื่อนำนาม อุปสัคนั้นมีการคล้ายคุณศัพท์ เช่น อติสุนทโร, อติสกาโร
เมื่อนำหน้ากริยา อุปสัคนั้นมีการคล้ายกริยาวิเศษนะ เช่น อติกมตี, อติเสตี

๔. อาย อีย ปัจจัยในอาขยาด ใช้อย่างไร? เป็นไปในความอะไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. เอกจเจ (อิตถิโย) สตถุ ปุโรโต นจจิตฺ อารภิ.
- ข. ปตติกาเล หตฺถโ ว ปาโท วา ภิชเขยฺย.
- ค. ปีตา โน มหุลลกา ขนา.

๔. อาย อีย ปัจจัยใช้ประกอบกับนามศัพท์เพื่อทำให้เป็นกริยาศัพท์ เป็นไปในความประพฤติ
 ถ้าประกอบกับคุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติข้าวอยู่
 ถ้าประกอบกับนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงดัง เช่น ปุตุตยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดังบุตร,
 ฐมายติ ย่อมประพฤติเพียงดังคว้น

- ก. **เอกจจา** (อิตถิโย) สตถุ ปุโรโต นจจิตฺ **อารภิสฺ**.
- ข. ปตติกาเล หตฺถโ ว ปาโท วา **ภิชเขย**. หรือ
 ปตติกาเล หตฺถโ **จ** ปาโท **จ** **ภิชเขย**.

ค. ปีตา โน มหุลโล ชาโต. หรือ

ปีโตร โน มหุลลกา ชาตา.

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?

วุปสโม, ทูรจคม (จิตต์), ทุนนิคคห (จิตต์) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกริยากิตก์

ที่เหมือนกัน คือ แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ กิตปัจจัย กิจปัจจัย และกิตกิจปัจจัย และใช้ประกอบกับธาตุ

ที่ต่างกัน คือ ปัจจัยในนามกิตก์ ทำธาตุที่ประกอบนั้นให้เป็นสาธนะนั้นๆ ใช้ได้ทุกวิภัติ เช่น กรณ ทายโก และเป็นอพยยะ ใช้ในปฐมวิภัติและจตุตถวิภัติได้บ้าง เช่น กาทเว กาคุ

ส่วนปัจจัยในกริยากิตก์นั้น ทำธาตุที่ประกอบให้เป็นกริยา และเป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวาจกได้ เช่น คนตวา คจจนโต นิหริยาโน กรณีย คนตพพิ

วุปสโม อ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วุปสมน วุปสโม

ทูรจคม (จิตต์) อ ปัจจัย

วิ. ทูเร คจจติติ ทูรจคม (จิตต์) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ

วิ. ทูเร คจจติ สีนนาติ ทูรจคม (จิตต์) กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งดัสสึละ หรือ

วิ. ทูเร คมิตุ สิลมสชาติ ทูรจคม (จิตต์) สมาสรูป ดัสสึลสาธนะ

ทุนนิคคห (จิตต์) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกเขน นิคคหิตเตติ ทุนนิคคห (จิตต์)

วิ. ทุกเขน นิคคหิตพพนติ ทุนนิคคห (จิตต์)

๖. สัมภวานบุพพท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

ตณหขโย, ดินตจิรกา (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สัมภวานบุพพท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยอิติศัพท์ บทหลังเป็นประธาน เช่น

ขตติโย (อห) อิติ มาโน ขตติยาโน มานะว่า(เรา)เป็นกษัตริย์ สโต อิติ สญญา สตตสญญา ความสำคัญว่าสัตว์

อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยเอวศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย) บทหลังเป็นประธาน

เช่น ปญญา เอว ปชโชโต ปญญาปชโชโต (ประทีป) อันโพลงทั่วคือปัญญา พุทโธ เอว รตนํ พุทธรตนํ รัตนะคือ

พระพุทธรเจ้า

ตณฺหฺกขโย เป็นฉัฏฐีตปฺปริสสมาส

วิ. ตณฺหา ย ขโย ตณฺหฺกขโย

ตินฺตจิวฺรกา (ภิกฺขุ) เป็นฉัฏฐีตุลยาธิกรณพหุพพิหสฺมาส

วิ. ตินฺตานี จิวฺรานี เยสฺ, เต ตินฺตจิวฺรกา (ภิกฺขุ) (ลง ก ปัจจัย สกัถะ)

**๗. ปัจจัยในตัทธิตไหนบ้าง ใช้ประกอบกับศัพท์ที่เป็นสังขยาได้? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบ
อติมานี (ปุคฺคโล), ฉทวาริกา (ตณฺหา) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๗. ปัจจัยในตัทธิตที่ใช้ประกอบศัพท์สังขยาได้ คือ

ปัจจัยปฺรณตัทธิต คือ ตย ถ ฐ ม อี เช่น ทุติโย, จตุตฺโถ

ปัจจัยสังขยาตัทธิต คือ ก ปัจจัย เช่น ทุกํ, ติกํ

ปัจจัยวิภาคตัทธิต คือ ธา ปัจจัย เช่น เอกทา, ทูริธา

อติมานี (ปุคฺคโล) อี ปัจจัย ตทฺสสัถิตัทธิต

วิ. อติมานโน อสฺส อตฺถิตี อติมานี (ปุคฺคโล)

ฉทวาริกา (ตณฺหา) ฦก ปัจจัย ตฺรตฺยาทิตัทธิต

วิ. ฉทฺวาเร วตฺตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา) หรือ

วิ. ฉสุ ทฺวาเรสุ วตฺตตีติ ฉทวาริกา (ตณฺหา)

พ.ศ.๒๕๖๓ (๒)

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สระกับพยัญชนะในบาลีภาษา มีเท่าไร? ละต่างกันอย่างใด?

ข. อัฒสสระ คืออะไร? เพราะเหตุไร จึงเรียกชื่อนั้น?

๑. ก. สระมี ๘ ตัว พยัญชนะมี ๓๓ ตัว ต่างกันคือ สระออกเสียงได้เอง ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้
ข. อัฒสสระ คือ พยัญชนะที่มีเสียงกึ่งมาตรา มี ๗ ตัว คือ ย ร ล ว ส ห พ
เพราะพยัญชนะเหล่านี้บางตัวรวมลงในสระเดียวกันกับพยัญชนะอื่น ออกเสียงพร้อมกันได้

๒. ในสนธิ การต่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง? ยานีมานิ, ตณฺขโน, คาถมาห ตัดและต่ออย่างไร?

๒. การต่อมี ๒ อย่าง คือ ๑) ต่อศัพท์ที่มีวิภัตติให้เนื่องด้วยศัพท์ที่มีวิภัตติ เช่น จตฺตารอ อิม ต่อเป็น จตฺตารอเม
๒) ต่อบทสมาสย่ออักษรให้น้อยลง เช่น กต-อุปกาโร ต่อเป็น กโตปกาโร

ยานีมานิ ตัดเป็น ยานิ-อิมานิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสระ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่มะสระหลัง) ต่อเป็น ยานีมานิ เป็นโลปสรสนธิ

ตณฺขโน ตัดเป็น ตํ-ขโน นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง อาเทสนิคคหิตเป็น ณ ต่อเป็น ตณฺขโน เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

คาถมาห ตัดเป็น คาถ-อาห นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น คาถมาห เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. พารานสี เป็นนามนามชนิดไหน?

ข. คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?

ค. สังฆาตั้งแต่ไหนถึงไหนเป็นนามอะไร?

ง. ก็ ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?

จ. ที และ ชฺช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายวิภัตติไหน?

๓. ก. พารานสี เป็นนามนามชนิด อสาธารณนาม

ข. คำว่า “โน” เป็นนิบาตบอกปฏิเสธ แปลว่า ไม่

โน เป็น อมห ศัพท์ ปุริสสัพพนาม อุตตมบุรุษ ปฐมมาถึงจตุตถวิภัตติ พหุวจนะ และฉัฏฐวิภัตติ พหุวจนะ
แปลตามอายตนิบาตแห่งวิภัตตินั้นๆ เช่น โน ปฐมวิภัตติ แปลว่า อ.เรา ท.

ค. ปกติสังขยา เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นาม^๑

ปถจ ถึง อฏฐนวุติ (๕-๙๘) เป็นคุณนาม

เอภูนสตฺ ขึ้นไป (๙๙...) เป็นนามนาม

ปุณณสังขยา เป็นคุณนามทั้งสิ้น

ง. กี ศัพท์ เป็นอนิยมิวิเสสนศัพท์นาม เป็นได้ ๓ ลิงค์

จ. หี ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิวิภัติ

ชช ปัจจัย เป็นเครื่องหมายสัตตมวิวิภัติ ลงในกาล

๔. อานยิสฺ และ อฏฐเฐหิ ในคำว่า “อฏฐเฐหิ ตาต” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ในประโยคต่อไปนี้

ก. มาคนุทียา ชีวนตาปี มตาปี มโตเยว นาม.

ข. เอกจจา ชนา สตุถุ ธมมํ โสตุํ ลกติ.

ค. มยํ วิสตีณํ ภิกขุณํ ภิกขุํ ทสสามิ.

๔. อานยิสฺ ประกอบด้วย อา บทหน้า นิ ธาตุ ในความนำไป อ ปัจจัย อุ อักษรัตตนิวิภัติ

พฤทธิ อี เป็น เอ แปลง เอ เป็น อย แปลง อุ เป็น อีสฺ

อฏฐเฐหิ ประกอบด้วย อุ บทหน้า ฐา ธาตุ ในความตั้ง, ยิน เอ ปัจจัย หิ ปัญจมีวิภัติ

ลบ อา ที่ ฐา ช้อน ฎ หน้าธาตุ

ก. มาคนุทียา ชีวนตีปี มตาปี มตาเยว นาม.

ข. เอกจเจ ชนา สตุถุ ธมมํ โสตุํ ลกนติ. หรือ

เอกจโจ ชโน สตุถุ ธมมํ โสตุํ ลกติ.

ค. อหํ วิสตียา ภิกขุณํ ภิกขุํ ทสสามิ. หรือ

มยํ วิสตียา ภิกขุณํ ภิกขุํ ทสสาม.

๕. สาธนะคืออะไร? การกำหนดรูปของสาธนะนั้น ต้องอาศัยอะไรเป็นหลัก?

โกธากฎ (นโร), พุพฺพโจ (ปุริโส) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. สาธนะ คือ ศัพท์ที่สำเร็จมาจากรูปวิเคราะห์

การกำหนดรูปของสาธนะนั้นๆ ต้องอาศัยรูปวิเคราะห์เป็นหลัก คือ

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตฺวาจกก็ดี เป็นเหตุกัตตฺวาจกก็ดี สาธนะนั้น เป็นกัตตรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมวาจกก็ดี เป็นเหตุกัมมวาจกก็ดี สาธนะนั้น เป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาววาจก สาธนะนั้น เป็นภาวรูป

๑ เอก ถึง อฏฐนวุติ (๑-๙๘) เป็นคุณนาม (เอก ถึง จตุ (๑-๔) เป็นศัพท์นามด้วย)

โกธากิฏ (นโร) กวิ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. โกรธ อภิภวตติ โกธากิฏ (นโร)

ทพพโจ (ปุริโส) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกเขน วรียเตติ ทพพโจ

๖. สมาสคืออะไร? เมื่อว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

อุตตทตฺโถ, มโนเสฏฐา (ธมมา) เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. สมาส คือ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ คือ กัมมธารยะ ทิคุ ตปฺปุริสสะ ทวันทวะ อัปยยิภาวะะ พหุพพิหิ

อุตตทตฺโถ เป็นฉฐฐิตปฺปุริสสมาส

วิ. อุตตโน อตฺโถ อุตตทตฺโถ

มโนเสฏฐา (ธมมา) เป็นฉฐฐิตุลยาธิกรณพหุพพิหิสมาส

วิ. มโน เสฏฺฐเญ เยสํ, เต มโนเสฏฐา (ธมมา) หรือ

วิ. มโน เสฏฺฐเญ เตสนติ มโนเสฏฐา (ธมมา)

๗. ตา ปัจจัย มีในศัพท์ใดบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

อุโปสถิกา (อุปาสิกา), มโนมยา (ธมมา) ลงปัจจัยอะไร? ในศัพท์ใด? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหัตถัทธิต ภาวตถัทธิต

ตา ปัจจัย สมุหัตถัทธิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ แปลว่า ประชุม เช่น สหายานํ สมุโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัย ภาวตถัทธิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ แปลว่า ความเป็น เช่น สหายสฺส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

อุโปสถิกา (อุปาสิกา) ฌิก ปัจจัย ตรตยาพิตถัทธิต

วิ. อุโปสถํ สมายิตฺติ อุโปสถิกา (อุปาสิกา) หรือ

วิ. อุโปสถํ รกฺขตฺติ อุโปสถิกา (อุปาสิกา)

มโนมยา (ธมมา) มย ปัจจัย ปกติตถัทธิต

วิ. มนสา ปกตา มโนมยา (ธมมา)

พ.ศ.๒๕๖๔

๑. ฐานกรณ์ คืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? ง ญ ณ น ม เกิดที่ฐานไหน? เรียกชื่ออย่างไร?

๑. ฐาน คือ ที่ตั้งที่เกิดของอักขระ มี ๖ คือ กณฐะ คอ ตาลุ เพดาน มุทธา ปุ่มเหงือก ทันตะ ฟัน
โอฏฐะ ริมฝีปาก นาสิกา จมูก

กรณ์ คือ ที่ทำอักขระ มี ๔ คือ ขีวหามัชฌะ ท่ามกลางลิ้น ขีวโหปคคะ ถัดปลายลิ้นเข้ามา ขีวหคคะ ปลายลิ้น
สัทฐานะ ฐานของตน

ง	เกิดที่คอ	เรียกว่า กณฐะ
ญ	เกิดที่เพดาน	เรียกว่า ตาลุ
ณ	เกิดที่ปุ่มเหงือก ^๑	เรียกว่า มุทธะ
น	เกิดที่ฟัน	เรียกว่า ทันตะ
ม	เกิดที่ริมฝีปาก	เรียกว่า โอฏฐะ

อนึ่ง พยัญชนะที่สุตวรรคทั้ง ๕ นี้ เกิดใน ๒ ฐาน คือ ฐานของตนและจมูก เรียกว่า สัทฐานนาสิกฐานะ

๒. สนธิ กับ สมาส ต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย

ภทฺวณฺตรํ ทรมาคฺโต, สาทํ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ วิธีต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท
และทำคำพูดให้สละสลวย เช่น เอตทโวจ ถ้าจะแปลต้องแยกศัพท์ออกจากกัน เป็น เอต อโวจ

สมาส คือ การย่อนามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปเข้าเป็นบทเดียวกัน เช่น รมญฺญ ปุตุโต เป็น ราชปุตุโต
ถ้าจะแปลไม่ต้องแยกศัพท์ออกจากกันเหมือนสนธิ

ภทฺวณฺตรํ ตัดเป็น ภทฺ-อนฺตรํ อยู่อำหน้า สระอยู่หลัง แปลง ฎ เป็น ฏ ต่อเป็น ภทฺวณฺตรํ
เป็นอาทศสรสนธิ

ทรมาคฺโต ตัดเป็น ทร-อาคฺโต นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ทรมาคฺโต
เป็นอาทศนิคคหิตสนธิ

สาทํ ตัดเป็น สาท-หํ สระหน้าเป็นทีฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า (แล้วทีฆะสระหลัง) ต่อเป็น สาทํ
เป็นโลปสรสนธิ

๑ ฐาน คือ มุทธา แปลว่า ยอด, ศีรษะ หมายถึง ยอด/ศีรษะ ของเหงือก (บริเวณโคนฟันบน) เรียกว่า ปุ่มเหงือก (gum ridge ส่วนที่นูนของเหงือก) ไม่ใช่ทั้งศีรษะ (ที่มีตา จมูก ปาก)

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. ปฐมาวินิษยิตี แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?
- ข. มโนคณะ ได้แก่ศัพท์อะไรบ้าง?
- ค. ปุณณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?
- ง. มยฺ, อิเม เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- จ. อัပ္พยัคคัฏฐะ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

๓. ก. ปฐมาวินิษยิตี แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) เป็นลิงค์ตตะหรือกัตตาที่เป็นตัวประธาน
๒) เป็นอาลปนยะ คำสำหรับร้องเรียก
- ข. ศัพท์มโนคณะ ได้แก่ มน ใจ เจต ใจ วย วัย สิริ หัว อรุ ออก วจ วาจา ตป ความร้อน ตม ความมืด
ปย น้านม อย เหล็ก ยส ยศ เดช เดช
- ค. ปุณณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดคุณนาม
- ง. มยฺ เป็น ปุริสสัพพนาม อิเม เป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม
- จ. อัပ္พยัคคัฏฐะ แบ่งเป็น ๓ คือ อุปลัค นิบาต ปัจจย

๔. อ อาคม และ อิ อาคม ในอาชยาด ลงในวินิตติหมวดไหนได้บ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. เอกสมิปี วเย ปุตโต วา ธีตา วา อุปปชเชยฺย.
- ข. สา อนาถา วิจรนา มหาทุกขํ ปาปุนนติ.
- ค. ตโยปี สิคุขา กถิตาเยว โหติ.

๔. อ อาคม ลงในวินิตติหมวดหิยัตตนิ อัชชัตตนิ กาลาติปัตติ
อิ อาคม ลงในวินิตติหมวด อัชชัตตนิ ภวิสสันติ และกาลาติปัตติ

- ก. เอกสมิปี วเย ปุตโต วา ธีตา วา อุปปชเชยฺย. หรือ
เอกสมิปี วเย ปุตโต จ ธีตา จ อุปปชเชยฺย.
- ข. สา อนาถา วิจรนา มหาทุกขํ ปาปุนนติ. หรือ
ตา อนาถา วิจรติโย มหาทุกขํ ปาปุนนติ.
- ค. ติสโสปี สิคุขา กถิตาเยว โหติ.

๕. ปัจจยแห่งกิริยาภิรตัก หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

สนติมคคณิโยชโก (สงโฆ), วิมุตติ, สุวโจ (เถโร) ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสารณะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. อนต ปัจจย หมวดกิตปัจจย และ มาน ปัจจย ในหมวดกิตกัจจย บอปปัจจยบ้นกาล แปลว่า อยู่, เมื่อ
อนีย, ตพพ ปัจจย หมวดกัจจยปัจจย บอกความจำเป็น แปลว่า พึง
ตวนตุ, ตาวี หมวดกิตปัจจย และ ต, ตุน, ตวา, ตวาน หมวดกิตกัจจยปัจจย บอกอดีตกาล แปลว่า แล้ว

สนธิมคฺคณิโยชโก (สงฺโฆ) ญวฺ ปัจจยิ กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สนธิมคฺเค นิโยเชตฺติ สนธิมคฺคณิโยชโก (สงฺโฆ)

วิมุตติ ติ ปัจจยิ ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วิมฺจจฺณํ วิมุตติ

สุวโจ (เอโร) ข ปัจจยิ กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. สุเขน วจฺยเตติ สุวโจ (เอโร) หรือ

วิ. สุเขน วตฺตพฺโพติ สุวโจ (เอโร)

๖. อะไรชื่อว่ากัมมธารยสมาส? เฉพาะวิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส กับทวันทวสมาส ต่างกันอย่างไร?

ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต (ภควา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ ๒ บท มีวิภัติและวจนะเป็นอย่างเดียวกัน

บทหนึ่งเป็นประธาน (คือเป็นนามนาม) บทหนึ่งเป็นวิเสสนะ (คือเป็นคุณนาม)

หรือเป็นคุณนามทั้ง ๒ บท มีบทอื่นเป็นประธาน ที่ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า กัมมธารยสมาส

วิเสสโนภยบท กัมมธารยสมาส มีบททั้ง ๒ เป็นวิเสสนะ มีบทอื่นเป็นประธาน

ทวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต เป็นตติยัตปฺปฺริสสมาส มีฉฺฉฐิตปฺปฺริสสมาส เป็นภายใน

วิ. ภิกฺขุํ สงฺโฆ ภิกฺขุสงฺโฆ ฉ. ตปฺ.

วิ. ภิกฺขุสงฺเขน ปริวฺโต ภิกฺขุสงฺฆปริวฺโต (ภควา) ต. ตปฺ.

๗. สมุหัตถิต เป็นนามหรือคุณ? ต่างจากราคาทิตถิตอย่างไรบ้าง?

เวสารขุํ, พลวตี (ชิงฉฉา), เจตสิกํ (กมฺม) ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. สมุหัตถิต เป็นนามนาม

สมุหัตถิต เป็นนามนามอย่างเดียวก ลง กณฺ ญ ตา ปัจจัย แทน สมุห ศัพท์เท่านั้น

ราคาทิตถิต เป็นคุณนามอย่างเดียวก ลง ญ ปัจจัย ใช้แทนศัพท์ทั่วไป มี รตฺต ศัพท์เป็นต้น

เวสารขุํ ญย ปัจจัย ภาวตถิต

วิ. วิสารทสฺส ภาวो เวสารขุํ

พลวตี (ชิงฉฉา) วนฺตุ ปัจจัย ตทฺสสฺสตถิตถิต

วิ. พลํ อสฺสา อตฺถิติ พลวตี (ชิงฉฉา)

เจตสิก (กมม) ฌิก ปัจจัย ตรตยาพิคัทธิต

วิ. เจตสา วตตติติ เจตสิก (กมม) หรือ

วิ. เจตสา กต เจตสิก (กมม)

พ.ศ.๒๕๖๔ (๒)

๑. พยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? อาศัยอะไรจึงออกเสียงได้? พยัญชนะไหนจัดเป็นโฆสะและอโฆสะ?

๑. พยัญชนะมี ๓๓ ตัว อาศัยสระ จึงออกเสียงได้

พยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ที่ ๕ ในวรรคทั้ง ๕ คือ คฆ ง, ชฌ ญ, ฑฒ ณ, ฑธ น, พภ ม, และ ยร ลว หฬ, ๒๑ ตัวนี้ จัดเป็นโฆสะ
พยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ก ข, จ ฉ, ฐ ฎ, ต ถ, ป ผ, และ ส ๑๑ ตัวนี้ จัดเป็นอโฆสะ.

๒. ทิฆมสรสนธิมีเท่าไร? อะไรบ้าง? อุภยมเปตสส เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ทิฆมสรสนธิ มี ๒ คือ ทิฆะสระหน้า ทิฆะสระหลัง

อุภยมเปตสส ตัดเป็น อุภย-ปิ-เอตสส

ระหว่าง อุภย-ปิ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุควรวรรค ต่อเป็น อุภยมปิ
เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

ระหว่าง อุภยมปิ-เอตสส สระหน้าเป็นรัสสะ สระหลังเป็นทิฆะ ลบสระหน้า ต่อเป็น อุภยมเปตสส เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. จกฺขุ เป็นนามและลิงค์อะไร?

ข. เทวตา เมื่อแจกในอาลปนวิภัตติ มีรูปเป็นอย่างไรบ้าง?

ค. อายสมโต เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง?

ง. กตร ศัพฺท เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. โต, ทานิ ปัจจย เป็นเครื่องหมายวิภัตติอะไร?

๓. ก. จกฺขุ เป็น นามนาม นปฺงสกลิงค์

ข. เทวตา ในอาลปนะ เอกวจนะ เป็น เทวเต พหุวจนะ เป็น เทวตಾಯิ เทวตา

ค. อายสมโต เป็น ส จตุตถีวิภัตติ และ ส ฉัฏฐีวิภัตติ

ง. กตร ศัพฺท เป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม

จ. โต ปัจจย เป็นเครื่องหมายตติยวิภัตติและปัญจมีวิภัตติ

ทานิ ปัจจย เป็นเครื่องหมายสัตตมีวิภัตติ

(หรือ วิ. อหิริโก จ โส ปุคฺคโล จาติ อหิริกปุคฺคโล วิ. บุญ. กัม.)

๗. ตัทธิธโดยย้อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?

ขาลินี (ตณหา), เถยย์, ขนตา ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิธไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตัทธิธ โดยย้อมี ๓ คือ สามัญญตัทธิธ ภาวตัทธิธ และอัพยยตัทธิธ

ขาลินี (ตณหา) อี ปัจจัย ตสสสัตถิตัทธิธ

วิ. ขาลิ อสุสา อตถิติ ขาลินี (ตณหา)

เถยย์ ญย ปัจจัย ภาวตัทธิธ

วิ. เถนสส ภาโว เถยย์

(หรือ เถยย ปัจจัย ตามนัยแห่งรูปलिธิปกรณ์ และลัทธินิติปกรณ์ ตั้งวิเคราะห์อย่างเดียวกัน)

ขนตา ตา ปัจจัย

วิ. ขนนานิ สมุโห ขนตา สมุหัตถิต

วิ. ขนสส ภาโว ขนตา ภาวตัทธิธ

พ.ศ.๒๕๖๕

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสัณยอย่างไร? และพยัญชนะไหนบ้าง ใช้สัณยไม่ได้?

๑. ในพยัญชนะวรรค มีหลักการสัณย ดังนี้
 พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข ฉ ถ ผ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฆ ฌ ร ฐ ฎ ใช้สัณยไม่ได้

๒. อาคมมีในสนธิไหนบ้าง? ลงอาคมอะไรในสนธิอื่นๆ?

ปฺรติเยว, ตยาเวตฺ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคมมีในสนธิทั้ง ๓ คือ สรสนธิ พยัญชนสนธิ และนิคคหิตสนธิ
 สรสนธิ ลง อ และ โอ อาคม
 พยัญชนสนธิ ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร พ (ในสัททนีติว่า ลง ห อาคมได้)
 นิคคหิตสนธิ ลงนิคคหิตอาคม

ปฺรติเยว ตัดเป็น ปฺรติ-เอว สรอยู่หลัง ลง ย พยัญชนะอาคม ต่อเป็น ปฺรติเยว เป็นอาคมพยัญชนสนธิ
ตยาเวตฺ ตัดเป็น ตยา-เอตฺ สรอยู่หลัง ลง ว พยัญชนะอาคม ต่อเป็น ตยาเวตฺ เป็นอาคมพยัญชนสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามต่างจากนามนามอย่างไร?
- ข. สาริปุตฺโต เป็นนามนามชนิดไหน?
- ค. เอกสังขยา กับเอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร?
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิติปิ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- จ. อมโห เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

๓. ก. คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายถึงรู้ว่านามนามนั้นดีหรือชั่วเป็นต้น
 นามนาม คือ นามที่เป็นชื่อของคน สัตว์ ที่ สิ่งของ
- ข. สาริปุตฺโต เป็นนามนามชนิด อสาธารณนาม
- ค. เอกสังขยา เป็น เอกวจนะอย่างเดียว
 เอกสัพพนาม เป็น ทวิวจนะ คือ เอกวจนะ และพหุวจนะ
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิติปิ โส ภควา” เป็น นิยมวิเสสนสัพพนาม
- จ. อมโห ใช้เรียกชายด้วยวาจาอ่อนหวาน (แปลว่า เนาะผู้เจริญ)

๔. วิภัติอาขยาต ต่างจากวิภัตินามอย่างไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. ปีตา โน มหุลลกา อโหสิ.
- ข. เม สามิเก ชิมจฉาย ปีพียนเต น สกกา มยา ภูณชิตุ.
- ค. เทวทโต สงฆ์ ภิชชิสสตี.

๔. วิภัตินาม จัดเป็น ๗ หมวด สำหรับแจกนามศัพท์ ให้ทราบลิงค์ วจนะ การันต์ และอายตนิบาต

วิภัติอาขยาต จัดเป็น ๘ หมวด สำหรับแจกมูลศัพท์ฝ่ายกิริยา (คือ ธาตุ) ออกเป็นหมวดๆ ให้ทราบกาล บท วจนะ บุรุษ และจัดเป็น ๒ บท คือ ปรัสสบทและอัตตโนบท จัดเป็น ๓ บุรุษ คือ ปฐมบุรุษ มัชฌิมบุรุษ และอุตตมบุรุษ ให้ทราบนามที่เป็นประธานแห่งกิริยา

- ก. ปีตา โน **มหุลลโก** อโหสิ.
- ข. **มม** สามิเก ชิมจฉาย ปีพียมาเน น สกกา มยา ภูณชิตุ. หรือ
มยหิ สามิเก ชิมจฉาย ปีพียมาเน น สกกา มยา ภูณชิตุ. หรือ
สามิเก **เม** ชิมจฉาย ปีพียมาเน น สกกา มยา ภูณชิตุ.
- ค. เทวทโต สงฆ์ **ภินทิสสตี**.

๕. จะทราบว่า เป็นกิริยากิตก์หรือนามกิตก์ จะต้องอาศัยอะไร?

ภติโก, ทุลลโก, สนโต, ปคคฺยห ลงปัจจัยอะไร? เฉพาะที่เป็นนามกิตก์ จงตั้งวิเคราะห์มาด้วย

๕. ถ้าลงปัจจัยกิริยากิตก์ ท้ายธาตุ ก็สำเร็จเป็นศัพท์กิริยากิตก์ (เป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวาก เช่น คนดูวา คนตพพ)

ถ้าลงปัจจัยนามกิตก์ ท้ายธาตุ ก็สำเร็จเป็นศัพท์นามกิตก์ เป็นนามนามหรือคุณนาม ตามสาธนะนั้นๆ

ภติโก กวิ ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. ภตฺติ กโรตฺติ ภติโก

ทุลลโก ลง ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกฺเขน ลพภตฺติ ทุลลโก

สนโต ลง ต ปัจจัย กิริยากิตก์

(สม ธาตุ ต ปัจจัย กิริยากิตก์ ธาตุมี ม เป็นที่สุด ลบ ม แผลง ต เป็น นต หรือ

อส ธาตุ อนต ปัจจัย กิริยากิตก์ ลบ อ ต้นธาตุ)

ปคคฺยห ลง ตฺวา ปัจจัย (ตฺวนาฬิปัจจัย) กิริยากิตก์

(ป บทหน้า คห ธาตุ ตฺวา ปัจจัย ธาตุที่มี ห เป็นที่สุด แผลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ยห)

๖. สมาสอะไรบ้าง นิยมบทปลงเป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะอย่างเดียว? จะทราบได้อย่างไรว่าเป็นสมาสไหน? อนุพาลเทวตา เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์หามาตามลำดับ

๖. สมาสที่นิยมบทปลง (รูปสำเร็จ) เป็นนปุงสกลิงค์ เอกวจนะ อย่างเดียว คือ

(๑) สมหาหริคฺกุสมาส (๒) สมหาหริทวันทวสมาส (๓) อัปยียีภาวสมาส

สมหาหริคฺกุสมาส มีปกติสังขยาเป็นบทหน้า บทหลังเป็นประธาน เช่น ตโย โลกา ตีโลกํ

สมหาหริทวันทวสมาส มีนามนามตั้งแต่ ๒ บทขึ้นไปและเป็นประธาน(เสมอกัน) ย่อเป็นบทเดียวกัน

เช่น สมโถ จ วิปัสสนา จ สมถวิปัสสนํ

อัปยียีภาวสมาส มีอุปสรรคหรือนิบาตเป็นบทหน้า และเป็นประธาน(ของบทหลัง) เช่น ทรณสฺส อภาโว นิทฺทรณํ

อนุพาลเทวตา เป็นวิเศษนบุพพบท กัมมธารยสมาส มีวิเศษโนปมบท กัมมธารยสมาสเป็นภายใน

วิ. อนุโธ อิว พาลา อนุพาลา (เทวตา) วิเศษโนปม. อุปมาบุพ. กัม.

วิ. อนุพาลา เทวตา อนุพาลเทวตา วิ. บุพ. กัม.

(หรือ วิ. อนุพาลา จ สา เทวตา จาติ อนุพาลเทวตา)

๗. ตัทธิธิตต่างจากสมาสอย่างไร? รุกขมุลิกา, เวรี้, โกสลลํ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์หามา

๗. ตัทธิธิต ใช้ปัจจัยแทนศัพท์ที่ลบทิ้งไป เพื่อย่อคำพูดให้สั้นลง

เช่น สหายสฺส ภาโว ลบ ภาว ศัพท์ แล้วลง ตา ปัจจัยแทน เป็น สหายตา แปลได้ความเช่นเดียวกัน

สมาส คือ การย่อศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไปให้เป็นบทเดียวกัน โดยลบวิภัติของศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง

เช่น สหายสฺส ภาโว เป็น สหายภาโว

รุกขมุลิกา นิกร ปัจจัย ตรตยาหิตัทธิธิต

วิ. รุกขมุเล วสนตฺติ รุกขมุลิกา

เวรี้ อี ปัจจัย ตทสสัดถิตัทธิธิต

วิ. เวรํ อสฺส อตถิตี เวรี้

โกสลลํ ฌย ปัจจัย ภาวตัทธิธิต

วิ. กุสลสฺส ภาโว โกสลลํ

พ.ศ.๒๕๖๕ (๒)

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ ในพยัญชนะวรรคทั้งหลายนั้น

พยัญชนะเหล่านี้ คือ พ น ท ช ก ตัวไหนใช้ซ้อนพยัญชนะอะไรได้บ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ

๑. พ เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น สพพ อารพพ
 น เป็นพยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว เช่น สนต สนถต อานนท ขนธ อนน
 ท เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น ณฺทท วุฑฒ
 ช เป็นพยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้ เช่น อชช มชฌ
 ก เป็นพยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้ เช่น สกก ยกข

๒. ในสนธิกริโยปกรณ วิการ กับ ทิฆะ มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ยถญญนุสาสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. วิการ คือ การแปลงสระให้เป็นสระ เช่น แปลง อิ เป็น เอ, อุ เป็น โอ
 เช่น มฺนิ-อาลโย เป็น มฺเนลโย, สฺ-อติ เป็น โสติ
 ทิฆะ คือ การทำสระที่มีเสียงสั้นให้มีเสียงยาว คือ อ เป็น อา, อิ เป็น อี, อุ เป็น อู
 เช่น ตตร-อย เป็น ตตราย, สทฺธา-อิธ เป็น สทฺธิธ

ยถญญนุสาสติ ตัดเป็น ยถา-อญญ-อนุสาสติ

ระหว่าง ยถา-อญญ สระหน้าเป็นทิฆะ สระหลังเป็นรัสสะ ลบสระหน้า ต่อเป็น ยถญญ เป็นโลปนิกคหิตสนธิ
 ระหว่าง ยถญญ-อนุสาสติ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ยถญญนุสาสติ
 เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. คุณนามเช่นไร ชื่อวิเสส?
- ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร?
- ค. มยฺ, เอกจฺโจ เป็นสัพพนามชนิดไหน?
- ง. ปัจจัยในอัพยัคคฺทํนั้นลงที่ไหน? เป็นเครื่องหมายอะไร?
- จ. ปาโต, ยทิ ในอัพยัคคฺทํ เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. คุณนามที่แสดงความดีหรือชั่ว มากกว่าหรือน้อยกว่าปกติ เช่น ปณฺชิตฺตโร เป็นบัณฑิตกว่า ชื่อวิเสส
- ข. อุปาสิกะ ศัพท์เดิมคือ อุปาสิกา ลง สิ อาลปนวิภัตติ เอกวจนะ เอา อา เป็น เอ ลบ สิ
- ค. มยฺ เป็น ปุริสสัพพนาม เอกจฺโจ เป็น อนิยมวิเสสนสัพพนาม
- ง. ปัจจัยอัพยัคคฺทํ ลงท้ายนามศัพท์ เป็นเครื่องหมายวิภัตติ ลงท้ายธาตุ เป็นเครื่องหมายกริยา

จ. ปาโต เป็นนิบาตบอก กาล ยทิ เป็นนิบาตบอก ปริกัปป

๔. วิภัติอาขยาต ๘ หมวดนั้น หมวดไหนบอกให้รู้ความอะไร?

บทว่า “นิवारเย” ในบาทพระคาถาว่า “ปาปา จิตฺตํ นิवारเย” นี้ แปลว่าอะไร? ลงวิภัติหมวดไหน?

๔. วัตตมานาวิภัตติ บอกปัจจุบันกาล

ปัญจมีวิภัตติ บอกความบังคับ ความหวัง และความอ่อนนอน

สัตตมีวิภัตติ บอกความยอมตาม ความกำหนด และความรำพึง

ปโรทชาวิภัตติ บอกอดีตกาลไม่มีกำหนด

หิยัตตนิวิภัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วานนี้

อัชชัตตนิวิภัตติ บอกอดีตกาลตั้งแต่วันนี้

ภวิสสันตวิภัตติ บอกอนาคตกาลแห่งปัจจุบัน

กาลาติปัตตวิภัตติ บอกอนาคตกาลแห่งอดีต

นิवारเย แปลว่า พึงห้าม ลงวิภัติหมวดสัตตมีวิภัตติ

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง? และจะกำหนดรู้ได้อย่างไรว่าสาธนะนั้นๆ เป็นรูปอะไร?

วิมุตติ, ทุทฺทโม (อตฺตา) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะ จัดเป็น ๓ คือ กัตตุรูป กัมมรูป ภาวรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัตตุจากหรือเหตุกัตตุจาก สาธนะนั้นเป็นกัตตุรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นกัมมจากหรือเหตุกัมมจาก สาธนะนั้นเป็นกัมมรูป

รูปวิเคราะห์แห่งสาธนะใด เป็นภาวจาก สาธนะนั้นเป็นภาวรูป

วิมุตติ ตี ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. วิมูจฺจํ วิมุตติ หรือ

วิ. วิมูจฺจิตพฺพนฺติ วิมุตติ

ทุทฺทโม (อตฺตา) ข ปัจจัย กัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทฺวเขน ทมฺยเตติ ทุทฺทโม (อตฺตา) หรือ

วิ. ทฺวเขน ทมิตพฺโพติ ทุทฺทโม (อตฺตา)

๖. อะไรชื่อว่าวันทวสมาส? ในวันทวสมาสนี้ สมาหาโร กับ อสมาหาโร มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

นิปปลณฺเณ (บุคคล), อนฺตรามคฺคํ เป็นสมาสอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. นามนามตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน ชื่อว่า วันทวสมาส

วันทวสมาสที่รวมนามศัพท์มีเนื้อความเป็นพหูพจน์ะ ทำให้เป็นเอกพจน์ะ นปฺงสกลิงค์ ชื่อว่า สมาหาโร
เช่น สมฺโณ จ วิปสฺสนา จ สมณวิปสฺสนํ

ส่วนวันทวสมาสที่ไม่ได้ทำเช่น ชื่อว่า อสมาหาโร เช่น สมฺโณ จ พุราหมฺโณ จ สมณพุราหมฺณา

นิปปลณฺเณ (บุคคล) เป็น ฌฐิตฺตฺยฺยํกรณพหุพพิหฺสฺมาส

วิ. นิภฺชนฺตา ปณฺญา ยสฺส, โส นิปปลณฺเณ (บุคคล)

อนฺตรามคฺคํ เป็น นิปตปฺพพกะ อํพยยํภาวสมาส

วิ. มคฺคสฺส อนฺตรา อนฺตรามคฺคํ

๗. ตา ปัจจัย มีในดัตถิตไหนบ้าง? และใช้ต่างกันอย่างไร?

ทุกฺชี (ชโน), ทฺสฺสึลลํ, อิทฺธิมํ (รูป) ลงปัจจัยอะไร? ในดัตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตา ปัจจัย มีในสมุหตฺถิต และภาวตฺถิต

ตา ปัจจัยในสมุหตฺถิต ใช้แทน สมุห ศัพท์ (ประชุม) เช่น สหายานํ สมฺโห สหายตา ประชุมแห่งสหาย

ตา ปัจจัยในภาวตฺถิต ใช้แทน ภาว ศัพท์ (ความเป็น) เช่น สหายสฺส ภาโว สหายตา ความเป็นแห่งสหาย

ทุกฺชี (ชโน) อี ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตตฺถิต

วิ. ทฺกฺชํ อสฺส อตถิตฺติ ทฺกฺชี (ชโน)

ทฺสฺสึลลํ ฌย ปัจจัย ภาวตฺถิต

วิ. ทฺสฺสึลลสฺส ภาโว ทฺสฺสึลลํ

อิทฺธิมํ มย ปัจจัย ปกติตฺถิต

วิ. อิทฺธิยา ปกติ อิทฺธิมํ (รูป)

พ.ศ.๒๕๖๖

๑. คำต่อไปนี้ คือ ปุพฺผ, วโจ, สหโต, นคฺขมติ, วุฏฺโธ ประกอบสังโยคถูกหรือผิด?

ถ้าผิดจงแก้ไขถูก และบอกด้วยว่าถูกหรือผิดเพราะอะไร?

๑. ปุพฺผ ประกอบผิดกฎการสังโยค เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (พ) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ (ผ) ไม่ได้ แก้เป็น **ปุปฺผ**
 วโจ ประกอบผิด เพราะ ส เป็นพยัญชนะอวรรค จะอาเทศนิคคหิตที่อยู่หน้าเป็นพยัญชนะวรรคไม่ได้ แก้เป็น **วโจ**
 สหโต ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (ห) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ (ต) ไม่ได้ แก้เป็น **สโต**
 นคฺขมติ ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๓ (ค) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๒ (ข) ไม่ได้ แก้เป็น **นคฺขมติ**
 วุฏฺโธ ประกอบผิด เพราะพยัญชนะวรรคตัวที่ ๑ (ฎ) ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๔ (ฒ) ไม่ได้ แก้เป็น **วุฏโธ**

๒. สัญโญโค ในพยัญชนสนธิ มีวิธีซ้อนอย่างไรบ้าง? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย
 ยถณฺณมฺนุสสติ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สัญโญคพยัญชนสนธิ มี ๒ คือ (๑) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ
 (๒) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน เช่น นิ-ขมติ เป็น นิขมติ

มีวิธีการซ้อนดังนี้

- พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ ที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ ที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว ยกเว้น ง ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้

ยถณฺณมฺนุสสติ ตัดเป็น ยถา-อณฺณ-อนุสสติ

ระหว่าง ยถา-อณฺณ สรรหน้าเป็นที่ฆะ สรรหลังเป็นรัสสะ ลบสรรหน้า ต่อเป็น ยถณฺณ เป็นโลปนนิคคหิตสนธิ
 ระหว่าง ยถณฺณ-อนุสสติ นิคคหิตอยู่หน้า สรรอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ยถณฺณมฺนุสสติ
 เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- ก. นามเช่นไร จัดเป็นนามนาม?
 ข. ภิกขเว มีวิธีทำตัวอย่างไร?
 ค. อสตี เป็นวจนะและลึงค์อะไร?
 ง. ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะจตุตถีวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?
 จ. รโห แปลว่าอย่างไร? เป็นนิบาตบอกอะไร?

๓. ก. นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ จัดเป็นนามนาม
 ข. ภิกขเว ศัพท์เดิมคือ ภิกขุ ลง โย อาลปนวิภัตติ พหุวจนะ เอา โย เป็น เว เอา อุ เป็น อ

ค. อสีติ เป็น เอกวจนะและอิตถิลิงค์

ง. แจก ต ศัพท์ ในอิตถิลิงค์

เอกวจนะ

พหุวจนะ

จตุตถีวิภัตติ ตสสา อสสา ติสสา ติสสาย ตาสํ ตาसानํ

จ. รโห แปลว่า ที่ลับ เป็นนิบาตบอก ที่

๔. วาจกคืออะไร? วิธีจำวาจกได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยอะไร?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

ก. เทสนาวसानะ องกุโร จ อินทโก จ โสตาปตติผล ปติฏฐหิ.

ข. เถโร ปุนปฺปุนํ ปุจฉิยนโตปิ น กเถสิ.

ค. อุโฆ อคฺคปาทา ภินฺทิสฺสุ.

๔. วาจก คือ กิริยาศัพท์ที่ประกอบด้วย ธาตุ (ปัจจัย) วิภัตติ กาล บท วจนะ บุรุษ

วาจกกล่าววบทที่เป็นประธานของกิริยา ๕ อย่าง คือ กัตตุวาจก กัมมวาจก ภาววาจก เหตุกัตตุวาจก เหตุกัมมวาจก

วิธีที่จะกำหนดวาจกได้แม่นยำนั้นต้องอาศัยปัจจัยเป็นเครื่องประกอบ

ก. เทสนาวसानะ องกุโร จ อินทโก จ โสตาปตติผล **ปติฏฐหิสฺสุ** หรือ

เทสนาวसानะ องกุโร **วา** อินทโก **วา** โสตาปตติผล ปติฏฐหิ.

ข. เถโร ปุนปฺปุนํ **ปุจฉิยมาโน**ปิ น กเถสิ.

ค. อุโฆ อคฺคปาทา **ภิชฺซี**สุ.

๕. ปัจจัยสำหรับประกอบกับกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็นกี่หมวด? แต่ละหมวดมีปัจจัยอะไรบ้าง?

โพธิ (ญาณ), อคฺคทายี ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยกิริยาภิกตฺ แบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

๑) กิตปัจจัย เช่น อนตฺ ตวนตฺ ตาวิ

๒) กิจปัจจัย เช่น อนีย ตพพ

๓) กิตกิจปัจจัย เช่น มาน ตฺ ตุน ตฺวา ตฺวาน

โพธิ (ญาณ) อิ ปัจจัย กัตตุรูป กรณสาธนะ

วิ. พุชฺฌติ เตนาคิ โพธิ (ญาณ)

อคฺคทายี ฌี ปัจจัย

วิ. อคฺคํ เทตฺติ อคฺคทายี กัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ

วิ. อคฺคํ เทติ สีเลนาคิ อคฺคทายี กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ตัสสิละ หรือ

วิ. อคฺคํ ทาตุ สิลมฺสฺสาติ อคฺคทายี สมาสรูป ตัสสิลสาธนะ

๖. อะไรชื่อว่าตปฺปฐิสสมาส? ตปฺปฐิสสมาส กับอัพยยิภาสมาส ต่างกันอย่างไร?

อศฺคฺคฺมสมมาหิโต เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. นามศัพท์ มี อ วิภัติเป็นต้นในที่สุด ย่อเข้าด้วยบทเบี่ยงปลาย ชื่อว่าตปฺปฐิสสมาส

ตปฺปฐิสสมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลิงค์และวจนะ เช่น รูปเ สญญา รูปสญญา ความสำคัญในรูป

อัพยยิภาสมาส มีบทหน้าเป็นประธาน และเป็นอุปสรรคและนิบาต บทหลังเป็นนปฺสกลิงค์เอกวจนะ

เช่น นครสส สมีปํ อุปนคฺรํ ไกล่เคียงแห่งเมือง

อศฺคฺคฺมสมมาหิโต เป็นสัตตมิตปฺปฐิสสมาส (หรือตติยาตปฺปฐิสสมาส) มีวิเศษนบุพพบท กัมมธารยสมาส เป็นภายใน

วิ. อคฺโค ฌมโม อศฺคฺคฺมโม วิ. บพ. กัม.

วิ. อศฺคฺคฺมเม สมมาหิโต อศฺคฺคฺมสมมาหิโต ส. ตป. หรือ

วิ. อศฺคฺคฺมเมน สมมาหิโต อศฺคฺคฺมสมมาหิโต ต. ตป.

๗. ตทฺสสัถิตถิตฺต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

อาโรคฺยํ, เตปิฏโก (เถโร), อฏฺฐโม ลงปัจจัยอะไร? ในตทิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทฺสสัถิตถิตฺต มีปัจจัย ๙ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนฺตุ มนฺตุ ณ

อาโรคฺยํ ฌนฺย ปัจจัย ภาวตถิต

วิ. อโรคฺสส ภาโว อาโรคฺยํ

เตปิฏโก (เถโร) ณ ปัจจัย ราคาทถิต

วิ. เตปิฏกํ ธารเตตี เตปิฏโก (เถโร)

อฏฺฐโม ม ปัจจัย ปุรณตถิต

วิ. อฏฺฐนํ ปุรโณ อฏฺฐโม

พ.ศ.๒๕๖๖ (๒)

๑. อักษรวิธี และวจวิภาค มีลักษณะต่างกันอย่างไร?

ในคำว่า “สมมาปณฺหิตํ จิตฺตํ” นี้ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ เป็นครุหรือลหุ?

๑. อักษรวิธี ว่าด้วยอักษร จัดเป็น ๒ คือ สมัญญาภิธาน แสดงชื่ออักษรที่เป็นสระและพยัญชนะพร้อมทั้งฐานกรณ์ และสนธิ ต่ออักษรที่อยู่ในคำอื่นให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน

วจวิภาค แบ่งคำพูดออกเป็น ๖ ส่วน คือ นาม อพยยศัพท์ สมาส ตัทธิธ อาชยาด กิตก์

สม เป็น ครุ ณี เป็น ลหุ

มา เป็น ครุ หิ เป็น ลหุ

ป เป็น ลหุ ตํ เป็น ครุ

๒. อาเทสสนธิกริโยปกรณ ในสรสนธิ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

อชุตคเคทานาหิ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาเทสสรสนธิ แบ่งเป็น ๒ คือ แปลงสระหน้า และแปลงสระหลัง

อชุตคเคทานาหิ ตัดเป็น อชุตคเค-อิทานิ-อหิ

ระหว่าง อชุตคเค-อิทานิ สระทั้ง ๒ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหลัง ต่อเป็น อชุตคเคทานิ เป็นโลปสรสนธิ

ระหว่าง อชุตคเคทานิ-อหิ สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า (แล้วที่มะสระหลัง)

ต่อเป็น อชุตคเคทานาหิ เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. นามศัพท์ทั้ง ๓ นั้น เมื่อนำไปใช้ ต้องประกอบด้วยอะไรบ้าง?

ข. อตถาย, อุปาสิกาย เป็นวิภัตติอะไรได้บ้าง?

ค. ปณฺณรส กับ ปณฺณรสี ต่างกันอย่างไร?

ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์ เฉพาะสัตตมวิภัตติ มีรูปแจกอย่างไร?

จ. นิบาตนั้น สำหรับใช้ลงที่ไหน?

๓. ก. นามศัพท์ต้องประกอบด้วย ลิงค์ วจนะ วิภัตติ

ข. อตถาย เป็น จตุตถวิภัตติ อุปาสิกาย เป็น ตติยวิภัตติ ถึง สัตตมวิภัตติ

ค. ปณฺณรส เป็น ปกติสังख्या ปณฺณรสี เป็น ปุณฺณสังख्या

ง. อิม ศัพท์ ในอิตถิลิงค์

เอกวจนะ

พหูวจนะ

สัตตมวิภัตติ

อิมิสส์ อสสํ

อิมาสู

- จ. นิบาต ใช้ลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง (เพื่อบอกกาลขณะ กาล ที่ ประโยค อุปไมย ปการ ปฏิเสธ
ความได้ยิน เล่าลือ ความปรักปรำ ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น)

๔. การแยกวิภัติอาขยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตตโนบทนั้น เพื่อประสงค์อะไร?

ปพฺพสาเซสุ และ วุจฺจเร ในคำว่า “เทวธมฺมาติ วุจฺจเร” ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

๔. การแยกวิภัติอาขยาตเป็นปรัสสบทและอัตตโนบท เพื่อใช้กำหนดวาท

(เพราะปรัสสบทเป็นเครื่องหมายกัตตุวาทและเหตุกัตตุวาท อัตตโนบท เป็นเครื่องหมายกัมมวาท ภาววาท และเหตุกัมมวาท
แต่การใช้กฎเกณฑ์นี้กลับไม่แน่นอนตายตัว จึงต้องอาศัยปัจจัยเป็นหลักในการทราบวาท)

ปพฺพสาเซสุ ประกอบด้วย ป บทหน้า ว ธาตุในความเว้น, ไป เณ ปัจจัยในเหตุกัตตุวาท ส อาคม
อุ อักษรต้นวิภัติ เปลี่ยน ว เป็น พ ซ้อน พ พุทธิ อ เป็น อา ด้วยอำนาจ เณ ปัจจัย ลบ ณ เหลือ เอ

วุจฺจเร ประกอบด้วย ว ธาตุในความกล่าว ย ปัจจัย อนติ วัตตมานาวิภัติ
เปลี่ยน ว เป็น วุ (หรือเอา อ ที่ ว เป็น อุ) เปลี่ยน ย กับ จ ที่สุดธาตุเป็น จจ เปลี่ยน อนติ เป็น เร

๕. กัตตุสาธนะ บัญญัติให้แปลว่าอย่างไรบ้าง? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู

สีลรทฺธิกา (อิติ), ลาโภ (ปจฺจโย) ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัตตุสาธนะ แปลว่า “ผู้” เช่น กุมภํ กโรตฺติ กุมภกาโร ผู้ทำซึ่งหม้อ

ถ้าลงในอรรถสสีลสาธนะ แปลว่า “ผู้...โดยปกติ” เช่น ธมฺมํ วทตี สีเลนาติ ธมฺมาที ผู้กล่าวซึ่งธรรมโดยปกติ

ถ้าเป็นสมาสรูป สสีลสาธนะ แปลว่า “ผู้มีอัน...เป็นปกติ” เช่น ธมฺมํ จริตุํ สีลมสฺสาติ ธมฺมาจริ ผู้มีการประพฤติซึ่ง
ธรรมเป็นปกติ

สีลรทฺธิกา (อิติ) ณ ว ปัจจัย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. สิล รทฺธิติ สีลรทฺธิกา (อิติ)

ลาโภ (ปจฺจโย) ณ ปัจจัย

วิ. ลพทฺธิติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัมมรูป กัมมสาธนะ หรือ

วิ. ลภิตพฺโพติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัมมรูป กัมมสาธนะ หรือ

วิ. ลภนตี เตนาติ ลาโภ (ปจฺจโย) กัตตุรูป กรณสาธนะ

๖. วิเสสนบุพพบท กัมมธารยสมาส กับ วิเสสนุตตรบท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

อโรคฺปุตฺตา (วิสาขา) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. วิเสสนบุพพบท มีบทวิเสสนะอยู่หน้า บทประธานอยู่หลัง เช่น มหนฺโต ปุริโส มหาปุริโส บุรุษใหญ่

วิเสสนุตตรบท มีบทวิเสสนะอยู่หลัง บทประธานอยู่ข้างหน้า เช่น สตฺโต วิเสโส สตฺตวิเสโส สัตว์วิเศษ

อโรคฺปุตฺตา (วิสาขา) เป็นฉันทวิธานิกรณพหุพหิสมาส มี นบุพพบทพหุพหิสมาส เป็นภายใน

วิ. นตฺถิ เตสํ โรโคติ อโรคา (ปุตฺตา) นบฺพ. พหุพ.

วิ. อโรคา ปุตฺตา ยสฺสา, สา อโรคปุตฺตา (วิสาขา) ฉ. ตฺล. พหุพ.

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

ชาลินี (ตณฺหา), โสสานิกา (ภิกฺขุ), พาลยํ ลงปัจจัยอะไร? ในตถิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. เสฏฐัตถิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร ตม อียิสฺส ก อีย อิงฺฐ

ชาลินี (ตณฺหา) อี ปัจจัย ตทสฺสตถิตตถิต

วิ. ชาลํ อสฺสา อตฺถิตฺติ ชาลินี (ตณฺหา)

โสสานิกา (ภิกฺขุ) ฦก ปัจจัย ตรตยาทิตตถิต

วิ. สฺสาเน วสนฺตฺติ โสสานิกา (ภิกฺขุ)

พาลยํ ฦย ปัจจัย ภาวตถิต

วิ. พาลสฺส ภาโว พาลยํ

พ.ศ.๒๕๖๗

๑. สระกับพยัญชนะในบาลีภาษามีเท่าไร? และต่างกันอย่างไร?

ในพุทธภาษิตว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทฺ” เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้เป็นครุหรือลหุ?

๑. สระมี ๘ ตัว พยัญชนะ มี ๓๓ ตัว.

สระออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้

ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระ จึงจะออกเสียงได้.

ในพุทธภาษิตว่า “ปมาโท มจฺจุโน ปทฺ”

มจฺ เป็น ครุ จฺ เป็น ลหุ โน เป็น ครุ

ป เป็น ลหุ ทฺ เป็น ครุ

๒. ในอาเทสสรสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย?

จตุสวาริยสจฺเจสุ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. ในอาเทสสรสนธิ แปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ ถ้ามี อิ เอ อุ โอ อยู่หน้า มีสระอยู่หลัง เช่น

แปลง อิ เป็น ย เช่น ปฏิสณฐารวุตติ-อสส เป็น ปฏิสณฐารวุตยสส

แปลง เอ เป็น ย เช่น เต-อสส เป็น ตยสส

แปลง อุ เป็น ว เช่น พหุ-อาพาโธ เป็น พหฺวาพาโธ

แปลง โอ เป็น ว เช่น อถโฆ-อสส เป็น อถขวสส

จตุสวาริยสจฺเจสุ ตัดเป็น จตุสฺ-อริยสจฺเจสุ อุ อยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลง อุ เป็น ว ต่อเป็น จตุสวาริยสจฺเจสุ เป็นอาเทสสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ทิวส เป็นนามและลิงค์อะไร?

ข. อติมฺหุกา, เสยโย เป็นคุณนามชั้นไหน?

ค. เอกุณสตตติ และ ปณฺณาสโม แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?

ง. กี ศัพท์ จัดเป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลิงค์?

จ. อิทานิ, อิธ แปลว่าอย่างไร? สำเร็จรูปมาจากอะไร?

๓. ก. ทิวส เป็นนามนาม เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์ และนปุงสกลิงค์.

ข. อติมฺหุกา และ เสยโย เป็นคุณนามชั้นวิเสส.

ค. เอกุณสตตติ แปลว่า ๖๙ เป็นปกติสังขยา ปณฺณาสโม แปลว่า ที่ ๕๐ เป็นปุณณสังขยา.

ง. กี ศัพท์ จัดเป็นอนิยมวิเสสนสัพพนาม เป็นได้ ๓ ลิงค์.

- จ. อิทานิ แปลว่า ในกาลนี้, เดียวนี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ทานิ ปัจจัย ลบ ม
อิธ แปลว่า ใน-นี้ สำเร็จรูปมาจาก อิม ศัพท์ ลง ธ ปัจจัย ลบ ม

๔. กิธ ธาตุ และ มฺจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุหรืออกรรมธาตุ?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้?

- ก. เอกสมิปี วโย ปุตโต วา ธิตา วา อูปปชเชยฺย.
ข. อิตรา ทานํ อาวชขมานโน นีวตฺตนตา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ.
ค. เอวํ ฌมฺเม เทลียนฺเต มหาชนสฺส ฌมฺมาภิสฺมโย อโหสิ.

๔. กิธ ธาตุ และ มฺจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุ (ธาตุเรียกหากรรม) และอกรรมธาตุ (ธาตุไม่เรียกหากรรม)^๑

- ก. เอกสมิปี วเย ปุตโต วา ธิตา วา อูปปชเชยฺย. หรือ
เอกสมิปี วเย ปุตโต จ ธิตา จ อูปปชเชยฺย.
ข. อิตรา ทานํ อาวชขมานา นีวตฺตนตี ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ. หรือ
อิตรา ทานํ อาวชขมานา นีวตฺตนตีโย ตํ ปเทสํ ปาปฺณิสฺสุ. หรือ
อิธโร ทานํ อาวชขมานโน นีวตฺตนโต ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ. หรือ
อิธเร ทานํ อาวชขมานา นีวตฺตนตา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิสฺสุ.
ค. เอวํ ฌมฺเม เทลียมานเ, มหาชนสฺส ฌมฺมาภิสฺมโย อโหสิ.

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกิริยากิตก์ เหมือนกันและต่างกันอย่างไร?

นามคคฺหณ (ทิวโส), อุคคฺหณํ ลงปัจจัยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ปัจจัยในนามกิตก์ กับกิริยากิตก์

ที่เหมือนกัน คือ แบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ กิตปัจจัย กิจปัจจัย และกิตกิจปัจจัย และใช้ประกอบกับธาตุ

ที่ต่างกัน คือ ปัจจัยในนามกิตก์ ทำธาตุที่ประกอบนั้นให้เป็นสาธนะนั้นๆ ใช้^๒ ในปฐมาวิภักติและจตุตถวิภักติได้บ้าง เช่น กรณิ ทายโก กาคฺตุ.

ส่วนปัจจัยในกิริยากิตก์นั้น ทำธาตุที่ประกอบให้เป็นกิริยา และเป็นเครื่องหมายให้รู้กาลและวาทได้

เช่น คนตฺวา คจฺจนฺโต นีหริยมาโน กรณียํ คนตพฺพํ

๑	กิธ ธาตุ	ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุธ ธาตุ	เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ต่อย ทำลาย เช่น สูโท ภาชนํ ภินฺทติ.
		ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ	เป็นอกรรมธาตุ แปลว่า แดก เช่น ภาชนํ ภิชฺชติ.
	มฺจ ธาตุ	ถ้าลง อ ปัจจัย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุธ ธาตุ	เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ปล่อย เช่น โคปาโล โคณํ มุญฺจติ.
		ถ้าลง ย ปัจจัย ในหมวด ทิว ธาตุ	เป็นอกรรมธาตุ แปลว่า หลุด พ้น เช่น โคโณ มุจฺจติ.

(ข้อความจากเฉลย ปี ๒๕๕๑, ๒๕๖๑)

- ๒ เฉลยสนามหลวง ปี ๒๕๖๓. เป็น “ใช้ได้ทุกวิภักติ เช่น กรณิ ทายโก และเป็นอพยยะ ใช้ในปฐมาวิภักติและจตุตถวิภักติได้บ้าง เช่น กาคเว กาคฺตุ”

นามคคฺทโณ (ทิวโส) ยุ ปัจจัย กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. นาม คณฺหาติ เอตถาติ นามคคฺทโณ (ทิวโส)

อุคคฺทณิ ยุ ปัจจัย ภาวรูป ภาวสาธนะ

วิ. อุคคฺทณิ อุคคฺทณิ.

๖. สัมภวณบุพพท กัมมธารยสมาส กับ อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส ต่างกันอย่างไร?

นิมมาตาปิตโก (ทารโก) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ

๖. สัมภวณบุพพท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยอดีตศัพท์ บทหลังเป็นประธาน เช่น

ขตฺติโย (อหิ) อิติ มาโน ขตฺติยาโน มานะว่า(เรา)เป็นกษัตริย์ สตฺโต อิติ สณฺญา สตฺตสณฺญา ความสำคัญว่าสัตว์

อวธารณบุพพท กัมมธารยสมาส มีบทหน้าประกอบด้วยเอวศัพท์ (เพื่อจะห้ามเนื้อความอันอื่นเสีย) บทหลังเป็นประธาน เช่น ปญฺญา เอว ปชฺโชโต ปญฺญาปชฺโชโต (ประทีป) อันโพล่งทั่วคือปัญญา พุทฺโธ เอว รตนํ พุทฺธรตนํ รัตนะคือ พระพุทธเจ้า

นิมมาตาปิตโก (ทารโก) เป็นฉันทุลาธิกรณพหุพพิหิสมาส หรือ ปัญจมีตุลาธิกรณพหุพพิหิสมาส

มี อสมามหารทวันทวสมาส เป็นภายใน

วิ. มาตา จ ปิตา จ มาตาปิตโร *อสมว. ทวัน.*

วิ. นิภฺชนฺตา มาตาปิตโร ยสฺส, โส นิมมาตาปิตโก* (ทารโก) *ฉ. ตฺล. พหุพ. หรือ*

วิ. นิภฺชนฺตา มาตาปิตโร ยสฺมา, โส นิมมาตาปิตโก* (ทารโก) *ปัญ. ตฺล. พหุพ.*

* *อีก ปัจ. สกฺตถะ ลป อุ*

๗. โคตตตฺทิตฺ มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง?

โปถุชฺชนิโก (กามสุขลลิกานุโยโค), คพฺภินิ (เทวี), พาลยํ ลงปัจจัยอะไร? ในตฺทิตฺไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. โคตตตฺทิตฺ มีปัจจัย ๘ ตัว คือ ณ ฌายน ฌาน ฌนฺย ฌิ ฌิก ฌว ฌนร.

โปถุชฺชนิโก (กามสุขลลิกานุโยโค) ฌิก ปัจจัย ตฺรตยาทิตฺทิต

วิ. ปุถุชฺชนสฺส สนฺตโก โปถุชฺชนิโก (กามสุขลลิกานุโยโค)

คพฺภินิ (เทวี) อี ปัจจัย ตทฺสสฺตถิตฺทิต

วิ. คพฺภิ อสฺสา อตฺถิติ คพฺภินิ (เทวี)

พาลยํ ฌนฺย ปัจจัย ภาวตฺทิต

วิ. พาลสฺส ภาโว พาลยํ

พ.ศ.๒๕๖๗ (๒)

๑. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. สระ ๘ ตัว เกิดในฐานเดียวกันหรือต่างกัน อย่างไร? เรียกชื่ออย่างไร?

ข. พยัญชนะวรรคตัวไหนบ้างใช้สังโยคไม่ได้?

๑. ก. อ อา เกิดที่คอ เรียกว่า กัณฐะ
 อี อี เกิดที่เพดาน เรียกว่า ตาลุชะ
 อุ อุ เกิดที่ริมฝีปาก เรียกว่า โอณฐะ
 เอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและเพดาน เรียกว่า กัณฐะतालुชะ
 โอ เกิดใน ๒ ฐาน คือ คอและริมฝีปาก เรียกว่า กัณฐะโอณฐะ
 ข. พยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ คือ ข ฃ, ฉ ฌ, ฐ ฒ, ฑ ฒ, ฒ ฏ ใช้สังโยคไม่ได้.

๒. สนธิคืออะไร? มีเท่าไร? อะไรบ้าง? กิมีทนต์ เป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. สนธิ คือ การต่อศัพท์และอักขระให้เนื่องกันด้วยอักขระ เพื่อจะย่ออักขระให้น้อยลง เป็นอุปการะในการแต่งฉันท และทำคำให้พูดสละสลวย

สนธิ มี ๓ อย่าง ตามความเป็นประธาน คือ สรรสนธิ ต่อสระ พยัญชนสนธิ ต่อพยัญชนะ นิคคหิตสนธิ ต่อนิคคหิต

กิมีทนต์ ตัดเป็น กิ-อิท-อิติ

ระหว่าง กิ-อิท นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิต เป็น ม ต่อเป็น กิมีท เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ^๑

ระหว่าง กิมีท-อิติ นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง ลบสระหลัง (ต่อเป็น กิมีท-ติ) เป็นโลปสรรสนธิ

(ระหว่าง กิมีท-ติ นิคคหิตอยู่หน้า พยัญชนะวรรคอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สุตวรรค) ต่อเป็น กิมีทนต์ เป็นอาเทสนิคคหิตสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

ก. ปฐมาวักตติ แบ่งเป็นเท่าไร? อะไรบ้าง?

ข. รณัญญ เป็นวิภัติอะไรได้บ้าง?

ค. ปุณณสังขยา เป็นนามศัพท์ชนิดไหน?

ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิติปิ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดไหน?

จ. ภนเต ภทนต์ ใช้สำหรับใครเรียกใคร?

๓. ก. ปฐมาวักตติ แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ ๑) เป็นลิงค์ตตะหรือกัตตาที่เป็นตัวประธาน
 ๒) เป็นอาลปนะ คำสำหรับร้องเรียก

๑ เฉลยบอกว่า เป็นอาเทสนรรสนธิ

- ข. รณโณ เป็นจตุตถวิวัฏติและฉฐวิวัฏติ
- ค. ปุณณสังขยา เป็นคุณนาม
- ง. ต ศัพท์ ในคำว่า “อิติปิ โส ภควา” เป็นสัพพนามชนิดนิยมิเสสนสัพพนาม
- จ. ภนเต ภทนต์ ใช้เป็นคำสำหรับคฤหัสถ์เรียกบรรพชิต ด้วยความเคารพ หรือใช้เป็นคำสำหรับบรรพชิตผู้อ่อนพรรษากว่า เรียกบรรพชิตผู้แก่พรรษากว่า.

๔. ปมขชีสุ, อเวกขติ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิด ให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. รูปนทา สตถารุ โอลเณตา สมิเป ฐิต์ อิตถิ อททส.
- ข. สลขยสส ปริสา ภินทิ.
- ค. ทารกา มยา วาริยนตาปี วจนัน คณหาติ.

ปมขชีสุ ประกอบด้วย ป บทหน้า มท ธาตุ ในความเมา ประมาท ย ปัจจัย อุ อชชัตตนิวัฏติ พหุวณะ แปลง ย กับที่สุดธาตุคือ ท เป็น ชช แปลง อุ เป็น อีสุ

อเวกขติ ประกอบด้วย อว บทหน้า อิกข ธาตุ ในความเห็น ดู พิจารณา อ ปัจจัย ติ วัตตมานาวิวัฏติ แปลง อิ ที่ อิกข เป็น เอ

- ก. รูปนทา สตถารุ **โอลเณติ** สมิเป ฐิต์ อิตถิ อททส.
- ข. สลขยสส ปริสา **ภินทิ**.
- ค. ทารกา มยา **วาริยมนาปี** วจนัน คณหาติ.

๕. ตพพ ปัจจัย ในกิริยาภิตก์ ในที่เช่นไร ใช้บอกกัมมวาจก? ในที่เช่นไร ใช้บอกภาววาจก?

อุฏฐาน ในคำว่า “อุฏฐานกาเล” และ “อุฏฐานวิริยวตสส” ลงปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. ตพพ ปัจจัย ในกิริยาภิตก์ ลงหลังสกัมมธาทุ บอกกัมมวาจก ลงหลังอภัมมธาทุ บอกภาววาจก

อุฏฐาน ยุ ปัจจัย

(ในคำว่า **อุฏฐานกาเล**)

วิ. อุฏฐาติ เอตถาติ อุฏฐานโน (กาลเ) กัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

(ในคำว่า **อุฏฐานวิริยวตสส**)

วิ. อุฏฐาติ เตนาคิ อุฏฐานัน (วิริย) กัตตุรูป กรณสาธนะ

๖. ในสมาสทั้ง ๖ มีกัมมธารยสมาสเป็นต้น สมาสไหนบ้าง เป็นนามล้วน? สมาสไหนบ้าง เป็นคุณล้วน?
และสมาสไหนบ้างเป็นได้ทั้งนามทั้งคุณ? ตุณฐจิตตา (อุปาสิกา), อนธพาล (ปุริโส) เป็นสมาสอะไร?
จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๖. ทิคุสมาส ทวันทวสมาส เป็นนามนามล้วน
พหุพพิหสมาส เป็นคุณนามล้วน
กัมมธารยสมาส ตัปปริสสมาส อัปยยิภาวสมาส เป็นได้ทั้งนามนามทั้งคุณนาม

ตุณฐจิตตา (อุปาสิกา) เป็น ฉัณฐิตุลาธิกรณพหุพพิหสมาส

วิ. ตุณฐ จิตตํ ยสสา, สา ตุณฐจิตตา (อุปาสิกา)

อนธพาล (ปุริโส) เป็น อุปมานูปพพท วิเสสโนปมบท กัมมธารยสมาส

วิ. อนโธ อิว พาล อนธพาล (ปุริโส)

๗. ตทสัตติตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ใช้ลงแทนศัพท์อะไร?

โกสมพิกา (ภิกขุ), อุฏฐานวา (ปุริโส) ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๗. ตทสัตติตัทธิต มีปัจจัย ๔ ตัว คือ วิ ส สี อิก อี ร วนตุ มนตุ ณ ใช้แทน อดีต ศัพท์

โกสมพิกา นิกร ปัจจัย ตตรตยาตัทธิต

วิ. โกสมพิยํ วสนตติ โกสมพิกา (ภิกขุ)

อุฏฐานวา (ปุริโส) วนตุ ปัจจัย ตทสัตติตัทธิต

วิ. อุฏฐานํ อสส อดีตติ อุฏฐานวา (ปุริโส)

พ.ศ.๒๕๖๘

๑. ลักษณะที่จะประกอบพยัญชนะสังโยคได้ เฉพาะในพยัญชนะวรรค มีหลักอย่างไร?

และพยัญชนะวรรคตัวไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้?

๑. พยัญชนะที่ ๑ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๑ และที่ ๒ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๓ ซ้อนหน้าพยัญชนะที่ ๓ และที่ ๔ ในวรรคของตนได้
 พยัญชนะที่ ๕ สดวรรค ซ้อนหน้าพยัญชนะในวรรคของตนได้ทั้ง ๕ ตัว
 ยกเว้น ง ใช้เป็นตัวสะกดอย่างเดียว ซ้อนหน้าตัวเองไม่ได้ เพราะไม่มีสำเนียงในภาษาบาลี
 พยัญชนะที่ ๒ คือ ข, ฉ, จ, ญ, ฬ และพยัญชนะที่ ๔ คือ ฆ, ฌ, ฒ, ฐ, ฎ ใช้สังโยคไม่ได้.

๒. ในพยัญชนสนธิ อาคม กับสัญญโค มีลักษณะต่างกันอย่างไร? จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ เอวเมวายเป็นสนธิอะไร? ตัดและต่ออย่างไร?

๒. อาคมพยัญชนสนธิ คือ การลงพยัญชนะใหม่ มี ๘ ตัว คือ ย ว ม ท น ต ร ฬ
 ถ้ามีสระอยู่หลัง ให้ลงพยัญชนะเหล่านี้ได้บ้าง เช่น ย อาคม เช่น ยถา-อิท เป็น ยถายิท,
 ว อาคม เช่น อุ-ทิกขติ เป็น วุทิกขติ เป็นต้น

สัญญโคพยัญชนสนธิ มี ๒ คือ (๑) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกัน เช่น อิธ-ปโมทติ เป็น อิธปโมทติ
 (๒) ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปไม่เหมือนกัน เช่น จตตาริ-ฐานานิ เป็น จตตาริฐานานิ

เอวเมวายเป็น ตัดเป็น เอว-เอว-อย

ระหว่าง เอว-เอว นิคคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปลงนิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น เอวเมว เป็นอาเทศนิคคหิตสนธิ
 ระหว่าง เอวเมว-อย สระทั้ง ๒ เป็นรัสสะ มีรูปเสมอกัน ลบสระหน้า ที่หะสระหลัง ต่อเป็น เอวเมวายเป็น
 เป็นโลปสรสนธิ

๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้

- นามนามกับคุณนาม ต่างกันอย่างไร?
- เอกุนสตุตติ และ ปณณรสี แปลว่าอะไร? เป็นสังขยาชนิดไหน?
- อมห เป็นสัพพนามชนิดไหน? เป็นได้กี่ลึงค์?
- คำว่า “โน” เป็นศัพท์อะไรในไวยากรณ์? แปลว่าอะไร?
- ภนเต เป็นคำสำหรับเรียกใคร?

- ก. นามนาม คือ นามที่เป็นชื่อของคน, สัตว์, ที่, สิ่งของ เป็นต้น
 ส่วน คุณนาม คือ นามที่แสดงลักษณะของนามนาม สำหรับหมายถึงรู้หรือนามนามนั้นดีหรือชั่ว เป็นต้น
- ข. เอกุนสตุตติ แปลว่า ๖๔ เป็นปกติสังขยา และ ปณณรสี แปลว่า ที่ ๑๕ เป็นปุณณสังขยา

- ค. อมฺห เป็นปริสสัพพนาม เป็นได้ ๒ ลิงค์ คือ ปุงลิงค์ และ อิตถิลิงค์
- ง. คำว่า “โน” เป็น อมฺห ศัพท์ ปริสสัพพนาม ลงในปฐมวักตติ ทุตยวักตติ ตติยวักตติ จตุตถวักตติ และฉกฺษีวักตติ ฝ่ายพหูวนะ โดยออกสำเนียงอายตณินิบาตไปตามวักตตินั้นๆ เช่น
ลงในปฐมวักตติ ฝ่ายพหูวนะ แปลว่า “อ.เรา ท.” เป็นต้น
และเป็นนิบาตบอกปฏิเสธ แปลว่า “ไม่”
- จ. ภนฺเต เป็นคำสำหรับคุณศัพท์เรียกบรรพชิตด้วยความเคารพ
หรือบรรพชิตผู้อ่อนพรรษากว่า เรียกบรรพชิตผู้แก่พรรษากว่า

๔. กิฬ ธาตุ และ มุจ ธาตุ เป็นสกัมมธาตุ หรืออัมมธาตุ?

จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ในประโยคต่อไปนี้

- ก. เอกสมิปี วโย ปุตุโต วา ธีตา วา อุปฺปชฺเชยฺย.
- ข. อิตฺรา ทานํ อาวชฺชมาโน นีวตฺตนา ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ.
- ค. เอวํ รมเม เทลียนเต มหาชนสฺส รมมาภิสฺมโย อโหสิ.

๔. กิฬ และ มุจ ธาตุ เป็นได้ทั้งสกัมมธาตุและอัมมธาตุ

กิฬ ธาตุ ถ้างลง อ ปัจจย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ	เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ต่อย ทำลาย	เช่น ภินฺทติ
ถ้างลง ย ปัจจย ในหมวด ทิว ธาตุ	เป็นอัมมธาตุ แปลว่า แรก	เช่น ภิชฺชติ
มุจ ธาตุ ถ้างลง อ ปัจจย (และนิคคหิตอาคม) ในหมวด รุช ธาตุ	เป็นสกัมมธาตุ แปลว่า ปล่อย	เช่น มุญจติ
ถ้างลง ย ปัจจย ในหมวด ทิว ธาตุ	เป็นอัมมธาตุ แปลว่า หลุด พ้น	เช่น มุจฺจติ

- ก. เอกสมิปี วเย ปุตุโต วา ธีตา วา **อุปฺปชฺเชยฺย**. หรือ
เอกสมิปี วเย ปุตุโต **จ** ธีตา **จ** อุปฺปชฺเชยฺย.
- ข. อิตฺรา ทานํ **อาวชฺชมานา** นีวตฺตนํ **ตํ** ปเทสํ ปาปฺณิ. หรือ
อิตโร ทานํ อาวชฺชมาโน นีวตฺตนํ **โต** ตํ ปเทสํ ปาปฺณิ.
- ค. เอวํ รมเม **เทลียมาเน**, มหาชนสฺส รมมาภิสฺมโย อโหสิ.

๕. กัมมสาธนะท่านบัญญัติให้แปลว่าอย่างไร? ยกตัวอย่างรูปวิเคราะห์มาดู

คิลานุปฺปฐาโก (ปุคฺคโล) ลงปัจจยอะไร? เป็นรูปและสาธนะอะไร? จงตั้งวิเคราะห์มาดู

๕. กัมมสาธนะ ที่เป็นกัตตุรูป แปลว่า “เป็นที่” ที่เป็นกัมมรูป แปลว่า “เป็นที่อันเขา”
ที่เป็นกัตตุรูป เช่น นิสสาย นํ วสตีติ นิสสโย.
ที่เป็นกัมมรูป เช่น ทุกฺเขน กรียตีติ ทุกฺกรํ

คิลานุปฺปฐาโก (ปุคฺคโล) ญวฺ ปัจจย กัตตุรูป กัตตุสาธนะ

วิ. คิลานํ อุปฺปฐาตีติ* คิลานุปฺปฐาโก (ปุคฺคโล) * หรือ อุปฺปฐาตีติ

๖. สมาสคืออะไร? ว่าโดยชื่อมีเท่าไร? อะไรบ้าง?**หิริโอดตปสมปณนา (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง? จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ**

๖. สมาส คือ นามศัพท์ตั้งแต่ ๒ ศัพท์ขึ้นไป ย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน

สมาสว่าโดยชื่อ มี ๖ คือ กัมมธารยะ ทิคุ ตัปฺปุริสสะ ทวันทวะ อัပ္พยียีภาวะ พหุพพิหิ

หิริโอดตปสมปณนา (ภิกขุ) เป็นตติยาตปฺปุริสสมาส มีสมาหารทวันทวสมาสเป็นภายในวิ. หิริ จ โอดตปฺปณฺณ หิริโอดตปฺปิ *สมา. ทวัน.*วิ. หิริโอดตปฺเปน สมปณฺนา หิริโอดตปฺสมปณฺนา (ภิกขุ) *ต. ตป.***๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัยเท่าไร? อะไรบ้าง? ปัจจัยเหล่านั้น ต่างจากปัจจัยในตัทธิตีอย่างไร?****โสภินี (ปชา), พาลยฺ ลงปัจจัยอะไร? ในตัทธิตีไหน? จงตั้งวิเคราะห์มาดู**

๗. เสฏฐัตถิตี มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ตร, ตม, อียิสสก, อีย, อิกฺขุ

ต่างจากปัจจัยในตัทธิตีอื่นเพราะมิได้ลงแทนศัพท์เหมือนปัจจัยในตัทธิตีอื่นๆ

แต่ใช้เป็นเครื่องหมายศัพท์เปรียบเทียบ คือ ตร, อีย และ อียิสสก ลงในวิเสสคุณศัพท์

ตม และ อิกฺขุ ลงในอติวิเสสคุณศัพท์

โสภินี (ปชา) อี ปัจจัย ตัทธิตีตัทธิตี

วิ. โสโก อสส อตฺถิตี โสภินี (ปชา)

พาลยฺ ฌย ปัจจัย ภาวตัทธิตี

วิ. พาลสฺส ภาโว พาลยฺ